

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KOŞULSUZ
KENDİNİ KABUL VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK
DÜZEYLERİ İLE DOĞUM SIRASI ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

Elif KURAN

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KOŞULSUZ KENDİNİ KABUL VE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ İLE DOĞUM SIRASI ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

(The Relationship Between Unconditional Self-Acceptance, Psychological Resilience
and Birth Order among University Students)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif KURAN

Danışman: Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE

Erzurum
Temmuz, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Elif KURAN tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki” başlıklı çalışması 07 / 07 / 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Başaran Gençdoğan

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin GÜLER ÖZTEKİN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri ile Doğum Sırası Arasındaki İlişki” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

07 / 07 / 2023

Aslı ıslak imzalıdır

Elif KURAN

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim süresince deneyimlerini paylaşan, her konuda yardımını ve desteğini esirgemeyen, her sorumu içtenlikle cevaplayan değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE'ye teşekkürlerimi sunarım. Yoğun programına rağmen bana zaman ayırarak paylaştığı faydalı bilgileriyle araştırmama destek olan hocam Sayın Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN'a, tez jürimde bulunarak görüş ve öneriyle çalışmamı zenginleştiren Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gülçin GÜLER ÖZTEKİN'e teşekkür ederim. Akademik gelişimime destek veren tüm hocalarıma da teşekkür ederim.

Uygulama aşamasında çalışmama destek olan değerli üniversite öğrencilerine teşekkür ederim. Araştırmada kullandığım ölçeklerin gerekli izinlerini veren kıymetli bilim insanlarına teşekkür ederim.

Tez sürecinde beni destekleyen, motive eden, sabırla hep yanımda olan annem Fadime KURAN'a, babam Tahsin KURAN'a, kardeşim Muhammed Emin KURAN'a, tez sürecinde yardımını esirgemeyen kardeşim Esra KURAN'a ve dualarıyla her zaman yanımda olan anneannem Hafiye KILIÇ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Elif KURAN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KOŞULSUZ KENDİNİ KABUL VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ İLE DOĞUM SIRASI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Elif KURAN

Temmuz, 2023, 141 Sayfa

Amaç: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Üniversitede öğrenim gören bireylerin kendini kabul ve psikolojik sağlamlıklarının doğum sırası ile ilişkisini belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören 620 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri(PSDE)”, “Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği (KKKÖ)”, “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Veri analizinden kayıp veri ve uç değerler çıkarıldıktan sonra t testi, ANOVA, Kruskal Wallis-H Testi, Ki-kare testi ve Çoklu Regresyon Analizi uygulanmıştır.

Bulgular: Koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık, büyük ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik sağlamlık ile büyük ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif ilişki, tek ve ortanca çocuk arasında negatif ilişki bulunmuştur. Gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Aynı zamanda psikolojik doğum sırasının koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyini anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeyleri fakülteye ve anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri fakülteye ve gerçek doğum sırasına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi, büyüdüğü ve yaşadığı yer değişkenlerinin psikolojik doğum sırası üzerinde; fakülte değişkeninin büyük, ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası üzerinde; cinsiyet değişkeninin ise büyük çocuk psikolojik doğum sırası üzerinde anlamlı farklılaşma oluşturduğu bulunmuştur.

Sonuçlar: Araştırma sonuçları üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeyi, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırasının birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte psikolojik doğum sırasının koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcısı olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Gerçek doğum sırası en büyük ve ortanca çocuğun kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranı, en küçük ve tek çocuk olanlara göre daha yüksektir. Gerçek doğum sırası en küçük ve tek çocuk olanların kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları en büyük ve ortanca çocuğa göre daha yüksektir. Bu sonuçlardan hareketle önleyici ve rehabilite etmeye yönelik çalışmalarda bu değişkenlerin göz önünde bulundurulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: psikolojik doğum sırası, kendini kabul, psikolojik sağlamlık.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNCONDITIONAL SELF-ACCEPTANCE, PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND BIRTH ORDER AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Elif KURAN

July 2023, 141 Pages

Purpose: The aim of this study was to examine the relationship between unconditional self-acceptance and psychological resilience levels of university students and their birth order.

Method: Relational screening model was used to determine the relationship between birth order and self-acceptance and psychological resilience of the university students. The sample of this study consisted of 620 university students from Erzurum Atatürk University in the 2022-2023 academic year. “White-Campbell Psychological Birth Order Inventory (PBOI)”, “Unconditional Self-Acceptance Scale (USA)”, “Child and Adolescent Psychological Resilience Scale (CYRM-28)” and “Personal Information Form” were used as data collection tools in the study. T test, ANOVA, Kruskal Wallis-H Test, Chi-square test and Multiple Regression Analysis were applied after missing data and extreme values were removed from the analysis.

Findings: A positive relationship was found between unconditional self-acceptance and psychological resilience, and firstborn and lastborn psychological birth order. In addition, a positive relationship was found between psychological resilience and firstborn and lastborn psychological birth order. A negative relationship was found between psychological resilience and only children and middle born children psychological birth order. There was a significant difference between the actual birth order and the psychological birth order. At the same time, it was determined that psychological birth order significantly predicted the level of unconditional self-acceptance and psychological resilience. In the research findings, it was found that the unconditional self-acceptance levels of university students showed significant differences according to the faculty and maternal education level. It was found that the psychological resilience levels of university students differed significantly according to the faculty and actual birth order. There was a significant difference between maternal education level, where they grew up, where they live and psychological birth order. There was a significant difference between faculty and firstborn, middle born, only child psychological birth orders. There was a significant difference between gender and firstborn psychological birth order.

Conclusions: The results of the research show that university students' unconditional self-acceptance level, psychological resilience and psychological birth order are related to each other. However, it is concluded that psychological birth order is a significant predictor of unconditional self-acceptance and psychological resilience. Those whose actual birth order is first born and middle born have a higher rate of self-perception as first born psychological birth order than last borns and only children. Those whose actual birth order is last born and only child have a higher rate of self-perception as last born psychological birth order than firstborns and middle borns. Based on these results, it is thought that it would be useful to consider these variables in preventive and rehabilitative studies.

Keywords: psychological birth order, self-acceptance, resilience

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	8
Varsayımlar	8
Terim ve Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	10
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	10
Kendini Kabul	10
Psikolojide Kendini Kabul Kavramı	12
Kendini Kabul Eden Bireylerin Özellikleri.....	14
Koşulsuz Kendini Kabul	15
Kendini Kabul ile İlgili Yapılan Araştırmalar	16
Doğum Sırası.....	21
Gerçek Doğum Sırası	21
Psikolojik Doğum Sırası	22
Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Kuramsal Çerçeve	22
Doğum Sırası Üzerinde Etkili Olan Değişkenler	23
Doğum Sırasının Önemi ve Etkileri	25

Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları	27
Doğum Sırası ile İlgili Yapılan Araştırmalar	33
Psikolojik Sağlamlık	41
Psikolojik Sağlamlık Kavramı	43
Psikolojik Sağlamlığı Yüksek Bireylerin Özellikleri.....	44
Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Faktörler	45
Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	57
Yöntem	57
Araştırma Yöntemi.....	57
Evren ve Örneklem	58
Veri Toplama Araçları	60
White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri (PSDE):.....	60
Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği (KKKÖ):	61
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28):.....	62
Kişisel Bilgi Formu:	62
Süreç/Uygulama.....	62
Verilerin Analizi.....	63
Geçerlik ve Güvenirlik.....	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	65
Bulgular	65
BEŞİNCİ BÖLÜM	86
Tartışma ve Sonuç	86
Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, koşulsuz kendini kabul düzeyleri, psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki sonuçlarının tartışılması	86
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası alt boyutlarının regresyon analiz değerlendirilmesi	87
Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile gerçek doğum sırası arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi.....	89
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....	91
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının sınıf değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....	92

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının fakülte değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....	93
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin büyüdüğü yer değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....	96
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin yaşadığı yer değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi	97
Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırasının büyüdüğü ve yaşadığı yer değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....	98
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....	98
Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi	100
Öneriler.....	101
KAYNAKÇA	105
EKLER	114
Ek 1.White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri.....	114
Ek 2. Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği	117
Ek 3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28).....	118
Ek 4.Kişisel Bilgi Formu	119
Ek 5. Araştırma İzinleri.....	120
Ek 6. Etik Kurul İzinleri.....	121
Ek 7. Tez Adı Değişikliği İzni	124
Ek 8. Araştırma İzni	125
ÖZ GEÇMİŞ.....	126

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Geniş Aile Alt Birimi</i>	24
Tablo 2. <i>Doğum Sırası Alt Boyutları Özellikleri Güçlü ve Zayıf Yanları</i>	33
Tablo 3. <i>Katılımcıları Demografik Özellikleri (n=620)</i>	59
Tablo 4. <i>Normallik Testine İlişkin Bulguları</i>	63
Tablo 5. <i>Değişkenlere İlişkin Minimum, Maximum, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	65
Tablo 6. <i>Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık, Koşulsuz Kendini Kabul ve Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlar Arasındaki İlişki</i>	66
Tablo 7. <i>Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıklarının Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlarını Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları</i> ..	67
Tablo 8. <i>Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlarını Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları</i>	68
Tablo 9. <i>Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeyini Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları</i>	68
Tablo 10. <i>Psikolojik Doğum Sırası İle Gerçek Doğum Sırası Arasındaki Farka İlişkin Ki-Kare Analizi</i>	69
Tablo 11. <i>Üniversite Öğrencilerinin Gerçek Doğum Sırasına Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Kruskal Wallis H Testi Analiz Sonuçları</i>	70
Tablo 12. <i>Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık ve Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları</i>	71
Tablo 13. <i>Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülteye Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları</i>	72
Tablo 14. <i>Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülteye Göre Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları</i>	75

Tablo 15. <i>Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık ve Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları</i>	79
Tablo 16. <i>Üniversite Öğrencilerinin Büyüdüğü Yere Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları</i>	80
Tablo 17. <i>Üniversite Öğrencilerinin Yaşadığı Yere Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları</i>	80
Tablo 18. <i>Üniversite Öğrencilerinin Büyüdüğü ve Şu Anda Yaşadığı Yere Göre Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi.....</i>	81
Tablo 19. <i>Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Kruskal Wallis H Testi Analiz Sonuçları</i>	82
Tablo 20. <i>Anne Eğitim Düzeyinin Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi</i>	83
Tablo 21. <i>Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Analiz Sonuçları</i>	84
Tablo 22. <i>Baba Eğitim Düzeyinin Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi</i>	85
Tablo 23. <i>Yapılan Analiz Sonuçları</i>	103

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. <i>Değişkenler Arası İlişki</i>	58
Şekil 2. <i>Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Fakülteye Göre Farklılaşması</i>	73
Şekil 3. <i>Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıklarının Fakülteye Göre Farklılaşması</i>	74
Şekil 4. <i>Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırasının Fakülteye Göre Farklılaşması</i>	77
Şekil 5. <i>Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırasının Fakülteye Göre Farklılaşması</i>	77
Şekil 6. <i>Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırasının Fakülteye Göre Farklılaşması</i>	78
Şekil 7. <i>Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Karşılaştırılması</i>	83

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

KKKÖ: Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği

ÇGPSÖ: Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

PSDE: Psikolojik Doğum Sırası Envanteri

ADDT: Akılcı Duygusal Davranışsal Terapi

KPSS: Kamu Personel Seçme Sınavı

ALES: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı

AGNO: Ağırlıklı Genel Not Ortalaması

APA: Amerikan Psikiyatri Derneği

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehber Öğretmen

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Bireylerin gelecekteki hayatlarını şekillendirmesi açısından önemli bir dönem olduğu için üniversite yılları bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Hayata dair birçok tecrübe kazandıran, kendi ayakları üzerinde durma gerekliliğine dair farkındalık oluşturan bir dönemdir. İçinde bulunulan bu dönem kişinin fiziksel ve psikolojik anlamda kendini tanıması, kendini denetlemeye başlaması, kendi sorumluluğunu alması, hayatının ciddiyetinin farkına varması, çevresinin genişlemesiyle farklılığın artması, yaşanan değişimlere uyum sağlama, mesleğe hazırlığın yoğunlaşması gibi birtakım durumları içermektedir. Bu durumlarda yaşanan problemler karşısında kişilik özellikleri ve psikolojik sağlık önemli rol üstlenmektedir. Aynı zamanda psikolojik doğum sırası algısının da; kişilik özelliği, meslek seçimi, eş seçimi gibi birçok konuda etkili olduğu çeşitli araştırmalarla tespit edilmiştir. Her bir doğum sırasının; tercih yapma, uyum sağlama, zorluklarla baş etme noktasında olumlu-olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bireylerin üniversite yıllarında yaşadığı zorlukların üstesinden gelmeleri noktasında psikolojik sağlık, koşulsuz kendini kabul ve psikolojik doğum sırasının önemli bir yer tutacağı düşünülmektedir.

Genç yetişkinlik dönemi olarak da adlandırılan yüksek öğrenim yılları 18-25 yaş dönemindeki gençleri kapsamaktadır. Genç yetişkinlik dönemindeki birey, ergenlik ve erişkinlik arasında yer almaktadır. Yetişkin rollerinin ve özelliklerinin ortaya çıktığı bu dönem dinamiktir. Erikson'un kuramında bu dönemin gelişim görevi "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" şeklinde açıklanmaktadır. Bu dönemde birey; yapı itibarıyla olgunlaşmakta, kendini fark etmekte, mesleğine hazırlanırken aynı zamanda topluma ait olma çalışması içerisinde bulunmaktadır. Kendine ve çevreye uyum sağlama, ait olma, kendi kimliğini bulabilme gibi birçok konuyu yoğun bir şekilde yaşamaktadır (Başaran, 2020).

İçinde bulunulan üniversite ortamı bireylerin ilişkilerine, ruhsal ve kişisel gelişimlerine etki etmektedir. Ayrıca bu dönemde aileden ayrı yaşamak, yurt ortamı ve beslenmeden insan ilişkilerine kadar pek çok konuda sorunlarla başa çıkma durumunda kalınmaktadır. Çok fazla değişimin meydana geldiği bu dönemde bireyin en büyük mücadelesi, kendine karşı gerçekleştirdiği kendini tanıma ve koşulsuz kendini kabul etmesidir. Ayrıca birey kim olduğunu, yaşam sebebini, karşılaştığı zorluklarla baş etmeyi, kendini ispat etmeyi, değer

verdiği şeyleri keşfederek kimliğini tamamlamanın son evresinde farkında olarak ya da olmayarak kişiliğini oluşturmaktadır (Akt., Sim, 2019).

Birey bu dönemde kimliğini ve özgürlüğünü kazanmakla birlikte çeşitli sorumluluklarla da karşılaşmaktadır. Üniversite öğrencileri içinde bulundukları gelişimsel dönemin sorumluluklarıyla baş etmeye çalışırken değişen yaşam şartları ile birlikte birçok risk faktörü ile karşı karşıya kalmaktadır. Ancak bu risk faktörlerine rağmen bireyin normal bir gelişim süreci geçirebilmesi oldukça önem arz etmektedir (Arslan, 2015b). Sağlıklı bir kişilik gelişimi sürecinde bireyin kendini kabul düzeyi ve psikolojik sağlamlığı önemli bir rol oynamakta ve bunlar karşılaşılan sorunlarla başa çıkma noktasında ise bireye yardımcı olmaktadır (Akın & Ceyhan, 2005). Ruh sağlığını korumada önemli bir rol üstlenen psikolojik sağlamlığa bakıldığında psikolojik sağlamlığı düşük bireylerin karşılaştıkları olumsuzluklarla baş edemedikleri için çeşitli ruhsal bozukluklar yaşadıkları görülmektedir (Tutar, 2020). Aynı zamanda bu dönemde oluşan kendini kabul ve psikolojik sağlamlık ile bireyin algıladığı psikolojik doğum sırası, bireyin yetişkinlikteki davranışlarını da etkilemektedir.

Bu tez kapsamında ele alınan ilk değişken psikolojik sağlamlıktır. Psikolojik sağlamlığın kelime manasına bakıldığında Latince “resilire” kökünden türemiştir. “Resilient” kelimesi, bir maddenin zorlanmadan eski haline dönebilmesini ifade etmektedir (Bedel & Güler, 2019). Bu mana ile birlikte psikolojik sağlamlığın bir metafor olarak kullanıldığı söylenebilir. Resilience kelimesinin Türkçe karşılığı araştırmalarda “Psikolojik sağlamlık” (Kararımak, 2007; Arslan, 2015a), “yılmazlık” (Özcan, 2005; Gürkan, 2006), “kendini toparlama gücü” (Terzi, 2008), “dayanıklılık” (Bitmiş vd., 2013; Ülker-Tümlü & Receptoğlu, 2013) şeklinde ele alınmıştır. Bu çalışmada resilience “psikolojik sağlamlık” olarak ifade edilecektir.

Birey hayatı boyunca birçok olumsuz durumla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu olumsuzluklara karşı bazen işlevsel bazen de işlevsel olmayan davranışlar geliştirebilmektedir. Kişinin karşılaştığı bu olumsuzluklar ile baş edebilme düzeyine “psikolojik sağlamlık” denilmektedir. Evrensel ortak bir tanımı olmamasına rağmen psikolojik sağlamlıktan bahsedebilmek için bazı önemli noktaların var olması gerekmektedir. Bunlar; psikolojik sağlamlığın aktif bir süreci içermesi, zorlu bir yaşam olayının olması ve sağlıklı uyum göstermesidir. Ancak burada psikolojik sağlamlığın yaşanan olumsuz şeyleri göz ardı etmeyi değil, olumsuz olaylarla baş edebilmeyi ifade ettiğine dikkat etmek gerekir (İlmen, 2020).

Psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörler; risk faktörleri ve koruyucu faktörler şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Risk faktörleri; kişisel faktörler (öz güven eksikliği, problem çözme becerisi eksikliği, saldırgan kişilik vb.), ailesel faktörler (ebeveyn boşanması ya da hastalığı,

aile içi şiddet vb.) ve sosyal faktörler (düşük sosyoekonomik düzey, göç, işsizlik vb.) şeklinde üç grupta ele alınmaktadır (Gez, 2018). Koruyucu faktörler ise bireysel koruyucu faktörler (problem çözme yeteneği, öz yeterlik, özsaygı, öz-güven, geleceğe iyimser bakış ve amaç belirleme), ailesel koruyucu faktörler (ailenin olumlu beklentisi, iyi ilişkiler, ebeveynin eğitim seviyesi) ve çevresel koruyucu faktörler (toplumsal destek, toplumla olumlu ilişkiler, olumlu rol modelin varlığı) şeklinde incelenmektedir (Dursun & Özkan, 2019). İlk yıllarda psikolojik sağlamlığın doğuştan olduğu belirtilse de son çalışmalar psikolojik sağlamlığın sonradan da geliştirilebilir bir özellik olduğunu ifade etmektedir (Bedel & Güler, 2019). Koruyucu faktörler sayesinde psikolojik sağlamlık geliştirilebilmektedir (Oktan vd.,2014).

İkinci önemli değişken ise koruyucu faktörler arasında da yer alan kendini kabuldür (Gizir, 2007). İnsan yaşayabilmek için hem çevreyle hem de kendisiyle bir uyum içinde olmalıdır. Bu uyumu sağlayabilmek için ilk adım kendini tanımaktan geçmektedir. Uyumlu olmak için de kişinin kendini kabul etmesi olmazsa olmazdır. Kendini kabul; kişinin kendinde var olan olumlu ve olumsuz tüm yönleri kabul etmesidir (Mangır & Kandemir, 1993). Kendini kabul tanımlarının çoğu Maslow'dan esinlenilerek oluşturulmuştur (Karahana, 1996). Kendini kabulün gerçekleşmesinin, çocukluk yıllarında çevresinde bulunan insanların bireyi kabul etmesiyle başladığını söyleyebiliriz. Yani birey çevresindekiler tarafından kabul edildiğinde kendini kabulü kolaylaşmaktadır. Ancak birey çevresindeki insanlar tarafından kabul edilmediğinde yani bir koşul sonucunda sevgi gördüklerinde kendini koşulsuz kabul edemez ve çevresinin sevgisini almak için çevresindekilerin onayladığı özellikleri kişiliğinde göstermeye başlar. Birey kendisini tanıdıkça tüm yönleri hakkında farkındalık kazanır. Bu farkındalık ile kişinin yaşadığı psikolojik sorunlara sebep olan ideal benlik ve gerçek benlik arasındaki fark azalmaya başlayacaktır (Akt., Akın & Ceyhan, 2005). Kişinin yaşadığı sorunların çözümü de kişinin kendini kabul etmesiyle başlar. Rogers, kendini kabul eden kişinin başkalarını kabul etmesinin de kolaylaştığını belirtmektedir (Kişi, 2019).

Kendini kabul eden birey, kendinden daha iyi kişiler olduğunu bilmesine rağmen onlara erişmeye çalışmaz. Kendisinde olmayan özellikleri kendisinde varmış gibi gösterme ya da kendisinde var olan özellikleri yokmuş gibi göstermeye de ihtiyaç duymaz. Kendinde olmasını istediği özellikleri dile getirmez. Kendini kabul eden birey, hataları olduğunu ve mükemmel olmadığının farkındadır. Ancak bu eksikliklerden utanmaz ve bunlardan dolayı kendini suçlamaz (Mangır & Kandemir, 1993).

Araştırmanın son değişkeni ise psikolojik doğum sırasıdır. Doğum sırası kavramını ilk kez dile getiren kuramcı Bireysel Psikoloji'nin kurucusu olan Alfred Adler'dir. Doğum sırasını psikolojik ve gerçek doğum sırası şeklinde iki başlıkta incelemek mümkündür. Dünyaya geliş

sırası kişilerin gerçek doğum sırasını oluştururken, bireyin aile içinde kendini algılaması ve kendini bu şekilde konumlandırması ise psikolojik doğum sırasını oluşturmaktadır (Uz, 2018). Bireyler aynı ailede yetişseler hatta ikiz olsalar bile farklı kişilik özelliklerine sahip olabilmektedirler. Adler, bu farklılığın sebebini psikolojik doğum sırasına bağlamaktadır (Ekşi vd., 2016). Kişilik gelişimine bakıldığında psikolojik doğum sırasının, gerçek doğum sırasına göre kişiliğin oluşumunda daha etkili olduğu söylenebilir (Altınay, 2015). Örneğin; ilk çocuk ailenin tutumundan dolayı kendini ortanca ya da küçük çocuk gibi algılayabilir, bu da kişinin gerçek doğum sırası ile ailedeki konumunun birbirinden farklı olabileceğini ortaya koymaktadır.

Adler'e göre bir çocuğun dünyaya gelme sırası ile aile içinde kendini konumlandırmasının farklı olması bazı sorunlara sebep olabilmektedir. Bundan dolayı bir kişiyi anlamak için aile içerisindeki konumunu bilmek gerekmektedir (Karadeniz, 2008). Bu konumu belirleyebilmek adına kardeşler belli yarışa girebilir ve bu yarış içinde kendilerine özgü stratejiler belirleyebilirler. Belirlenen bu stratejiler; kişinin duygu, düşünce, davranış ve tutumlarını etkiler. Bununla birlikte doğum sırası, meslek seçiminden eş seçimine kadar birçok konuda bireyin kararlarını etkilemektedir (Başaranoğlu, 2011).

Adler doğum sırasını dört kategoride ele almaktadır. Bunlar; büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuktur. En büyük çocuk, ailenin ilk göz bebeği olmasından dolayı sevgiyi çok fazla hisseder. Fakat en büyük çocuk, bir kardeşinin olmasıyla artık aileden gördüğü sevgiyi bir başkasıyla paylaşmak zorunda kalmaktadır. Tabii yeni bir kardeşin gelişiyle en büyük çocuğun sorumluluk duygusu da gelişmektedir. Ortanca çocuk ise kendinden önce bir çocuk daha olduğundan dolayı kendini sürekli rekabet içerisinde hissetmektedir. Küçük çocuk ise daha rahat bir karaktere sahip olmaktadır. Tek çocuk ise ebeveynlerin tüm sevgisini aldığından dolayı şımarık olabilmekte, küçüklerle iletişimde sıkıntı yaşarken büyüklerle daha rahat iletişim kurabilmektedir. Tek çocukların benmerkezci olduğu da söylenebilir (İlmen, 2020). Doğum sırası çocukları birbirinden üstün ya da birini diğerinden daha iyi yapmaz. Doğum sıralarının birbirinden iyi ya da eksik yanları bulunmaktadır (Uz, 2018).

Psikolojik doğum sırası, psikolojik sağlamlık ve kendini kabul kavramlarının arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalar sayıca azdır. Oktan vd. (2014) yaptığı çalışmada psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığı yordadığı tespit edilmiştir. Karahan'ın (1996) yaptığı çalışmada ise kendini kabul düzeyinin, doğum sırasına göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ancak Mangır ve Kandemir'in (1993) çalışmasında doğum sırası ve kendini kabul arasında ilişki bulunamamıştır. Ellis, kendini kabulün yaşanan zorluklarla baş etmemize yardım edebileceğini; Rogers ise kendini kabulün bireyin psikolojik olarak kendini iyi

hissetmesini sağladığını belirtmektedir (Acun-Kapıkıran & Kapıkıran, 2010). Bu kavramların ele alındığı araştırmaların az sayıda olması, üniversite yıllarının birçok değişimi beraberinde getirmesi, farklı kültür ve çevreden gelen üniversite öğrencilerinin evreni daha iyi temsil edebilecek olmaları gibi sebeplerden dolayı bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Yüksek öğrenim yıllarında bulunan bireylerin kendini kabul etmelerinin, yaşadıkları ya da yaşayacakları problemler karşısındaki psikolojik sağlık düzeylerini etkileyebilecek bir beceri olduğu ve doğum sırasının da bu becerileri etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Alanyazına ilişkin verilen bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kendini kabul ve psikolojik sağlık düzeylerinin doğum sırasıyla ilişkisini incelemektir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi; “Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlık düzeyleri ile doğum sırası arasında bir ilişki var mıdır” şeklinde ifade edilebilir.

Araştırma Alt Problemleri

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. Psikolojik doğum sırası ile kendini kabul arasında ilişki var mıdır?
2. Psikolojik doğum sırası ile psikolojik sağlık arasında ilişki var mıdır?
3. Kendini kabul ile psikolojik sağlık arasında ilişki var mıdır?
4. Psikolojik doğum sırası psikolojik sağlamlığı yordamakta mıdır?
5. Psikolojik doğum sırası koşulsuz kendini kabulü yordamakta mıdır?
6. Psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında fark var mıdır?
7. Gerçek doğum sırası ile öğrencilerin kendini kabul ve psikolojik sağlık düzeyleri arasında fark var mıdır?
8. Kız ve erkek öğrenciler arasında koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık, psikolojik doğum sıralarına göre anlamlı fark var mıdır?
9. Öğrenim görülen fakülteye göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık düzeyleri arasında göre anlamlı fark var mıdır?
10. Öğrenim görülen fakültelere göre öğrencilerin psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı fark var mıdır?
11. Sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık, psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı fark var mıdır?
12. Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yer değişkenine göre koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlık düzeyleri arasında fark var mıdır?

13. Üniversite öğrencilerinin yaşadığı yer değişkenine göre koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?
14. Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü ve yaşadığı yer değişkenine göre psikolojik doğum sıraları arasında fark var mıdır?
15. Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?
16. Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre psikolojik doğum sıraları arasında fark var mıdır?
17. Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?
18. Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre psikolojik doğum sıraları arasında fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bireyin psikolojik olarak sağlıklı olabilmesi için kişilik özelliklerinin de uyumlu olması gerekmektedir. Bunun içinde kişiliği etkileyen faktörlere dikkat etmek gerekir. Öğrenciler üniversite yıllarında kimlik gelişiminin ve bağımsızlığının kazanılması, farklı sorumluluklarla karşı karşıya kalma gibi birçok konuyu yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Üniversite dönemi; öğrencilerin büyük çoğunluğunun eğitim için farklı şehirlerde yaşamaya başlaması, ailelerinden uzaklaşmaları, kişilerarası ilişkilerdeki farklılıkların olması gibi birçok değişimin gerçekleştiği bir dönemdir. Bu dönemde kişinin kendini kabul etmesi ve bu değişimlerden kaynaklanan zorluklarla baş edebilme düzeyi, kişiliğin şekillenmesi açısından önemli rol oynamaktadır.

Psikolojik sağlamlık, ruh sağlığı ile ilgilenen bireyler için önemli kavramlardan birisidir. Çünkü psikolojik sağlamlık kişiliği etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Psikolojik sağlamlığı yüksek bireyler, stresli yaşam olaylarını kişisel gelişimleri için fırsat olarak değerlendirirler (Sürücü & Bacanlı, 2010). Zorlu yaşam olaylarından çıkardıkları fırsatları da kişiliklerine yansıtırlar.

Psikolojik sağlamlıkta kendini kabul, koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Gizir, 2007). Sarı ve Tunç (2016), kişinin kendini koşulsuz kabul ettiğinde yaşama dair daha umutlu olacağını düşünmektedir. Bununla birlikte kendini kabul etmenin dolaylı olarak bireylerin psikolojik sağlamlıklarını da olumlu etkilediği söylenebilir. Yapılan çalışmalarda kendini koşulsuz kabul eden bireylerin zorlukla başa çıkmada başarılı olduğu görülmektedir (Akt., Çağlar, 2020). Çünkü kişi kendini koşulsuz kabul ettiğinde yaşamında karşılaştığı risklere karşı kendi özellikleri doğrultusunda karşılık vererek psikolojik sağlamlığını koruyacaktır. Yine

kendini kabul düzeyinin, çocukların doğum sırasına göre farklılık gösterebileceği de düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası kavramlarıyla ilgili ayrı ayrı birçok çalışmaya rastlanmıştır. Ancak alanyazında kendini kabul ve psikolojik sağlamlığın doğum sırası ile ilişkisinin bir arada incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilecek olan bulguların alanyazındaki eksikliklerin giderilmesine hizmet edeceği ve yapılacak yeni araştırmalara basamak olacağı düşünülmektedir.

Farklı sosyoekonomik düzeylere sahip, kültürel yapı ve aile yapısı itibariyle de farklılık gösteren gençlerin içinde bulunduğu çatışmaları, problemleri fark etmek toplumun ve gelecek neslin tanınması açısından önem taşımaktadır. Bu noktada en iyi veri alınabilecek yaş aralığının üniversite gençliği olduğu düşünülmektedir.

Ergenlikte yaşanan kişilik gelişiminin büyük oranda kendini göstermeye başladığı ve bu değişimin kalıcı olduğu evre olmasından dolayı yüksek öğrenim gören öğrencilerin araştırma için iyi bir örnekleme olacağı düşünülmektedir. Ayrıca örnekleme oluşturan üniversite öğrencilerinin farklı sosyo-kültürel yapıdan olmaları, evren hakkında daha geniş bir perspektif oluşturulmasına katkı sağlanması açısından önemlidir. Bununla birlikte değişkenler arasındaki ilişkinin anlaşılması, kişinin kendisi ve bir sonraki nesil için neler yapılabileceği/yapılması gerektiği konusunda psikoloji ile ilgili birçok meslek dalına ve ebeveynlere yol gösterici olmaktadır. Bu çalışma sonucunda okulda çalışan psikolojik danışmanlar, ileride karşılaşılabilecekleri problemler hakkında fikir sahibi olarak özellikle risk grubunda yer alan öğrencilere yönelik psikolojik sağlamlık ve kendini kabulü arttırmaya, psikolojik doğum sırasından kaynaklanan olumsuz durumları ise azaltmaya yarayacak psikolojik danışma ve rehberlik programları hazırlayarak bu öğrencilere destek olabilirler. Aynı zamanda öğrencilerle de bu kavramlar üzerinde çalışarak sorunlarla baş etme, karar verme becerisi, öz güven geliştirme gibi birçok alandaki becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilirler. Okul psikolojik danışmanlarının, öğrencilerin kişiliklerini etkileyen bu değişkenleri göz önünde bulundurarak yapacakları çalışmaların daha etkili olacağı ve bu sorunlara karşı önleyici tedbirler alınarak sorunların daha aza indirgenebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın ayrıca psikolojik sağlamlığı artırmak ve kendini kabulü sağlıklı bir şekilde kazandırmak için terapide kullanılabilecek çeşitli teknikler üzerinde araştırmalar yapılmasına da katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Aile eğitimlerinde bu konulara yer verilmesinin de çocuğun kişilik gelişimi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma

sonucunda elde edilen veriler; ailelere, psikolojik danışmanlara, psikoloji ve eğitim alanında araştırma yapan kişilere yeni fikirler kazandırması açısından da önem arz etmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bulguları aşağıdaki sınırlılıklar göz önünde bulundurularak genellenebilir.

1. Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı ve örneklemden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Mevcut araştırma, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileriyle sınırlıdır.
3. Araştırmadan elde edilen bulgular ölçeklerin ölçtüğü nitelikler ve kişisel bilgi formundan alınan bilgiler ile sınırlıdır.

Varsayımlar

Bu araştırma sürecinde aşağıda belirtilen varsayımların karşılandığı kabul edilmektedir.

1. Araştırmaya katılan katılımcıların oluşturduğu örneklemin, evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırma değişkenlerini ölçmek için kullanılan veri toplama araçlarının istenilen bulguları elde etmek için uygun, geçerli ve güvenilir birer ölçek olduğu varsayılmaktadır.
3. Araştırmada katılımcıların anketlere vermiş olduğu yanıtların kendileri açısından yansız, geçerli ve güvenilir yanıtlar olduğu varsayılmaktadır.

Terim ve Tanımlar

Kendini Kabul:

Kişinin geçmişi, şimdiki ve gelecekteki yönlerine karşı yargılayıcı olmayan tutumudur (Carson & Langer, 2006, Akt., Ma & Siu, 2020).

Koşulsuz kendini kabul:

Ellis (1973) “Kişinin kendini karakter, özellik, amaç, başarı, sosyal olarak onaylanmaya gereksinim duymadan kabul etmesidir” şeklinde ifade etmiştir (Akt., Acun-Kapıkıran & Kapıkıran, 2010).

Psikolojik Sağlamlık:

Zorluklara ve stresli olaylara rağmen kişinin varoluşsal amaçlara yönelik eğitimini sürdürme yeteneğidir (Sisto vd., 2019).

Doğum Sırası:

Dünyaya geliş sırasıdır (Uz, 2018).

Psikolojik Doğum Sırası:

Bireyin aile içinde kendini algılaması ve kendini bu şekilde konumlandırması ise psikolojik doğum sırasını oluşturmaktadır (Uz, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Kendini Kabul

“.....

*Ve ben ben böyleyim
Kendi yolumda*

*Hayat benim
Her anımı yaşadıkça sevesim var
Aldırmam hiç yağmurlara
Benim güzel hatalarım var
Bir an bile vazgeçmedim
Kendi yolumdan.”*

Athena'nın şarkı sözünde “benim güzel hatalarım var, kendi yolumdan vazgeçmedim, ben ben böyleyim” şeklinde geçen cümlelere baktığımızda hatalarını kabul eden, kendini değiştirmeye çalışmayan, ben bu şekilde varım, ben buyum şeklinde kendini açıkladığı görülmektedir.

*“Üzgünüm acı sözlerim için
Üzgünüm seni kırdığım için
Haklısın bana darılsan bile
Beni terk etsen bile
Ne yapayım ben böyleyim”*

Yine bir başka şarkı sözünde ise karşıdaki ne derse desin kendini böyle kabul ettiğini dile getiren dizeler yer almaktadır.

İnsan varlığını sürdürmek ve korumak için dış çevrenin etkilerine karşı iç dengesini korumalıdır. Bu denge için de kendinden ve dış dünyadan haberdar olması gerekir (Başer, 2006). Bununla birlikte değişen yaşam şartları bireyin ihtiyaçlarını da farklılaştırır ve bu ihtiyaçların yeterince karşılanması ise her zaman mümkün olmamaktadır. Bu değişim, bireyin kendini tanımak için büyük bir mücadele vermesini de beraberinde getirmektedir (Akın &

Ceyhan, 2005). Çocuk büyüdükçe çevresinden aldığı mesajlar doğrultusunda kendine “Ben neyim?”, “Ben kimim?”, “Amacım ne?”, “Ne doğru, ne yanlış?” gibi sorular sorar. Bu sorulara bütünüyle olumlu ya da olumsuz bir cevap bulabilir. Burada önemli olan şey kendini istediği gibi değil de, olduğu gibi değerlendirebilmesidir (Başer, 2006). Bu değerlendirme sonucunda kim olduğunu, nelere değer verip vermeyeceğini, amacının ne olduğunu anlar (Gökçakan, 1992). Şarkı sözlerinde de yer alan “ben böyleyim” ifadesine ve açıklamalara bakıldığında karşımıza kendini kabul kavramı çıkmaktadır. Kendini kabul, yabancı alan yazında “self-acceptance” olarak geçmektedir. Ülkemiz alan yazınında ise öz benimseyiş ve benliği kabul şeklinde kullanımı görülmektedir (Karataş, 2017).

Kendini kabul, Ruh Bilim Terimleri Sözlüğünde “Kişinin suçluluk, yetersizlik, beğenme ya da övünme duygularına kapılmadan kendini bütün olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul etmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Enç, 1974, Akt., Başer, 2006). Kişinin duygusal ve bilişsel yaşantılarının farkında olması kendini kabullenmesidir (Süleymanoğlu, 1994, Akt., Kılınç, 2017). Maslow ise bu kavramı insanın kendi ihtiyaçlarını ve çabalarını, kendi olanak ve yetenekleri çerçevesinde kabullenmesi olarak tanımlamaktadır. Rogers ise kendini kabulü, kendine ve başkalarına karşı dürüst olmak şeklinde ifade etmektedir (Önen, 1989). Kuzgun’a göre kendini kabul, kişinin eksik ve kusurlu özelliklerinin farkında olması ve bunları kabul edebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle kendini kabul; duygu, düşünce, istek, idealler, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına vararak bu doğrultuda davranışlarını kontrol etme şeklinde tanımlanabilir (Akt., Kılınç, 2017). Bir başka tanımda ise kendini kabul; kişinin suçluluk, yetersizlik, övünme gibi duygulara kapılmadan kendini olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul etmesi şeklinde açıklanmıştır (Mangır & Kandemir, 1993). İslam (1987) ise kendini kabulü, kişinin “ideal ben”inde ulaşamadığı taraflarını fark edip “gerçek ben”inde olan özellikleri kabul edip etmediği ya da ne kadar kabullendiği şeklinde tanımlamıştır. Kendini kabul “kişinin geçmişi, şimdiki ve gelecekteki yönlerine karşı yargılayıcı olmayan tutumu” şeklinde de tanımlanmıştır (Carson & Langer, 2006, Akt., Ma & Siu, 2020). Kısaca kendinden memnun olmak, kendiyle iyi geçinmek şeklinde ifade edilebilmektedir.

Kendini kabul kavramı, kendine güven ve kendine saygı ile kendine karşı olumlu tutumu da içermektedir. Ancak kendini kabul, kendine güven ve kendine saygı kavramlarından daha olgun ve iddiasızdır (Kılınç, 2017). Kendine saygı, ideal ve gerçek benin karşılaştırılması sonucunda kişinin kendini değerli bulup bulmadığı ya da ne kadar değerli bulunduğu ile ilgiliyken; kendini kabul ideal benine ulaşamadığı tarafları fark edip onları kabullenmesidir (Başer, 2006). Kendini kabul ile kendine saygı, kişinin kendisini algılamasının duygusal boyutu olma yönüyle birbirine benzese de kendini kabul, kendine saygıdan daha boyutlu bir tutumdur. Kısaca kendini

kabul, kendine saygının ön koşulu olarak tanımlanabilir (Önen, 1989). Kendini kabul eden birey aynı zamanda kendini sevmeye de başlar. Kendini sevmeye ve kendini kabul kavramları arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Aradaki bu fark duygu ile ilgilidir. Kendini kabul daha bilinç öncesi düşünceleri; kendini sevmeye ise daha derinlerdeki düşünceleri ve iç güdüsel enerjileri kapsamaktadır (Karataş, 2017).

Olumsuzlukları kabullenmek kişinin hiç değişmemesi anlamına gelmemektedir (Başer, 2006). Tam aksine bir değişimden bahsedebilmek için olumsuzlukları fark etmek gerekir. Çünkü değişim için temel nokta kendini tanıma ve kendini kabul etmedir. Yine bireyin çevresine uyum sağlayabilmesi için önce kendiyle barışık ve uyumlu olması gerekir. Bu uyumu sağlayabilmesi ve sağlıklı gelişim gösterebilmesi için birey kendini kabul etmelidir (Akın & Ceyhan, 2005).

Kendini kabulün oluşmasında bireyin kendisi ve çevresiyle etkileşim halinde olması önemli rol oynamaktadır. Bu etkileşimler sırasında bireyler gösterdikleri davranışlara çevresinden farklı tepkiler alınca kendini keşfetmeye, tanımaya başlar. Birey kendini tanımaya başlayınca güçlü ve zayıf, olumlu ve olumsuz yönlerinin farkına varır. Bu sayede ideal benliği ve gerçek benliği arasındaki fark azalmaya başlar. İdeal ve gerçek benlik arasındaki farkın azalması da bireyin sağlıklı bir şekilde kendini kabul ettiğini göstermektedir (Akın & Ceyhan, 2005). Kim ya da nasıl bir insan olduğunu saklamak zorunda olan bireyler ise zamanla kendilerine yabancılaşarak gerçek kimliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir (Ören, 1981, Akt., Gençdoğan, 1993)

Psikolojide Kendini Kabul Kavramı

Kendini kabul, psikoterapi ve ruh sağlığı alanında önemli bir kriterdir (İşmen & Aydın, 1996). İnsancıl ve varoluşçu terapistler tarafından kendini kabul kavramı, ruh sağlığının ve uyum ölçütlerinin önemli bir kriteri olarak ifade edilmiştir. Ayrıca normal ve normal dışı davranışların, kendini kabul edip etmeme ile ayırt edilebileceğini öne sürmüşlerdir (Ören, 1989, Akt., Gençdoğan, 1993). Rogers ise kendini gerçekleştirme ve ruhsal iyi oluş açısından kendini kabul ve kendine saygının destek etmenler olduğunu ifade etmiştir (Akt., Çağlar, 2020). Kendini kabul ile ilgili çalışmalarda da düşük koşulsuz kendini kabulün zihinsel sağlık sorunlarına ve zihinsel bozukluklara yol açabileceği ifade edilmektedir (Vasile, 2013). Bireysel terapinin kurucusu Adler; arkadaşlık kurma, yakın ilişki oluşturabilme (aşk ve evlilik) ve topluma katkıda bulunma (mesleki görevler) şeklinde 3 evrensel yaşam görevi olduğunu ileri sürmektedir. Daha sonra bu listeye Mosak ve Dreikurs (1967) tarafından kendi kendimizle iyi geçinebilmek (kendini kabul) ve yaşamımıza spritual bir boyut ekleyebilmek (değerler,

yaşamın anlamı, yaşam amaçlarımız) şeklinde iki yeni gelişim görevi daha eklenmiştir. Bunlardan birinin eksikliği bir psikolojik rahatsızlığın olduğuna işaret eder (Corey, 2008, Akt., Kişi, 2019). Mosak ve Dreikurs'in makalelerinde sosyal ilişkilere gösterilen ilgi ve ait olma eksikliğinin problemlere karşı toleransı düşürdüğü, buna bir de yetersizlik ve aşağılık duygusunun eklenmesi halinde kişinin kendini kabullenmesinin olumsuz etkilendiğini belirtmektedirler (Akt., Kişi, 2019).

Kendini kabul eden kişi kendiyle barışık ve bağdaşık olur. Bu durum ruh sağlığının da önemli bir göstergesi sayılabilir. Kendini kabul eden insan başkalarına karşı hoşgörülü ve kabullenici tavır takınırken karşı taraftan da benzer tepkiler bekler. Ancak psikopatların kendilerinden hiç şikayetleri olmadıkları, çevrelerinden gelen değiştirme çabalarından dolayı uyumsuz olarak algılandıkları göz önüne alınca kendini kabul ile uyum ve popülerlik arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığı söylenebilir. Bu noktada da ruh sağlığı için kişinin başkalarıyla olumlu ilişki içinde olması, başkaları tarafından kabul edilmesi ve sevilmesi gibi çeşitli ölçütlere de gerek vardır (Önen, 1989).

Hümanistik kuram temsilcileri Rogers ve Maslow kendini kabulü, “kendini gerçekleştirmiş insan” için gerekli davranış ölçütleri arasında ele almışlardır (Topses, 2013). Rogers'ın kuramında yer alan ve kendini gerçekleştirme çabası içerisinde olan genç de kendini kabul etme arayışındadır (Geçtan, 1993, Akt., Kılınç, 2017). Rogers kendini kabul ile birlikte bireyin kendini dinlemeye ve duygularını anlamaya başladığını ifade eder. Birey kendini kabul ederek kendini dinleyebildiği ve kendi olabildiği takdirde daha işlevsel hale gelir. Çünkü bu şekilde zayıflıklarının, inkâr ettiği ve bastırdığı duygularının farkına varır. Kendi kusurlarını görmek de işleri daha kolay hale getirir (Akt., Kişi, 2019). Rogers empatik anlayış, saygı ve saydamlığın kendini gerçekleştirmede etkili ilkeler olduğu ve bireyin başkaları tarafından kabul edilmesinde de bu ilkelerin önemli olduğu görüşündedir (Önen, 1989).

Varoluşçu felsefe ise; insanın kendine, başkasına ya da topluma yabancılaşmasını açıklamaya çalışırken ortaya “dasein” kavramını çıkarmıştır. Dasein kavramı, öznenin kendi farkındalığı içinde kendisi olması anlamına gelmektedir. Dasein kişinin kendisiyle özdeşleşmesi yani kendini kabulüdür. İnsan ancak kendisiyle gerçekçi olarak bağlantı ve iletişim kurabildiği sürece kendiyle yüzleşebilmektedir (Topses, 2013).

Koşulsuz kendini kabul, değişimi sağlaması yönüyle danışma sürecinde önemli bir kavramdır. Rogers, koşulsuz kendini kabul kavramını da birey merkezli yaklaşımın temel unsurları arasında kabul etmektedir. Koşulsuz kendini kabul, psikolojik danışman tarafından danışanın kişisel deneyimlerinin olumlu bir şekilde karşılanmasını kapsamaktadır. Bu

deneyimler içinde sadece iyi deneyimler değil, kötü deneyimler de yer almaktadır (Akt. Keleş & Tagay, 2023). Danışma sürecinde psikolojik danışmanlar, danışanların varolan farklılıklarını ortaya koyabilmeleri/yaşayabilmeleri açısından onları koşulsuz kabul etmelidir. Çünkü terapistin koşulsuz kabulü ile kendini kabullenme süreci başlar ve bireyin koşulsuz olumlu kabul geliştirmesini sağlar. Ayrıca birey başkası tarafından kabul edildiğinde kendini kabul etmeyi de öğrenir (Kişi, 2019). Danışanın potansiyelinin ortaya çıkması için danışanın tutarlı bir şekilde kabul edilmesi ve kabullenilmeme endişesi olmadan deneyimlerini paylaşabilme özgürlüğüne sahip olması önemlidir. Bahsedilen kabullenme her şeyi onaylamak değil, danışanların kendilerine ait duygu ve düşüncelerini ifade edebilme hakkına sahip olduğunu ortaya koymaktır (Akt. Keleş & Tagay, 2023).

Kendini Kabul Eden Bireylerin Özellikleri

Birey hayatını; çevresine uyum sağlama, benliğini devam ettirebilme ve kendini gerçekleştirme çabası içerisinde geçirir. Bu çabalar ruh sağlığı uzmanları tarafından temel güdüler olarak kabul edilir. Aslında kendini gerçekleştirmiş bireyin özellikleri, psikolojik sağlığı yerinde olan bir insanda bulunması gereken özelliklerdir (Başer, 2006). Psikolojik sağlığı yerinde olan bireyler kendini ve başkalarını gerçekçi olarak kabul edebilirler (Topses, 2013).

Kendini kabul eden kişi, mükemmel bir insan olmadığının farkındadır, kusurlarını bilir, biyolojik özelliklerini kabul eder (Topses, 2013). Bu kusurlarından, tutarsızlıklarından utanmaz; suçluluk duymaz. Diğer insanları da eksikliklerinden dolayı eleştirmez. Kendinden daha iyi olan bireyler olduğunu bilmesine rağmen onlara erişmeye çalışmaz, bundan dolayı aşağılık duygusuna da kapılmaz. Kendisinde olmayanı varmış gibi göstermediği gibi kendinde olanı da yokmuş gibi gösterme ihtiyacı duymaz (Mangır & Kandemir, 1993).

Kendini kabul eden kişi özgürce kendi kararlarını verir ve bunun sorumluluğunu da alabilecek güçtedir. Kişi bu görüş sayesinde kendinden hoşlanır, çevresinin de kendisinden hoşlandığını düşünür, kendine saygı duyar ve kendisiyle barışık yaşar. Tam tersi kendini sevmeyen kişiler ise kendilerinden hoşlanmaz, zayıflıkları yokmuş gibi yapar, kendilerine kızar ve kendilerini eleştirirler (Önen, 1989).

Kendini kabul eden birey kendinde fark ettiği eksikliklerden dolayı ne iç dünyasında çaresiz kalır ne de insanlara düşman olur. Bu benliğe karşı gerçekçi ama sınırları olan iyimser bir bakış açısını ifade etmektedir (Kılıççı, 1992, Akt., Başer, 2006). Birey, duygularını anlayıp kendini yargılamayı bıraktığında daha tutarlı hale gelmeye başlamaktadır. Maske takmaktan, savunma mekanizmalarını sürekli kullanmaktan uzaklaşarak kendine ve başkalarına açık

olması gerektiğini anlayan bireyin değişime ve gelişime kendini açması kolaylaşacaktır (Kişi, 2019).

Kişi olumlu kendini kabul geliştirdiğinde başkalarını da kolayca kabul edebilir. Örneğin eleştirel yapıya sahip biri bundan nefret etmek yerine kabul ettiğinde başka kişilerin eleştirilerini de kolayca tolere edebilir. İnsan kendiyile ilgili özelliklerinin tamamını kabullendiğinde daha sakin olur ve hata yaptığında da daha fazla anlayış gösterir. Kendini kabul ettikçe kişinin stresle baş etme becerileri de gelişmektedir (Kişi, 2019). Bireyin kendisiyle barışık ve çevresiyle uyumlu olması beraberinde başarılı ve topluma yararlı bireyler ortaya çıkmaktadır (Karataş, 2017).

Kişinin başkalarını kabul etmesi ya da onun başkaları tarafından kabul edilmesini kolaylaştıran kişilik özellikleri; problem merkezli olmak, derin insan ilişkilerine sahip olma, yüksek ahlaki değerlere sahip olma, demokratik olma ve insanlara karşı sevgi, anlayış ve acıma duygularına sahip olma şeklinde ifade edilebilir (Önen, 1989).

Koşulsuz Kendini Kabul

Koşulsuz kendini kabul kavramı ilk kez Akılcı Duygusal Davranışsal Terapinin (ADDT) kurucusu Albert Ellis tarafından kullanılmıştır. Ellis'e göre koşulsuz kendini kabul, herhangi bir onaya ihtiyaç duymaksızın kişinin kendini kabul etmesidir (Acun-Kapıkıran & Kapıkıran, 2010). Bu kurama göre koşulsuz kabul, ADDT'de kullanılan duygusal teknikler arasında yer aldığı için terapötik süreçte oldukça önemli rol oynamaktadır (Doğan, 1995).

Kendini koşulsuz olarak kabul etme becerilerinin; mutluluk ve iyilik, olumlu benlik saygısı ve iyimserlik düzeylerini korumanın yanı sıra bireyleri depresyon ve kaygıdan koruduğu ifade edilmektedir (Akt., Kam & Prihadi, 2021). Akılcı duygusal terapiye göre koşulsuz kendini kabul kavramının; düşük benlik saygısı, depresyon ve başarısızlıktan kaçınmak için yardımcı bir kavram olabileceği düşünülmektedir. Rogers da bireyin potansiyelini gerçekleştirmesi için kendini kabulün yardımcı olabileceğini ileri sürer. Akılcı duygusal terapistler, danışanın iyileşme sürecinde diğer insanların kendini kabul edip etmesinden ya da danışanın davranışlarının iyi olup olmamasından daha çok danışanın koşulsuz kendini kabulünün daha önemli olduğunu belirtmişlerdir (Acun-Kapıkıran & Kapıkıran, 2010).

Bireyin kendisine ve çevresine ait görüşü bebeklik yıllarından itibaren oluşmaya başlamaktadır. Bu dönemde temel ihtiyaçları karşılanan bebek, bakım verene karşı bağlanma ve güven oluşturur. Böylece bebeklik ve çocukluk döneminde kişinin kendine ve çevresine dair tutumlarının temeli atılmış olur. Bakım verenin çocuğu kabul etmesi, çocuğun özgüven ve

özsaygı geliştirmesine yardımcı olur (Akınca, 2020). Ebeveyninin onaylamadığı bir hareket yaptığında tepkiyle karşılaşan çocuk, sadece ebeveyninin isteğine göre davrandığı zaman sevileceğini düşünür. Yani koşullu bir sevgi ortaya çıkmış olur. Bunun sonucunda çocuk kendi duygu ve düşüncelerinden vazgeçerek ebeveynin onayladığı davranışları yapmaya devam eder. Ebeveynleri tarafından oluşturulan bu koşullu yapı, çocuğun da kendisine karşı koşullu kabul oluşturmasına zemin hazırlar. Çevresinden koşulsuz kabul, saygı ve sevgi gören bireyler çevresine ve kendisine karşı olumlu özellikler geliştirir. Koşullu kabulde büyüyen çocuklarda inkâr ve çarpıtmaların fazlaca kullanıldığı bir benlik oluşmaya başlar. Benlik ve deneyimlerin uyumsuzluğu tutarsız davranışlara sebep olur ve bu tutarsızlık arttıkça kırılganlık artar. Bu kırılganlığı yaşayan bireyler hem kendilerine hem de başkalarına anlayışsız tavırlar içinde olurlar. Bundan dolayı ebeveynler, çocuklarında onaylamadıkları davranışlar olmasına rağmen çocuklarına koşulsuz sevgi ve kabul ortamı sağlamalıdır (Kişi, 2019).

Koşulsuz kendini kabulde birey kendinin farkındadır ve yaptığı hataları tecrübe olarak görüp değiştirebilir. Onaylamadığı davranışlarına dair kendini suçlu hissetmeden üzerinde düşünerek düzenlemeye gider. Bu bireyler sorunlarıyla baş edebilir. Bireysel farklılığı göz önünde bulundurur. Kendi çıkarları için başkalarının ihtiyaçlarına tepkisiz kalmazlar (Akınca, 2020).

Kendini Kabul ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında kendini kabul ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Kendini Kabul ile İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar.

Güneysu (1986) ve Güneysu ve Bilir (1988) çalışmalarında 772 üniversite öğrencisi ile kendini kabul düzeyine ana-baba tutumlarının etkisini incelemesi sonucunda; ebeveynlerin demokratikleşme eğilimi arttıkça gençlerin kendini kabul düzeyinde yükselmenin olduğu; cinsiyet, kardeş sayısı, kardeş sırası, aile yapısı, anne-baba eğitim düzeyi ve gencin yetiştiği çevre gibi etkenlerin kendini kabul düzeyini farklı biçimlerde etkilediği ortaya çıkmıştır.

İslam (1987), doktora çalışmasında Ankara Yaşlılar Huzurevinde kalan yaşlılardan oluşan çalışma grubu ile bireysel psikolojik danışmanın yaşlılarda kendini kabule etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda bireysel psikolojik danışmanın yaşlıların kendini kabul düzeylerini yükselteceği denencesi doğrulanmıştır. Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, huzurevinde kalış süresi değişkenlerinin bireysel psikolojik danışmanın yaşlıların kendini kabulü üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır. Ancak çocuk sayısı değişkeninin bireysel

psikolojik danışmanın yaşlıların kendini kabulü üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Hiç çocuk sahibi olmayan ya da bir iki çocuğa sahip yaşlıların kendilerini kabullerinde terapi sonunda farklı bir etki oluşturmamasına rağmen bu terapinin üç ile beş çocuklu yaşlılarda kendini kabulü arttırdığını tespit etmiştir.

Önen (1989), kişinin kendini kabulü ile başkaları tarafından kabulü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma Ankara Üniversitesi Eğitimde Psikolojik Hizmeti bölümü son sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda ise kendini kabul ile uyum ve popülerlik arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Gökçekan (1992), araştırmasında Karadeniz Teknik Üniversite Fatih Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kendini kabul düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre örneklemi oluşturan 250 öğrencinin 120'sinin yüksek düzeyde kendini kabule sahip olduğu, başarılı-başarısız öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasında fark olmadığı bulunmuştur. Ancak normal düzey bir başarı ile öğrencinin kendini kabulü arasında bir ilişki olmasa da üstün başarı ile kendini kabul arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Gençdoğan (1993), depresyon ve kendini kabul arasındaki ilişkiyi incelediği yüksek lisans tezinde araştırmaya katılan öğrencilerin %34.56'sının kendini kabul düzeylerinin ortalamanın üstü ve yüksek olduğu, %36.12'sinin ise orta düzeyde kendini kabule sahip oldukları tespit edilmiştir. Orta düzey ve altında kendini kabul eden öğrenci sayılarına bakıldığında her dört öğrenciden üçünün kendini kabul ile ilgili problemlere sahip olduğu bulunmuştur. Depresyon ile kendini kabul arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit etmiştir.

İşmen ve Aydın'ın (1996), çalışmasında duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda ise liseli ergenlerin algıladıkları duygusal istismar seviyesi ile kendini kabul arasında negatif ilişki olduğu; yani duygusal istismar seviyesi arttıkça kendini kabul seviyesinin azaldığı görülmüştür.

Karahan (1996), doçentlik tezinde kendini kabulü etkileyebilecek bazı değişkenler üzerinde çalışma yapmıştır. Yapılan çalışma sonucunda değişkenlerden okul türü, ailenin gelir düzeyi, anne tutumu, baba tutumu, ailede bulunan çocuk sayısı, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi, annenin mesleği, babanın mesleği, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma-katılmama durumu ve okul hayatı boyunca genel başarı düzeyini algılama biçimi gibi değişkenlerle kendini kabul düzeyi arasında önemli düzeyde ilişki bulunurken; cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne ya da babanın hayatta oluşu ya da olmayışı gibi değişkenlerle kendini kabul düzeyi arasında önemli ilişki bulunamamıştır.

Akın ve Ceyhan (2005), çalışmasında resmi ve özel lise öğrencilerinin kendini kabul düzeyini aile, arkadaş ve öğretmenlerden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından incelemesi sonucunda aileden, öğretmenlerden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan öğrencilerin kendini kabul puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmada okul türü değişkeninin (özel genel – resmi genel) kendini kabul üzerinde önemli bir etkisi olduğu ve bu farklılığın özel genel lise öğrencilerinin lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

Başer'in (2006), Eğitim Fakültesinde okuyan üniversite öğrencileri üzerinde aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği tez çalışması sonucuna göre aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasında anlamlı ilişki görülmektedir.

Karataş (2017), çalışmasında yetişkin bireylerin kendini kabul düzeyleri ile yeme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda kendini kabul ve yeme tutumları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Bireyin kendini kabul düzeyi arttıkça yeme tutumu düzeyi düşmektedir.

Kılınç (2017), pansiyonda kalan kız meslek lisesi öğrencilerinin kendini kabul düzeyleri ve okul yaşantılarına dayalı öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kendini kabul düzeyi ile öfke yaşantısı alt boyutu ve olumlu başa çıkma alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulmuştur.

Kendini koşulsuz kabul, psikolojik danışmanlarda bulunması gereken özelliklerden biridir. Bu nedenle Yılmaz-Bingöl ve Vural-Batık (2018), psikolojik danışmanların koşulsuz kendini kabul düzeylerini ve farklı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak psikolojik danışman adaylarının koşulsuz kendini kabul düzeylerinin orta düzeyde olduğu bulunmuş, kendini kabul puanlarının cinsiyet ve anne-baba tutumuna göre farklılaşmadığı ancak sınıf düzeyine göre farklılaştığı gözlenmiştir.

Kişi (2019), İstanbul'da öğrenim gören 320 üniversite öğrenci ile yaptığı çalışmasında Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği, Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği uygulayarak elde ettiği veriler doğrultusunda üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabullerinin cinsiyet, kardeş sayısı, anne eğitim durumu, gelir düzeyine göre değiştiğini ortaya koymaktadır. Koşulsuz kendini kabul ile algılanan stres arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca Ebeveyn reddi(anne boyutu), Düşmanlık/Saldırganlık alt boyutu, Kayıtsızlık/ihmal alt boyutu, Ayrışmamış red alt boyutu ile koşulsuz kendini kabul arasında negatif ilişki; Sıcaklık/şefkat alt boyutu ile koşulsuz kendini kabul arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Akınca (2020) çalışmasında duygusal yeme eğilimi ile bilinçli farkındalık ve koşulsuz kendini kabul arasındaki ilişkiyi incelemek için yaptığı analiz sonucunda kilo değişkeni kategorilerinin koşulsuz kendini kabul toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ancak normal kiloda olan kişilerin koşullu kendini kabul alt boyutu toplam puan ortalamasının, kilolu ve zayıf kişilerin koşullu kendini kabul alt boyut toplam puan ortalamasından düşük olduğu tespit edilmiştir. Koşulsuz kendini kabul alt boyutunda ise kilolu olan kişilerin koşulsuz kendini kabul alt boyut toplam puan ortalamasının, normal ve zayıf kiloda olan kişilerin koşulsuz kendini kabul alt boyut toplam puan ortalamasından daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada katılımcıların romantik ilişkilerinin bulunması veya bulunamaması ile koşulsuz kendini kabul arasındaki ilişkiye de bakılmış ancak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca çalışmada bilinçli farkındalığın duygusal yeme değişkeni ile yordanmasında koşulsuz kendini kabul değişkeninin aracı rolü bulunduğu da ortaya konulmuştur. Duygusal yeme davranışı arttıkça koşulsuz kendini kabulün azaldığı görülmüştür.

Çağlar (2020), Mersin Üniversitesi'nde öğrenim gören 1179 üniversite öğrencisi ile algılanan ebeveyn tutumları ile affetme arasındaki ilişkide koşulsuz kendini kabulün aracı rolünü incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bireylerin koşulsuz kendini kabul ve affetme düzeyleri ile demokratik ebeveyn tutumu arasında pozitif ilişki, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları arasında ise negatif ilişki bulunmuştur. Koşulsuz kendini kabul düzeyleri ile affetme arasında da pozitif ilişki tespit edilmiştir. Algılanan ebeveyn tutumları ile affetme arasındaki ilişkide koşulsuz kendini kabulün aracılık rolünde ise kısmi aracılık rolü tespit edilmiş ve aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Kendini Kabul ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.

Negovan vd. (2011), ergenlerin kendilerini kabul etmelerinde akademik standartları farklı okulların, cinsiyet ve yaşın etkisini araştırdığı çalışmasında kendini kabul ile gerçek benlik arasındaki ilişkinin, kendini kabul ile ideal benlik arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğu bulunmuştur. Kendini kabul ile benlik tutarsızlığı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaş ilerledikçe kendini kabulün arttığı da araştırmanın sonuçlarındandır. Kişilerin okudukları okul standartlarının da kendini kabul düzeylerini önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur.

Vasile (2013), çalışmasında yetişkinliklerin kendini kabul düzeylerini değerlendirmiştir. Tüm örneklem için kendini kabul düzeyi düşük çıkmıştır. Cinsiyet açısından da puanlar benzer çıkmıştır, deneklerin çoğunda düşük koşulsuz kendini kabul etme mevcuttur.

Cho vd. (2014), yaptığı çalışmada Koreli lise öğrencilerinin problem odaklı başa çıkma ve kendini kabul düzeylerinin, yaşamın anlamı ve okula uyum üzerindeki aracılık rolü

incelenmiştir. Sonuç olarak problem odaklı başa çıkma ve kendini kabul ile yaşamın anlamı arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca yaşamın anlamı ile okul uyumu arasındaki ilişkide problem odaklı başa çıkma önemli bir aracı etkiye sahipken kendini kabulün aracı etkisi bulunmamıştır.

Mualifah vd. (2019), kendini kabul ve sosyal uyumun benlik üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak için yaptığı çalışmasında kendini kabul ve sosyal desteğin öğrencinin benlik kavramını önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Faustino vd. (2020), duygusal şemalar, farkındalık, öz şefkat ve koşulsuz kendini kabul ile psikolojik ihtiyaçları düzenleme arasındaki ilişkiyi incelediği kesitsel çalışma sonucunda duygusal şemalar, farkındalık, öz şefkat, koşulsuz kendini kabul ve psikolojik ihtiyaçlar arasında negatif ilişki bulmuştur. Farkındalık, öz şefkat ve koşulsuz kendini kabulün; duygusal şemalar ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkiye aracılık ettiği öngörülmektedir.

Ma ve Siu (2020), Hong Kong'daki 231 üniversite öğrencisi ile eğilimsel farkındalık ve zihinsel sağlık üzerinde reddetme ve kendini kabulün aracılık rolünü incelemek için yaptığı çalışma sonucunda eğilimsel bilinçli farkındalığın zihinsel sağlık sorunları ile olumsuz ilişkili olduğu ve bu ilişkiye, merkezden uzaklaşma ile kendini kabul etme etkenleri önemli ölçüde aracılık ettiği bulunmuştur. Farkındalığın, merkezden uzaklaşma ve kendini kabul etme ile pozitif ilişkili olduğu; zihinsel sağlık sorunları ile merkezden uzaklaşma ve kendini kabul etme arasında ise negatif ilişki olduğu araştırma sonucunda elde edilen veriler arasındadır.

Ng vd. (2020), 1957'de Wisconsin liselerinden mezun olan rastgele seçilmiş 7626 katılımcının yer aldığı “kendini kabul etme ve karşılıklı bağımlılığın uzun ömürlülüğü destekler” sonucunu doğrulamak amacıyla 20 yılı kapsayan kohort çalışması yapmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kendini kabulün ölüm riskini %19 oranında azalttığı ve yaşamı üç yıl uzattığı görülmektedir. Çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç ise uzun ömür beklentisinin, kendini kabul ile ölüm arasındaki ilişkiye tam olarak aracılık etmesidir.

Kam ve Prihadi (2021), Malezyalı lisans öğrencilerinin önemlilik ve sosyal karşılaştırma arasındaki ilişkiyi açıklamada koşulsuz kendini kabulün rolünü araştırmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak koşulsuz kendini kabulün önemlilik ve sosyal karşılaştırma arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği gösterilmiştir. Üniversite öğrencilerinin önemlilik ve koşulsuz kendini kabul düzeylerinin sosyal karşılaştırmanın güçlü koruyucu faktörleri olduğu da ortaya çıkmıştır.

Qiu-Qian vd. (2021), yaptıkları çalışmada deney ve kontrol grubu olarak ayrılan Guandong Eyaletindeki bir üniversitenin öğrencilerine sanat terapisi uygulayarak sanat terapisinin kendini kabulü etkileme düzeyini incelemiştir. Deney öncesinde ve 8 hafta boyunca yapılan boyama etkinliği sonrası alınan veriler doğrultusunda sanat terapisinin üniversite öğrencilerinin kendini kabul düzeylerini iyileştirdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Doğum Sırası

Aile bir ağaca benzer. Gövde, ebeveynleri temsil ederken dallar ise çocukları temsil etmektedir. Tıpkı farklı yönlerde doğru büyüyen dallar gibi çocukların gelişimleri de birbirlerinden farklılık göstermektedir. Tüm ailelere bakıldığında ailedeki çocukların birbirinden gece-gündüz kadar farklı olduğu, çocukların farklı yönlerde yöneldiği görülebilir. İşte bütün bu farklılıklar doğum sırası ile açıklanabilir. (Leman, 2011).

Doğum sırası kavramı, ilk kez Bireysel Psikoloji kuramında karşımıza çıkmaktadır. Alanyazında gerçek ve psikolojik doğum sırası şeklinde kullanımı bulunmaktadır. Aynı zamanda ailedeki ilişkilerin farklılığından dolayı çocuklar aynı evde olsa da aynı çevrede büyümezler (Leman, 2011). Bundan dolayı bireylerin psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırasının aynı olmasına gerek yoktur (Akt., Kayacı & Özbay, 2016). Örneğin erkek çocuk en küçük çocuk olsa bile ebeveynlerin tutumlarından dolayı büyük çocuk muamelesi görüp büyük çocuk özelliği gösterebilmektedir. Ailede engelli çocuğun olması, ebeveynlerden birinin olmadığı ortamda çocuklardan birinin ebeveyn rolünü üstlenmek zorunda kalması, üvey kardeşlerin olması ya da aile içi değişimler (boşanma, ayrı yaşama vb.) gibi durumlarda doğum sıralarında farklılık görülebilmektedir. İşlevsel olmayan ailelerde alt sistemler arasındaki sınırların belirsizliği ve rollerin birbirine karıştığı durumlarda da çocuklar kendilerini gerçek doğum sırasından farklı konumlandırabilmektedir. Lohman vd. (1985) psikolojik ve gerçek doğum sırasının aynı şey olmadığını; Campbell vd. (1991) bu iki değişken arasında mükemmel olmayan bir ilişkinin varlığını ve kişilik gelişiminde ise psikolojik doğum sırasının daha önemli olduğunu ifade etmektedir (Akt., Kalkan & Epli-Koç, 2008).

Gerçek Doğum Sırası

Bireysel Psikoloji kuramının öncüsü Adler gerçek doğum sırasını çocukların dünyaya geliş sırası şeklinde tanımlamaktadır. Gerçek doğum sırası birinci çocuk, üçüncü çocuk, sekizinci çocuk vb. şeklinde ifade edilebilir. Yapılan sınıflandırmaların her birinin kendine özgü benzer özellikleri bulunmaktadır (Uz, 2018).

Psikolojik Doğum Sırası

Psikolojik doğum sırası, bireyin ailede kendini nasıl algıladığı ve konumlandığını ifade etmektedir. Doğum sırası kavramı Adler'in kuramında gerçek doğum sırası şeklinde değil, psikolojik doğum sırası olarak yer almaktadır (Kırdök & Alibekiroğlu, 2016). Alanyazına bakıldığında psikolojik doğum sırası; en büyük çocuk, ikinci/ortanca çocuk, en küçük çocuk ve tek çocuk şeklinde dörde ayrılmıştır (Akt., Kayacı & Özbay, 2016).

Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Kuramsal Çerçeve

1874 yılında İngiliz bilim adamı Sir Francis Galton doğum sırası ile ilgili ilk çalışmaları yapmış olsa da bu kavram Adler'den önce yeterli ilgiyi yakalayamamıştır (Akt., Uz, 2018). Bu durumun ise Galton'ın sadece erkek çocuklarından aldığı verilerle çalışmasını yapmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Ay, 2014). Bu çalışmada da doğum sırası ile ilgili yapılan araştırmalarda öne çıkan Adler ve Sulloway'in kuramları ele alınmaktadır.

Adler'in Kuramı.

Adler kuramında, kişinin “bir grupta kendine yer edinebilmesi” gerektiğinden bahsetmektedir. Bireyin kendine yer edindiği ilk sosyal grup ise ailedir. Kuramda, sağlıklı kişilik gelişimi için aile iletişiminin ve ebeveyn davranışlarının önemli olduğu belirtilmiştir. Bu davranış ve tutumlar çocuğun ailede bulunduğu sıraya göre değişmektedir. Adler, aynı ailede doğup büyüse bile her çocuğun kendine özgü atmosfer ile yetiştiğini belirtmektedir (Akt., Kırdök & Alibekiroğlu, 2016). Aile üyelerinden oluşan grupta bile bireyler, güç ve rekabet için mücadele etmektedir. Buna bağlı olarak doğum sırası da üstünlük kurma çabasıyla ilişkili bir kavram olarak açıklanmıştır. Adler'e göre doğum sırasının oluşmasıyla birlikte birtakım problemler ortaya çıkmaktadır. Bu sorunları çözme adına çocuğun aile içerisindeki konumunu tespit etmek onu daha iyi anlama imkânı sağlar (Karadeniz, 2008).

Sulloway Kuramı.

Frank Sulloway 1996 yılında "Born To Rebel (İsyana Doğmak)" adlı kitabı ile doğum sırası araştırmalarına farklı bakış açısı kazandırmıştır (Ay, 2014). Sulloway'in kuramında yer alan her kardeşin farklı özelliklere sahip olduğu ile ilgili savı, Adler'in kuramına benzese de kuramın temelini Darwin'in evrimci bakışı oluşturmaktadır. Darwin'in dört temel çatışması vardır. Bunlar aynı cinsiyetten çatışma, cinsiyetlere göre farklı ebeveyn yatırımı, ebeveyn-yavru çatışması ve kardeş-kardeş çatışmasıdır. Sulloway, kuramını Darwin'in kardeş-kardeş çatışmasına dayandırarak bunun ebeveynin kısıtlı kaynaklarını elde etmek için yapılan yarışmanın sonucu olarak açıklamıştır. Ayrıca kardeşler arasındaki rekabetin de ebeveyn-yavru

çatışmasına neden olduğunu belirtmiştir (Akt., Nilüfer, 2016). Darwin'in evrim kuramı doğrultusunda Sulloway; büyük kardeşlerin yaş, fiziksel özellikler ve güç bakımından daha avantajlı olduğunu ve kardeşlerle yaşanan rekabette bu avantajları kullandığı savını ortaya atmıştır (Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019).

Sulloway ilk doğanların “daha başarı odaklı, düşmanca, endişeli, iddialı, uyumlu, dışa dönük, korkulu, ebeveynlerle özdeşleşmiş, kıskanç, nevrotik, organize, planlı, sorumlu, kendine güvenen, geleneksel ve stresli” olduğunu iddia etmiştir. Öte yandan, daha sonra doğan çocukları “maceracı, fedakâr, işbirlikçi, rahat, empatik, deneyime açık, popüler, asi, risk alan, girişken ve alışılmamış” olarak değerlendirmiştir (Akt., Nilüfer, 2016). Sulloway, ilk çocukların fiziksel üstünlükleri nedeniyle ebeveynlerin ilk çocuklarına karşı son çocuklarını koruma eğiliminde olabileceklerini söylemiştir. Bir aile içerisinde çocuklar eşit/benzer şartlara sahip olmadıkları için ebeveyn ilgisini kazanmak için kardeşler birbirinden farklı yaşam tarzı, baş etme stratejileri ortaya koymaktadırlar. Bu beceriler sayesinde anne babaya daha az bağımlı olurlar. Farklı kişilik özelliklerinin dışında kardeşler farklı alanlara yoğunlaşma eğiliminde olurlar. Örneğin bir kardeş müzikte başarılı olmayı seçmişse diğeri matematikte başarılı olmayı tercih edebilmektedir. Farklı ilgi alanları sayesinde ailenin kısıtlı kaynaklarına ulaşabilmelerine ve aile içindeki vazgeçilmezliklerini inşa edebilmelerine olanak sağlanır. Yani kardeşlerin farklı yönlerde ilerlemesi anne babanın kısıtlı ilgisini kazanmak için yapılan rekabeti azaltır. Farklılaşma ile ebeveynler iki kardeşe de ilgisini verir (Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019).

Doğum Sırası Üzerinde Etkili Olan Değişkenler

Bireyler tek çocuk olarak dünyaya gelseler de kardeşlerin olmasıyla doğum sırası pozisyonu değişebileceği için birden fazla doğum sırasının özelliklerini gösterebilir, tek tip kişilik özelliği göstermeyebilirler. Bu özellikler; kardeşler arası yaş farkı, cinsiyet, ailesel yapı, evlat edinme, ev ortamı, anne babanın kendi doğum sırası pozisyonu, ölüm, fiziksel veya zihinsel farklılıklar gibi değişkenlerden doğrudan etkilenmektedir (Çakır, 2019). Ayrıca ailedeki her çocuk merdivenin bir üst basamağındaki çocuktan etkilenir. Örneğin ikinci çocuk birinci çocuktan etkilenirken, üçüncü çocuk ikinci çocuktan etkilenir (Leman, 2015). Her çocuğun ebeveynlerle farklı deneyimler yaşaması sonucunda farklı karakteristik özellikler ortaya çıkmaktadır.

Geniş Aileler.

Ailenin genişledikçe alt birimlere sahip olma ihtimali artar. Leman'ın (2015) örneğindeki dokuz çocuklu ailenin dağılımı Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Geniş Aile Alt Birimi

İlk Alt Aile	İkinci Alt Aile	Üçüncü Alt Aile
1.Oğlan	4.Oğlan	6.Oğlan
2.Kız	5.Kız	7.Oğlan
3.Kız		8.Oğlan
		9.Oğlan

(Leman, 2015)

Tabloya göre bu geniş ailede üç alt grup bulunmaktadır. İlk çocuk özelliğine sahip olan çocuklar ise 1., 2., 5., 6. ve 7. çocuktur. Bu da "geniş ailelerde her zaman birden fazla işlevsel ilk çocuk yer alır" düşüncesini desteklemektedir.

Cinsiyet.

Cinsiyete bağlı olarak bireye yöneltilen farklı davranışlardan kaynaklı olarak psikolojik doğum sırası değişiklik gösterebilir. Babanın en büyük kız çocuğuna karşı koruyucu tavır sergilemesi ya da annenin yaşça büyük olsa da erkek çocuğunun üzerine titremesi iki çocukta da son çocuk özelliklerinin görülmesine sebep olabilir. Ya da o cinsiyete sahip tek çocuk varsa psikolojik doğum sırası farklılık gösterebilir (Leman, 2011).

Beş ve Üzeri Yaş Farkı.

Aynı cinsiyete sahip ve aralarında en az beş yaş farkı olan iki kardeş arasında işlevsel aile özelliği gelişir (Leman, 2011). Carlson vd. (2006) beş yaş civarında okula başlayan çocuk ile kardeşi arasında fazla etkileşimin olmaması ve farklı gelişim evrelerinde olmalarından dolayı doğum düzeninin bozulduğunu belirtmiştir (Akt., Ay, 2014).

Fiziksel ve Zihinsel Farklılıklar.

Fiziksel farklılıklar ya da ilk doğan çocuğun herhangi bir engelinin olması doğum sırasının düzenini bozmaktadır. Örneğin kısa olan bireyler daha küçük çocuk olarak düşünülebilir. İki kardeşten biri sıradan görünümlü iken ikincisinin uzun, atletik olması çevrenin davranış biçimini etkileyerek çocukların doğum sırasının değişmesine sebep olabilir. İlk çocuğun herhangi bir zihinsel ya da bedensel engelinin olması durumunda da ikinci çocuk ilk çocuk özellikleri gösterebilir (Leman, 2011).

Karma Aileler.

Boşanma, ölüm, terk etme gibi durumlardan kaynaklı iki ailenin birleşiminin olduğu durumlardır. Karma aileler yeni doğum sırası oluşturmaz. İlk çocuğun birdenbire kendinden

büyük bir üvey kardeşinin olması ya da en küçük çocuğun kendinden küçük bir üvey kardeşe sahip olması onların ilk veya son çocuk özelliklerini bırakacağı anlamına gelmez (Leman, 2015).

Evlat Edinme.

Evlat edinilen çocuğun yaşı dörtten küçükse, evdeki çocuk ile arasında beşten fazla yaş farkı varsa evlat edinilen çocuğa yaklaşım ilk ya da tek çocuk özelliği oluşmasına sebep olabilir (Leman, 2011).

Annenin Yaşı.

Annenin yaşı diğer değişkenlere göre daha az etkili olsa da genç annenin dezavantaj (Powell, 2006), ilerleyen yaşa sahip annenin avantaj olduğunu (Geronimus, 1994) belirten çalışmalar mevcuttur (Bonesronninga & Massihb, 2011, Akt., Ay, 2014)

Doğum Sırasının Önemi ve Etkileri

Psikolojik doğum sırası bireyin geçmişteki aile yapısı hakkında bilgi vermesinin yanı sıra şimdiki yaşam amaçları, kişiler arası ilişkileri, gelecek konumları hakkında da dolaylı olarak bilgi sağlamaktadır. Bireyin tutum ve davranışlarının belirlenmesi noktasında da psikolojik doğum sırası etkilidir (Kalkan & Epli-Koç, 2008; Uz, 2018).

Doğum sırası; ruh sağlığı, dil gelişimi, bilişsel gelişim, bireyin yetenekleri, eğitim ve gelir düzeyi gibi pek çok konuyu etkilemektedir (Memet, 2010; Başarı, 2016). Leman'a (1997) göre doğum sırası nasıl bir insan olacağınızı, kiminle evleneceğinizi, hangi mesleği seçeceğinizi hatta nasıl bir ebeveyn olacağınızı önemli derecede etkilemektedir (Akt., Altınay, 2015).

Yapılan araştırmalar doğum sırasının kişilik üzerinde, hayattaki amaçların gerçekleştirilmesinde, davranışlar gibi birçok alanda etkili olduğunu göstermektedir (Atkinson vd., 1995, Akt., Yılmaz, 2019). Bireyin psikolojik doğum sırasının stresle başa çıkma yöntemleri, akademik başarı, aile içi iletişim, meslek ilgileri gibi değişkenler ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Kalkan, 2005). Ayrıca alışkanlıklar, deneyimler, meslek seçimi, karşı cinsle ilişki, hayatını devam ettirmek istediği yerle ilgili kararlar üzerinde etkili olduğu da düşünülmektedir (Sulloway, 2007, Akt., Başaranoğlu, 2011).

Her doğum sırasının önemli olduğunu şu şekilde açıklayabiliriz: Bir grup ilk çocuğun bir araya geldiği bir işte herkes grup yönetimini ele almaya çalışacağı için arada tartışma çıkması kaçınılmaz olur. Bu noktada ortanca ve son çocukların kurduğu denge sayesinde ilk çocuklar hem işi tamamlayıp hem de ilişkileri devam ettirebilirler (Leman, 2011).

Psikolog, psikolojik danışmanlık, din insanları gibi yardım sunan profesyonellerin hizmetlerine başvurma oranı konusunda da doğum sırasına göre farklılık oluşmaktadır. İlk çocuklar otoriteye olan saygıları, durumlarını analiz edip yardım aramaya meyilli olmalarından dolayı profesyonel yardım alma konusunda tereddüt yaşamazlar. Profesyonel yardım alma konusunda ilk çocukları takip eden grup son çocuklardır. Bu sonuç kendilerine bakılmasına alışkın olmalarına bağlanabilir. Profesyonel desteğe en az başvuran grup ise ortanca çocuklardır (Leman, 2015).

Bowen, evlilikte başarının artması için de doğum sırasının önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu durumu en küçük erkek çocuk ile en büyük kız çocuğu özelliği taşıyan iki birey arasında gerçekleşen evliliği inceleyerek örneklendirmiştir. Bu örneğe göre ilgilenilmekten hoşlanan küçük erkek çocuk özelliği ile biriyle ilgilenmeyi seven en büyük kız çocuğu özelliği birbirini tamamlamaktadır (Gladding, 2015, Akt., Çakır, 2019). Leman (2015), mutlu bir evlilik için doğum sıranızın farklı olduğu biriyle evlenmenin şansınızı artıracağını ifade etmektedir. İkisi de ilk çocuk olan bireylerin evliliğinde iktidar mücadelesi yaşanabilir; ortanca çocukların evliliğinde ise her iki tarafın da hayatlarının sütliman olmasını istemelerinden dolayı sorunlardan kaçtıkları görülebilir ve iletişim kuramayabilirler; iki tarafın da son çocuk olduğu evliliklerde ise sorumluluk alan birinin olmamasından dolayı parasal vb. birçok takip gerektiren konuda sıkıntı yaşayabilecekleri gibi aileleri de bir kaos ortamına dönüşebilir. Üç bin aile ile yapılan araştırmada, ilk veya tek çocuk ile son çocuk evliliklerinde sonsuza kadar mutlu yaşama ihtimalinin arttığı bulunmuştur. Ayrıca uzun evliliklerde sicili en iyi olanlar arasında ilk çocuk ile ortanca çocuk evlilikleri de yer almaktadır. Yine ortanca ve son çocuk evlilikleri de potansiyel başarılı evlilik eşleşmelerindendir.

Meslek seçimi açısından yapılan araştırmalara bakıldığında son çocukların daha çok insana yönelik mesleklere ilgi duyduklarını; ilk ve tek çocukların ise daha çok somut şeylerle uğraşabilecekleri işleri tercih ettiklerini ortaya çıkarmıştır. İşini bilen satış danışmanlarının genellikle son çocuklar olduğu tespit edilmiştir (Leman, 1997, Akt., Altınay, 2015). İlk çocukların çoğu bilim, tıp, hukuk gibi mesleklere yönelmektedir. Muhasebe, maliye, yönetici sekreteri, mühendis, bilgisayar uzmanları arasında çok sayıda ilk çocuk bulunmaktadır. 1986'daki talihsiz Challenger uzay mekiği kazasında hayatını kaybeden Christa McAuliffe da dört kardeşin en büyüğüdür (Leman, 2015). Uzay boşluğuna gönderilen yirmi üç astronotun yirmi birinin ilk ya da tek çocuk olduğu, aynı zamanda NASA'nın Merkür programında yer alan yedi astronotun tamamının ve ABD başkanlarının yüzde elli ikisinin de ailelerinin ilk çocukları olduğu görülmektedir. Aya ayak basan ilk insan olan Neil Armstrong da ilk çocuktur (Leman, 2011). Galton'un doksan dokuz bilim adamı üzerinde yaptığı doğum sırasının başarı üzerindeki

etkisini inceleyen çalışmasında da bilim adamlarının %48'i ilk ya da tek çocuktur (Ay, 2014). Televizyonda gördüğümüz haber spikerleri ve talk show sunucuları genelde tek ve ilk çocuklardan çıkmaktadır. Pek çok komedyen ise en küçük çocuktur. Örneğin; Jim Carrey, Charlie Chaplin, Steve Carel. İyi bir arabulucu ve müzakereci olma özellikleri ön planda olan meslekleri tercih eden ortanca çocuklara ise Donald Trump, George Bush örnek verilebilir (Leman, 2015).

Rohde vd. farklı ülkelerdeki üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada; ilk doğan çocukların kendilerini ebeveynlerine daha yakın olarak tanımladıklarını, son doğan çocukların ise büyük kardeşlerine ebeveynlerinden daha yakın olduklarını ifade ettiklerini belirtmiştir. Ortanca çocukların ise ebeveynlerine karşı en az yakın duygular besleyen çocuklar olduklarını tespit etmiştir. Sutor ve Pillemer son doğan bireylerin anneleriyle daha yakın ilişki de olduklarını, ilk doğan çocukların kriz vb. durumlarda ebeveynlerine destekte bulunduklarını ortaya koymuştur (Akt., Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019).

Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları

Kuramsal çerçevede doğum sırası; ilk çocuk, ikinci çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk olarak beş farklı pozisyon şeklinde açıklanmıştır. Daha sonra ikinci çocuk pozisyonunun ayrı ele alınmasına gerek olmadığı düşünülerek sınıflandırılmadan çıkarılmıştır (Çakır, 2019). Bu nedenle aşağıda en büyük çocuk, ortanca çocuk, en küçük çocuk ve tek çocuk olmak üzere dört grubun özellikleri yer almaktadır.

En Büyük Çocuk (İlk Çocuk- Memnun Edici/Düzenleyici Çocuk).

Aileye ikinci bir çocuğun gelmesiyle tahtı alınmış krala benzeyen en büyük çocuk; tek başına iken sahip olduğu ilgi odağının kardeşine geçtiği, artık sevilmediği gibi düşüncelerden dolayı yeniden ilgi çekmeye çalışır (Kırdök & Alibekiroğlu, 2016). Kardeşin gelmesi ile azalan ilgi ve sevgiyi kazanabilmek için ne yapacağı hakkında düşünen çocuk, olumsuz davranışlar sergilemeye başlayabilir. Anne babasının sevgisini tekrar kazanmak için verdiği savaşta anne babanın sabrını taşırır ve sonunda sevgiyi tamamen kaybedebilir. Kardeşin doğumuyla ikinci plana atıldığı için verdiği mücadele sonucunda gerçekten ikinci plana düşerek endişelerinin haklı olduğunu düşünürler. Ebeveynler bu süreçte çocuğu sevgilerinden şüphe etmeyecek şekilde, konumunun tehlikede olmadığını anlatarak ve kardeşinin doğumundan önce sürece hazırlanmasını sağlayarak, kardeşi ile ilgili yapabileceği sorumluluklar vererek sürecin daha kolay ilerlemesini sağlayabilir (Adler, 1998, Akt., Altınay, 2015).

Diğer kardeşler de kendi konumlarını yeni doğan kardeşe verse de bu süreci en büyük kardeş kadar acı hissetmezler. Çünkü kendinden önce başka kardeşlerinin olması ile bu durumu önceden deneyimlemişlerdir ve tek başlarına anne-babanın sevgi, ilgisine sahip olmamaları da yine durumu kolaylaştırmaktadır. Ancak ilk çocuğun ebeveynlerin sevgi ve ilgisini bir başkası ile paylaşmasını hemen kabullenmesini beklemek yanlıştır ve küsüp hırçınlaşma gibi davranışlarda bulunsa da sorun onda değildir (Altınay, 2015).

İlk çocuklar eleştirel bir ebeveynle karşılaştıklarında ya memnun edici (kendisine ait fikre sahip olmadan diğerlerinin isteklerini yerine getiren) ya da kontrolcü (her şey benim kontrolümde olsun, doğru yol benim yaptığım) rolüne girme eğilimindedirler. Kadınlar daha çok memnun edici iken erkekler kontrolcü eğilimindedir. İlk adımı atma eğilimleri de yüksektir. İşleri kendi yöntemleriyle doğru yapmaya kararlıdırlar. Bu bireylerin hayatlarını tanımlayacak slogan ise "Sen merak etme, o iş bende"dir (Leman, 2011). Davis, Kanada'da yaptığı çalışmada ilk çocukların son çocuklara göre daha fazla statü peşinde koştuklarını tespit etmiştir (Akt., Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019). Tehlikeli spor yapma konusunda ise diğer kardeşlere göre daha isteksizdirler (Atkinson vd., 1995, Akt., Yılmaz, 2019).

İlk çocuklar baskın bir karaktere sahip, diğerlerine göre daha sert olmaktadır. Lider, düzeni seven, sorumluluk alan, yönlendirmeyi seven gibi kişilik özellikleri bulunmaktadır. İkinci çocuklara göre çatışma ve problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Başarı, 2016). Düzeni sevdikleri ve alışkanlıkların kölesi oldukları için sürprizlerden hoşlanmazlar (Leman, 2011). Stewart vd. çalışmasında düzenli olma, baskın olma özellikleri ile büyük çocuk doğum sırası arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. Yine büyük çocukların öz saygıları da diğer doğum sıralarına göre daha yüksek bulunmuştur (Akt., Kalkan & Epli-Koç, 2008). İlk doğan çocuklar yetişkinlerle daha fazla vakit geçirmelerinden dolayı yaşlarına nispeten daha olgundurlar (Collins, 2006). Yapılan araştırmalarda ebeveynler en büyük çocuklarını; dışa dönük, uyumlu, duyarlı, sorumlu, diğer çocuklara göre daha pozitif olarak tanımlamışlardır (Baskett, 1985; Harris, 1998, Akt., Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019). İlk çocuklar hata yapmaktan nefret ederler ve çevresi tarafından ciddiye alınmalarından dolayı özgüvenleri yüksektir (Leman, 2015).

Doğum sırası ile ilgili çalışmalardan bazılarında zekâ testlerinde daha yüksek puanlara sahip oldukları ve üniversitede daha başarılı oldukları görülmektedir (Phillips vd., 1994; Zajonc, 2001, Akt., Yılmaz, 2019). Yine Gilmore'un (2016) çalışmasında da ilk doğan çocukların diğerlerine göre daha zeki oldukları tespit edilmiştir. Burs kazanma oranlarında da büyük çocukların ön planda oldukları görülmüştür. Küçük kardeşler büyük kardeşleri örnek olarak gördükleri için onlar kadar başarılı olmak için mücadele ederler (Canel-Çınarbaş &

Nilüfer, 2019). Ailenin ilgisinden yeterli düzeyde faydalanmaları ve daha çok sorumluluk verilmesinden dolayı sorumluluk sahibi olurlar. Bu durum beyin gücünü geliştirdiği için küçük kardeşlerine göre IQ seviyesi daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Leman, 2015).

İlk çocuğun başarısızlığından anneler daha çok mutsuz olmaktadır (Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019). Bu durum ebeveynlerin ilk çocuğun eğitime daha çok özen göstermeleri ve onların başarılarına odaklanmasından kaynaklanmaktadır. İlk doğan çocukların eğitime karşı dikkatsiz davranmalarını önlemek için sert tutumlar sergilerler. Bu stratejilerin, akademisyenlerin daha erken başarılı olmasına yardımcı olan faktörler olduğu düşünülmektedir (Raza vd., 2022). Korumacı ve her şeyi yapmaya teşvik eden ebeveynlere sahip olmaları ilk çocukların diğer doğum sıralarına göre daha önce yürümeye ve konuşmaya başlamaları ve kelime dağarcıklarının fazla olmasına ortam hazırlamaktadır (Leman, 2015).

Büyük kardeşlerin davranışları ve sorumlulukları, farklı bağlamlardaki aileler arasında değişiklik gösterebilir. Örneğin, düşük sosyoekonomik düzeye sahip veya göçmen kökenli ailelerde, ebeveynlerin finansal zorluklar veya dil engelleri yaşadığı ailelerde; daha büyük kardeşler daha sonra doğacak çocuklara ana dili öğretmek, onları öğrenme etkinliklerine dahil etmek ve ev-okul kültürleri arasında köprü kurmak için daha fazla sorumluluk alabilirler (Hurtado-Ortiz & Gauvain, 2007; Obied, 2009; Farver vd., 2013, Akt., Luo, 2022)

İlk çocukların yaşamında birçok avantaj olduğu gibi birçok dezavantaj da bulunmaktadır. İlk çocuk, disiplin ve cezalandırma olmak üzere birçok baskı altında kalmaktadır. Genelde ilk çocuklar, kendilerinin tüm kurallara uyduklarını ancak kardeşlerinin daha rahat yetiştirildiğini düşünme eğilimindedirler. Bu konuda ebeveynlerin bir sonraki çocuğun gelişimiyle beraber kuralları biraz gevşettikleri söylenebilir. Aynı zamanda ilk çocuklar işlerin çoğunu yüklenmek zorunda kalabilmektedir. Bir işte yardıma ihtiyaç olduğunda ilk başvuru kişi genellikle ilk çocuk olur. Bazı ailelerde de ilk çocukların kardeşlerine bakmak zorunda kaldıkları gözlemlenmektedir. Yine ilk çocukların üzerinde; ebeveynlerin izinden gitme, velayet olma gibi konularda baskı kurulabilmektedir. İlk doğan çocuk erkekse tahtın varisi olarak görülmekte; kız ise sorumluluk sahibi olmaları sağlanarak anaç tavırlar sergilemesi beklenmektedir (Altınay, 2015). Sorumluluk duygusu ve çevreden gelen ilginin ilk çocuk üzerinde baskı oluşturması da dezavantajlardan biridir (Leman, 2015). Ailenin beklentisinin artmasından dolayı en çok eleştiriyi alan da en büyük çocuktur. Büyük çocuktan kendisine ve kardeşlerine karşı sorumlu olması beklenir (Başaranoğlu, 2011). Eleştirel ebeveynler ile yetişmesi hayatı boyunca peşini bırakmayan kendi kusurlarını bulma ve büyütme özelliğini beraberinde getirir (Leman, 2011)

Ortanca Çocuk (İkinci Çocuk-Dışlanmış/İhmal Edilmiş Çocuk).

İkinci çocuk doğum sırası da farklı özellikler içermektedir. Dünyaya geldiği ilk günden beri ilgiyi bir başka kardeşle paylaşmaktadır (Altınay, 2015). Büyük çocuğun sahip olduğu haklara ve küçük çocuğun ayrıcalığına sahip değildir (Kırdök & Alibekiroğlu, 2016). Ortada mahsur kalmak en büyük çocuk ve en küçük çocuk kadar ilgi görmemek anlamına gelmektedir (Leman, 2011). Önünde bir rakibinin olduğunu düşündüğü için her zaman tetiktir (Altınay, 2015). Bu rekabet sonucu ortanca çocuklarda kendini geliştirme ve başarılı olmak için çabalamanın yanı sıra çabuk pes etme ve yenilgiyi erken kabullenme gibi olumsuzluklar da görülebilir (Ekşi vd., 2016). Bu sayede küçük çocuk, büyük çocuğun zayıf noktalarını kolayca bulma özelliği kazanır ve büyük çocuğun başarısız olduğu noktada başarılı olarak ilgiyi üzerine toplayabilir (Altınay, 2015). Belirli alanda yetenekli olan büyük çocuktan farklı yetenekler geliştirerek fark edilmeye çalışır. Bundan dolayı ikinci çocuk genellikle büyük çocuğun tam zıttı özelliklere sahip olur (Başaranoğlu, 2011). Kısaca yaşam tarzları büyük kardeşe göre şekillenir (Leman, 2015).

Stewart vd. (2001) çalışmalarında birleştirici olma, düşük dürtü kontrolü ile ortanca çocuk doğum sırası arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu sonucunu bulmuştur (Akt., Kalkan & Epli-Koç, 2008). Ebeveynlerini her zaman paylaşmak zorunda olmaları, uyumlu ve esnek olma özelliği kazanmalarının yanında uzlaşmacı rolü üstlenmelerini de sağlamıştır (Leman, 2011). Ortanca çocuklar iyi bir takım oyuncusudur ve ilk doğan çocuklardan daha fazla arkadaşına sahiptirler. Ortanca çocukların ilk ve tek çocuklara göre takıntıları azdır (Leman, 1997, Akt., Altınay, 2015). Birçok yönden gizemlerini korurlar, ketumdurlar (Leman, 2015).

Kardeşler arasında kendini dışlanmış ve önemsiz hisseden ortanca çocuk, yaşamı adil bulmadığı için adalet ve eşitliğe çok fazla önem verir (Çakır & Şen, 2012). Yetişkinlik dönemlerine ve evlilik hayatlarına bakıldığında çoğunlukla dengeli ve tek eşli oldukları görülür (Leman, 2011). Bunun sebebi ise ailede yerlerini belirsiz gören ortanca çocukların kendi ailelerini kurduklarında evliliklerini sürdürmek için motivasyonlarının yüksek olmasıdır (Leman, 2015).

Büyük kardeşin hayata dair zorlu kısmı temizlemesi, ortanca çocuğun en büyük avantajıdır. Adler'e göre ortanca çocuk güvenli bir pozisyona sahiptir. Ama önünde başarılı bir ağabey ya da ablaya sahip olan ortanca çocuklar sorunlarla karşılaşabilir (Leman, 1997, Akt., Altınay, 2015). Ortanca çocuklar hayattaki yerleri konusunda belirsizlik yaşamalarından dolayı tembel ve aldırılmaz davranabilir (Leman, 2011). Büyük ve küçük çocuk arasında sıkışmış olan ortanca çocuk uyumlu olabileceği gibi problemlili de olabilir (Kırdök & Alibekiroğlu, 2016).

En Küçük Çocuk (Son Çocuk-Sevimli/İkna Edici Çocuk).

Ailenin hep bebek kalan üyesidir. Şımarık olmak en önemli özelliklerindendir. Her zaman çocuk olarak kalması onu benmerkezci olmaya itebilir. Bazen de kendinden güçlü kardeşlerinin olması yetersizlik hissetmesine sebep olabilir (Geçtan, 2008; Akt., Ekşi vd., 2016). Son çocuklara gösterilen tutum, ileride her konuda ayrıcalık isteyen sorunlu bir birey haline gelmelerine sebep olabilir. Örneğin alkol ve uyuşturucu kullanma oranının son çocuklarda daha fazla olduğu görülmektedir (Stewart, 2004, Akt., Altınay, 2015; Yılmaz, 2019).

Küçük çocuklar asi, sabırsız, kendi isteklerini yaptırabilen kişilik özelliklerine sahiptirler. Diğer kardeşlerine göre ilişkilerinde en itaatkâr, aynı zamanda kıskanç yapıda olan bireylerdir (Sim, 2019). Son çocukların eğlenmeyi sevdiği, sevecen ve sıcakkanlı oldukları söylenebilir (Stewart, 2004, Akt., Altınay, 2015; Yılmaz, 2019). Komik, yüksek insani becerilere sahip, genellikle yaptıkları yanlarına kar kalan ve ceza alma ihtimalleri düşük olan bireylerdir. Aileler de son çocukları bağımsız, neşeli, isyankâr şeklinde tanımlamaktadırlar (Akt., Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019).

Küçük çocuklar diğerlerine göre daha dıştan denetimlidir (Kalkan & Epli-Koç, 2008). İşleri başkasından beklemesine rağmen karar verip sorumluk alabilir (Kırdök & Alibekiroğlu, 2016). Aynı zamanda diğer aile üyelerinin düşünemediği farklı noktaları görerek kendine özgü bir yol geliştirebilir (Corey, 2007, Akt., Altınay, 2015). Bazen de çok fazla uyarıya maruz kalması ve sayısız imkân verilmesi sayesinde kendini mükemmel denecek kadar iyi geliştirebilir. Önüne çıkan olumsuzluklarla diğer kardeşlere göre daha kısa sürede başa çıkarak öne geçer. Buna karşın en küçük çocuğun ailenin temel direği olması da bir rastlantı değildir (Adler, 1998, Akt., Altınay, 2015). Ana özellikleri kararlılıktır (Leman, 2015).

Küçük çocukların çevresini, büyük kardeşleriyle olan ilişkileriyle birlikte onun takip etmesi için bırakılan ayak izleri şekillendirir. Küçük çocuktan belli kalıp davranışlar beklenir, onların farklı olduğunu kanıtlaması zordur (Leman, 2011). Mesela ebeveynlerin son çocuk olana kadar çoğu şeyi deneyimlemeleri "bu çocuk kardeşlerine göre geç öğreniyor" gibi karşılaştırma düşüncelerine sahip olmalarına sebep olabilir. Kendilerini savunmak için aşırı özgüvenli davranırlar. Mükemmel abla, abileriyle başa çıkamadıklarında dikkatlerini çekebilmek adına onları çıldırtmalarından dolayı haylaz olarak nitelendirilirler (Leman, 1997, Akt., Ay, 2014)

Tek Çocuk (Dikkatle Bakılan/Üzerine Titrenilen).

Büyük çocukla benzer özellikler gösteren tek çocuk, arkadaşlık kurabilmesine rağmen iş birliği kurma ve paylaşma konusunda sorunlar yaşayabilir. Bu konularda sıkıntı yaşamalarının

sebebi ise paylaşmayı ya da iş birliğini öğrenmemiş olmaları ya da bu durumdan hoşlanmamalarıdır. Kardeşleri olan bireyler birlikte oynanan oyunlarda farklı roller üstelenerek paylaşmayı öğrenir ve hayatın provasını yapmış olurlar. Ancak tek çocuklar böyle bir şansa sahip değildir. Zamanlarının çoğunu ebeveynlerle geçirdikleri için anne-baba ile ilgili farklı düşüncelere sahip olurlar, bu da yetişkinlerle başa çıkma yöntemleri konusunda onlara avantaj sağlar (Altınay, 2015). Yaşıtlarıyla anlaşmakta zorluk çekme sorununu hayatları boyunca yaşar ve kendilerinden daha büyük ya da çok daha küçük bireylerle arkadaşlık kurarlar (Ay, 2014).

Tek çocuklarda benmerkezcilik çok fazla görülmektedir (Kırdök & Alibekiroğlu, 2016). Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada kardeşle büyüyen bireylere göre daha bencil, ilgi meraklısı, mutsuz ve sevimsiz algılandıkları ifade edilmektedir (Leman, 2015). Ebeveynler de tek çocukları; benmerkezcilik, bencil ve şımarık olarak ifade etmişlerdir (Akt., Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019).

Rekabet edeceği birinin olmaması ve ilginin sadece kendisinde olması tek çocuğun avantajları arasında sayılabilir (Akt., Canel-Çınarbaş & Nilüfer, 2019). Bir işi yapacakları zaman mükemmel yapmak için ellerinden geleni yapmaya çalışırlar, işler istedikleri gibi olmayınca sabırsızlanıp öfkelenebilirler. Standartlarına uygun olmayan insanlara karşı tahammülsüz olabilirler (Leman, 2015).

Tek çocuklu ailelerin, genellikle daha iyi ekonomik şartlar sağlama ve iyi bir eğitim vermek amacıyla ya da ileri yaşlarda yapılan evliliklerden kaynaklı sağlık problemlerinden dolayı tek çocuğa sahip oldukları görülmektedir. Maddi ve manevi kaynaklarının yeterli olduğundan dolayı daha iyi eğitim alırlar, bu da tek çocukların başarılı olma ihtimallerini artırır (Altınay, 2015). Başarıya en çok tek çocukların ihtiyacı olduğu için üniversiteye gitme olasılıkları yüksektir (Çakır, 2019).

Yetiştirilirken ebeveyn koruması ve kaygısının baskın olmasından dolayı özgüvenlerinin daha düşük olduğu düşünülmektedir (Kalkan & Epli-Koç, 2008). Anne-babaların tek çocuğa gösterdikleri tutum doğrultusunda bu bireyler son derece bağımlı olmakta, sürekli kendisine yol gösterilmesini beklemekte ve birinin yönlendirmesine ihtiyaç duymaktadır. İlgi ve sevginin üzerinde olmasından dolayı zorluklarla baş etme noktasında yetersiz kalmaktadır. Çünkü hayatlarındaki her sorun ebeveynleri tarafından önlenmiştir (Altınay, 2015).

Bir kardeşinin olacağı fikri, aile içindeki konumunu tehlikeye düşüreceğinden bunun kendilerine karşı yapılan haksızlık olduğunu düşünürler (Ekşi vd., 2016). Ebeveynleri tarafından şımartılmaları ve ilgi odağı olmalarından dolayı ileriki süreçte çevresindeki insanlardan da aynı davranışları bekleyebilirler. Ailede el üstünde tutulan tek çocuklar eleştiriye

tahammülleri olmadığı için iş, okul vb. ortamlarında uyum sorunları yaşayabilir (Sim, 2019). Düşünceleri ebeveyn yönelimli olduğu için ülser, migren, egzama gibi nevrasenik bozukluklar geliştirebilirler (Akt., Çakır, 2019).

Tablo 2. Doğum Sırası Alt Boyutları Özellikleri Güçlü ve Zayıf Yanları

	Özellikler	Güçlü Yanlar	Zayıf Yönler
En Büyük Çocuk	Liderlik Agresiflik Yumuşak başlılık Mükemmeliyetçilik Düzenlilik Yöneticilik Liste yapma Mantıklı olma Akademik yetenek	İşleri ele alır. Diğer insanlar saygı duyar. İşbirliğine yatkındır. Her zaman işleri iyi yapar. Kontrollüdür, dakiktir. Hırslı, girişimci, enerjiktir. Günü planlar. Düzgün düşünür. Çok okur, bilgi biriktirir.	Fazla baskındır. İnsanların hislerini önemsemez. Başkaları tarafından kullanılabilir. Aşırı eleştirme özellikleri vardır. Düzen konusunda takıntılıdır. Kendisini ve diğerlerini strese sokar. Kısıtlanabilir, büyük resmi göremez. Hep haklı olduğunu düşünür. Bilgi toplarken yapılması gerekenleri kaçırabilir.
Ortanca Çocuk	Sıkışmış ve köksüz hissederek büyümüştür. Makul beklentilere sahiptir. Sosyal bir aslandır. Bağımsız düşüncelere sahiptir. Uzlaşmacıdır. Diplomatiktir. Ketumdur.	Şımarık olmamayı öğrenmiştir. Gerçekçi olur. İlişkiler onun için önemlidir. Risk almaya cesaret eder. Başkalarıyla iyi geçinir. Meseleleri çözmeye gönüllüdür. Sır tutmayı bilir.	Bir yere ait hissetmedikleri için isyankâr olabilir. Adaletsiz davranışlarda küskün davranır. Arkadaşını kırmamak adına aklını karıştırabilir. Dik başlı, inatçı olabilir. Huzuru sağlamaya çalışırken suistimal edilebilir. Yüzleşmeden nefret edebilir. Yardıma ihtiyacı olduğunda itiraf etmekten kaçınabilir.
En Küçük Çocuk	Alımlıdır. İnsan odaklıdır. Direncilidir. Şefkatli ve ilgilidir. Çetrefilsizdir. İlgi arar.	Sempatik, eğlencelidir. Başkalarını iyi okur. Hayır cevabını kabul etmez, kararlardır. Yardım almayı ve vermeyi sever. Rahat, samimi, güvenilirdir. Eğlenceli ve komiktir.	Manipülatif, inandırıcılığı az görünebilir. Disiplinsiz görünebilir. Sadece kendi bakış açısı olduğundan ısrarcıdır. Saf olabilir, kolayca kandırılabilir. Biraz dalgın, kafası boş gibi görünebilir. Benmerkezci, şımarık, sabırsız görünebilir.
Tek Çocuk	Özgüvenli Mükemmeliyetçi Düzenli Hırslı Liste yapan Mantıklı Çalışkan	Kendi düşüncesine güvenir. Her işi doğru yapar. Her şeyi kontrol altında tutar. Azimli, girişimci, enerjiktir. Hedef belirleyip uyar. Düzgün akıl yürütür. Doymak bilmeyen okuyucudur.	Benmerkezci olabilir. Eleştiriyi fazla kullanır. Kurallara takıldığı için esnek olamaz. Kendisini ve diğerlerini strese sokar. Büyük resmi göremeyebilir. Hep haklı olduğunu düşünür. Espriyi göremeyecek kadar ciddi olabilir.

(Leman, 2015)

Doğum Sırası ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında psikolojik doğum sırası ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar.

Şimşek (2006), yüksek lisans tezinde; duygusal zekanın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisini incelemiştir. Araştırmada doğum sırası, akademik başarı ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda doğum sırası ile akademik başarı arasında anlamlı ilişki bulunamamış; doğum sırası ile ana-baba tutumlarından demokratik tutum arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Yani ana-babalar ilk doğan çocuklara sonra doğan çocuklara göre daha demokratik davranmaktadır. Araştırmada doğum sırası ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda doğum sırasının duygusal zekâ alt boyutlarından sadece empati kurma becerisi ile arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur, diğer alt boyutlarla arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Doğum sırası ile liderlik tarzı boyutları arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Kalkan ve Epli-Koç'un (2008), psikolojik doğum sırası ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan araştırmasına göre büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal destek arama alt boyutları arasında pozitif anlamlı ilişki; çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım alt boyutları ile arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ile kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal destek arama alt boyutları arasında negatif anlamlı ilişki; çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ile arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım alt boyutları arasında negatif anlamlı ilişki; boyun eğici yaklaşım ile pozitif anlamlı ilişki görülmüştür. Tek çocuk psikolojik doğum sırası ile kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım alt boyutları arasında negatif anlamlı ilişki; çaresiz yaklaşım alt boyutu arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırmada psikolojik doğum sırasının stresle başa çıkma stratejilerinin anlamlı yordayıcısı olup olmadığı incelenmiş; tüm psikolojik doğum sırası değişkenlerinin stresle başa çıkma stratejilerini yordadığı tespit edilmiştir. Stresle başa çıkma stratejileri ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı ilişki bulunamamışken, psikolojik doğum sırası arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Karadeniz (2008), Giresun Üniversitesi'nde öğrenim gören 1402 kişiden alınan veriler doğrultusunda çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analizler doğrultusunda örselenme türleri (duygusal kötüye kullanma ve ihmal, fiziksel, cinsel) ile büyük ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutları arasında negatif anlamlı ilişki; ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının psikolojik doğum

sırasını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları gerçek doğum sırasına göre anlamlı farklılık göstermiştir.

Başaranoğlu (2011), Çukurova Üniversitesi'nde öğrenim gören 421 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada psikolojik doğum sırası ile karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda psikolojik doğum sırası değişkenlerinin karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisini yordamada farklılık gösterdiği sonucunu bulmuştur. Psikolojik doğum sırası alt boyutlarının ilişkiyi başlatmanın anlamlı yordayıcısı olmadığı, büyük çocuk psikolojik doğum sırasının ilişkiyi sürdürebilmenin, ortanca çocuk psikolojik doğum sırasının ise ilişkiyi sonlandırabilmenin anlamlı yordayıcısı olduğu sonucu bulunmuştur. Gerçek doğum sırası ile karşı cinsle ilişkiyi başlatabilme arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Tek çocukların ilişkiyi başlatabilme puanlarının ilk, orta ve son çocukların puanlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Ay (2014), doğum sırası ile başarı durumu arasındaki ilişkiyi incelemek için 120 katılımcı ile yaptığı alan araştırmasında başarı kriteri olarak KPSS, ALES, AGNO ve yabancı dil puanlarını dikkate almıştır. Araştırma sonucunda ilk doğan kadınların başarı kriterleri puanları diğerlerine göre yüksek olsa da doğum sırası ve başarı durumu arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Altınay (2015), psikolojik doğum sırası ile kariyer kararı yetkinlik beklentisi arasındaki ilişkiyi incelemek için Antalya ilinde farklı liselerde öğrenim gören 371 öğrenci ile çalışma yapmıştır. Kariyer kararı yetkinlik beklentisi alt boyutları ile büyük çocuk psikolojik doğum sırası arasında negatif ilişki olduğu, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ile arasında pozitif ilişki olduğu, küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile arasında anlamlı ilişki olmadığı, tek çocuk psikolojik doğum sırasının ise sadece problem çözme alt boyutu ile pozitif anlamlı ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Başarı (2016), araştırmasında doğum sırasının evlilik çatışma ve problem çözme becerisine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Evlilik çatışma ve problem çözme ile kardeş sıralaması arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. İlk çocukların ikinci kardeşlere göre daha yüksek düzeyde problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir. Ancak diğer gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur. Evlilik çatışma ölçeğinin ve kişilerarası problem çözme ölçeğinin kardeş sıralaması ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalama birinci çocuklara aittir.

Ekşi vd. (2016), yetişkin bağlanma stillerini psikolojik doğum sırası ve yetersizlik duygusu açısından yordama düzeyini incelemiştir. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde eğitim gören 264 öğrenciden oluşan araştırma grubundan alınan veriler doğrultusunda; kaçınmacı bağlanma stili ile ilk çocuklar arasında pozitif anlamlı ilişki, küçük çocuklar ile arasında negatif anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tek çocuk doğum sırası, yetersizlik duygusu ve kaygılı bağlanma arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yordama durumuna bakıldığında ise bireyin psikolojik doğum sırası ile yetersizlik duygusu, yakın ilişkilerdeki bağlanma stillerini anlamlı yordamıştır.

Kayacı ve Özbay (2016), yazdıkları makalede üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgilerinin, psikolojik dayanıklılığı yordamasını incelemiştir. Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 438 öğrenciden alınan veriler doğrultusunda büyük çocuk psikolojik doğum sırasının psikolojik dayanıklılığın alt boyutlarından meydan okuma için anlamlı yordayıcı olmadığı ancak kendini adama ve kontrol alt boyutları için anlamlı yordayıcı olduğu; tek çocuk psikolojik alt boyutunun ise kontrol alt boyutu için anlamlı yordayıcı olmadığı, kendini adama ve meydan okuma alt boyutları için anlamlı yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Ortanca çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sıralarının ise psikolojik dayanıklılık alt boyutları için anlamlı yordayıcı olmadığı bulunmuştur.

Kırdök ve Alibekiroğlu'nun (2016), yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası ve yaşam doyumlarının kariyer kararı yetkinlik beklentisi düzeylerini yordayıp yordamadığını incelemek amaçlanmıştır. Sonuç olarak kariyer kararı yetkinlik beklentisi üzerinde psikolojik doğum sıralarından ilk ve tek çocuk alt boyutunun yordayıcı olduğu, ortanca ve son çocuk alt boyutunun ise yordayıcı olmadığı bulunmuştur.

Nilüfer (2016), kişilerin doğum sırası, algılanan ebeveynlik tutumları ve erken dönem uyumsuz şema alanları arasındaki ilişkiyi incelemek için 18-30 yaş aralığında anne ve babası hala evli 294 kişi ile araştırma yapmıştır. Doğum sırasına bağlı olarak şema alanlarında farklılık bulunmazken; büyük ve küçük kardeş arasında annelerin algılanan ebeveyn tutumlarında farklılık tespit edilmiştir. Küçük kardeşler büyük kardeşlere göre annelerinin daha korumacı ve endişeli olduğunu ifade etmişlerdir.

Uz (2018), psikolojik doğum sırası, kuşak farkı ve öz-anlayış arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yaptığı yüksek lisans tezinde öz anlayış ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki olmasına rağmen; psikolojik doğum sırası ile öz anlayış arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Erdem (2019), üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, toplumsal ilgi ve akılcı olmayan inançlarının bilişsel duygu düzenleme ile ilişkisinin incelenmesi üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sıralarının; bilişsel duygu düzenleme becerilerinden kendini suçlama, kabul etme, düşünceye odaklanma, plana tekrar odaklanma, diğerlerini suçlama alt boyutlarını yordamadığı saptanmıştır. Küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile pozitif yeniden odaklanma, pozitif yeniden gözden geçirme, bakış açısında yerleştirme arasında negatif bir ilişki görülmüştür. Kendini en küçük çocuk olarak tanımlayan bireyler ile felaketleştirme alt boyutu arasında pozitif ve anlamlı ilişki görülmüştür.

Kişi (2019), üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul reddi ve algılanan stres düzeyi ile ilgili yaptığı araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul reddinin ve algılanan stres düzeyinin doğum sırasına göre değiştiği ve ortanca çocukların diğer kardeşlerine göre ebeveyn reddini ve stresi daha fazla algıladığı tespit edilmiştir.

Sim (2019), üniversite öğrencilerinin anne baba tutumları ile benlik saygısı ve kişilerarası bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkilerde psikolojik doğum sırasının aracı rolünü incelediği yüksek lisans tezinde; büyük ve küçük çocukların ebeveynlerini demokratik, tek ve ortanca çocukların ise ebeveynlerini koruyucu ve otoriter algıladıklarını bulmuştur. Araştırmada benlik saygısı ve psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki de incelenmiştir. Benlik saygısının; küçük çocukla pozitif yönde, ortanca ve tek çocuk ile negatif yönde ilişkisi olduğu tespit edilmiş ancak büyük çocuk ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Psikolojik doğum sırası ile kişilerarası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişki de ise büyük, ortanca ve tek çocuk alt boyutları ile kişilerarası bağımlılık eğilimi arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu tespit edilirken küçük çocuk ile kişilerarası bağımlılık eğilimi arasında anlamlı ilişki görülememiştir. Araştırma da demokratik tutumun benlik saygısı ve kişilerarası bağımlılık ile ilişkisinde psikolojik doğum sırasının aracı rolünün incelenmesi sonucunda erkek ve kadınlar için demokratik tutumun psikolojik doğum sırasının tüm alt boyutlarını doğrudan etkilediği görülmüştür. Otoriter tutumun benlik saygısı ve kişilerarası bağımlılık ile ilişkisinde psikolojik doğum sırasının aracı rolünün incelenmesi sonucunda erkekler için otoriter tutumun psikolojik doğum sırasının tüm alt boyutlarını doğrudan etkilediği görülmüştür. Koruyucu tutumun benlik saygısı ve kişilerarası bağımlılık ile ilişkisinde psikolojik doğum sırasının aracı rolünde ise erkek ve kadınlar için koruyucu tutumun psikolojik doğum sıralarının alt boyutlarından büyük, ortanca, küçük çocuk üzerinde doğrudan anlamlı etkisi olduğu görülmüştür.

Yılmaz (2019), araştırmasında bireylerin algıladığı psikolojik doğum sırasının stres karşısındaki baş etme düzeyleri ve benlik saygıları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda bireylerin benlik saygısı ile büyük çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sırası alt

boyutu arasında pozitif yönde, küçük çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutu ile negatif yönde ilişki olduğu; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutu ile arasında ilişki olmadığı belirlenmiştir. İlk çocukların benlik saygısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benlik saygısı düzeyleri ile doğum sırası arasında anlamlı farklılık olduğu; ortanca ve son çocukların benlik saygısı düzeyinin tek çocuk olan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarından biri de problem odaklı başa çıkma ve sosyal destek arama düzeyleri doğum sırası ile anlamlı farklılık göstermezken; stresle başa çıkma ve kaçınmacı başa çıkma ile doğum sırası arasında anlamlı farklılık göstermesidir. Psikolojik doğum sırası alt boyutlarından büyük çocuk ve sosyal destek arama yolu ile başa çıkma arasında negatif anlamlı ilişki; ortanca çocuk alt boyutu ve kaçınmacı başa çıkma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki; küçük çocuk alt boyutu ve sosyal destek arama yolu ile başa çıkma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Stresle başa çıkma ve stresle kaçınmacı başa çıkmanın doğum sırasına göre farklılık gösterdiği, stresle problem odaklı başa çıkma ve stresle sosyal destek arama yolu düzeyinin doğum sırasına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Çakır ve Yavuz-Güler (2020), yaptıkları araştırmada 18-73 yaş aralığındaki bireylerin gerçek ve psikolojik doğum sırası, genel aidiyet, öz anlayış, kendini affetme, başa çıkma tutumları ve problem alanları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma bulgularına göre bireyler arkadaşlarını kendi doğum sıralarına uygun kişilerden seçme eğilimindedir. Problem alanlarına göre ortanca çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin akademik, aile, arkadaşlık, romantik ilişki, cinsellik, uyum ve duygusal alanlarında problem yaşadıkları; tek çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin ise akademik, aile romantik ilişki, sigara/alkol/madde kullanımı, kişilik ve cinsellik konularında problem yaşadıkları belirlenmiştir. Gerçek doğum sırası ve problem alanları ile ilgili yapılan analizde ise problem alanlarından sadece romantik ilişki sorun alanı ile anlamlı farklılık bulunmuştur. Öz anlayış ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı ilişki bulunmazken; küçük ve büyük psikolojik doğum sırası arasında pozitif ilişki, ortanca ve tek psikolojik doğum sırası ile negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Gerçek doğum sırası ile affetme arasında (genel affedicilik, kendilerini, başkalarını ve durumu affetme) anlamlı ilişki bulunamamıştır. Psikolojik doğum sırası ile başkalarını ve durumu affetme arasında anlamlı ilişki bulunmazken; kendini affetme boyutunda küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin, genel affedicilikte ise büyük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin puanları daha yüksek bulunmuştur. Bireylerin kendilerini ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama düzeyleri arttıkça affedicilik düzeyleri azalmaktadır. Aidiyet (genel aidiyet, kabul edilme ve reddedilme) ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı ilişki bulunmazken, psikolojik doğum sırası ile anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Gerçek doğum sırası ve başa çıkma tutumları (genel başa çıkma,

kendine yardım, kendine yaklaşım, kaçınma ve kendine ceza) arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Psikolojik doğum sırası ile başa çıkma tutumları tüm alt boyutları anlamlı ilişki bulunmuştur. Gerçek doğum sırası ile affedicilik arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Psikolojik doğum sırası ile affedicilik arasında ise küçük çocuk psikolojik doğum sırası kendini affetme puanları tek çocuk psikolojik doğum sırası puanlarından yüksek; genel affedicilik puanları ise büyük çocuk psikolojik doğum sırasının puanları tek çocuk psikolojik doğum sırası puanlarından daha yüksektir. Başa çıkma tutumlarından (genel başa çıkma, kendine yardım, kendine yaklaşım, kaçınma ve kendine ceza, uyum alt boyutları) toplam puan dışında diğer alt boyutlarının; psikolojik doğum sırasına göre anlamlı farklılık gösterdiği, gerçek doğum sırasının tüm alt boyutlarında ise anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Psikolojik doğum sırası genel aidiyet, öz-anlayış, affedicilik ve başa çıkma tutumlarını kısmen yordamıştır.

Emiroğlu (2020), psikolojik ve gerçek doğum sırası farklı Mersin'de okuyan 518 üniversite öğrencisinin sosyal ilgi, yaşam stili ve psikolojik belirti düzeylerini incelediği araştırmasında sosyal ilgi, psikolojik doğum sırasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Psikolojik doğum sırasına göre yaşam stillerinden mükemmeliyetçilik, memnuniyet ve beklenti alt boyutları ile somatizasyon dışında diğer psikolojik belirti alt boyutlarında da anlamlı farklılık bulmuştur.

İlmen (2020), evli bireylerin psikolojik doğum sırası, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki yordayıcı ilişkilerini incelediği araştırmasında; tek çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutu evlilik uyumunu negatif etkilemekte, diğer alt boyutlar ise evlilik uyumunu etkilememektedir. Aracı rolü incelemesi sonucunda ise psikolojik sağlamlığın evlilik uyumuna etkisinde sadece tek çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı aracılık ettiği bulunmuştur. Evli bireylerin psikolojik sağlamlığının evlilik uyumuna etkisinde psikolojik doğum sırasının tek çocuk boyutunun negatif etkisi görülürken diğer boyutlarda etki görülmemektedir.

Karahan (2020), psikoterapistlerin teorik yönelimleri ile aile yaklaşımları, doğum sırası ve iletişim kaygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında psikoterapistlerin olaya yaklaşma ve çözme biçimi anlamına gelen teorik yönelimler ile doğum sırası arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Daha detaylı bakıldığında bilişsel davranışçı, psikanalitik/psikodinamik ve postmodern/çözüm odaklı kuramsal yönelim ile doğum sırası arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Teorik yönelimlerde ilk çocukların puanları diğer gruplara göre daha yüksektir.

Aras (2021), Diyarbakır ve Antalya'dan aldığı veriler doğrultusunda savunma mekanizmalarını kardeş sayısı ve doğum sırasına göre incelemiştir. Diyarbakır'da yaşayıp ilk çocuk olan bireylerin savunma mekanizmalarından yansıtma, pasif saldırganlık ilkel mekanizmalarını ve olgun mekanizmalardan mizah mekanizmasını sıkça kullanmaktadırlar. Diyarbakır'da yaşayan bireylerin nevrotik mekanizmaları kullanmaları doğum sırasına göre farklılaşma göstermezken; Antalya'da yaşayıp ortanca çocuk olan bireyler altuizm mekanizmasını sıkça kullanmaktadırlar.

Bozdemir (2022), evli kadın katılımcılarla yaptığı yüksek lisans tezinde psikolojik doğum sırasının ve bağlanma stillerinin aile yılmazlık üzerindeki yordayıcı etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda ortanca çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sırası ile aile yılmazlığı arasında negatif anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur. Büyük çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile aile yılmazlığı arasında ile pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Yordayıcılıkta ise büyük çocuk psikolojik doğum sırası aile yılmazlığını pozitif, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası aile yılmazlığını negatif yönde etkilediği; küçük ve tek çocuk psikolojik doğum sırasının ise aile yılmazlığını yordamadığı gözlenmiştir.

Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.

Ha ve Tam (2011), 120 Malezyalı örneklem ile doğum sırasının kişilik ve akademik performans üzerindeki etkisini amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında kişilik ve akademik performans açısından farklı doğum pozisyonlarının önemli farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Rohrer vd. (2015), hem aile içi hem de aile içi tasarımları kullanarak Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'dan üç büyük örneklemde doğum sırası ve kişilik arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Yapılan deneysel araştırma sonucunda psikometrik zeka testlerindeki performansın ilk doğan çocuktan diğer çocuklara doğru düştüğü tespit edilmiştir. Kişiliğin sadece geniş kişilik özellikleri boyutu üzerinde doğum sırasının etkisi varken dışa dönüklük, duygusal istikrar, kabul edilebilirlik, vicdan veya hayal gücü boyutlarında doğum sırasının etkisi saptanmamıştır.

Bagger vd. (2021), 2006'da annesi hayatta olan ve 1980-2006 yılları arasında Danimarka'da bulunan 25-41 yaş arasındaki bireylerle yaptığı çalışma sonucunda doğum sırası ve aile büyüklüğünün eğitim düzeyini etkilediğini bulmuştur.

Mercê vd. (2021), çocukların bisiklete binmeyi öğrendikleri yaşı, fiziksel aktiviteleriyle veya doğum sıralarıyla ilişkili olup olmadığını doğrulamayı amaçladığı çalışması için 22

ülkeden toplam 8614 katılımcıdan elde ettiği sonuçlar doğrultusunda öğrenme yaşının doğum sırasına göre anlamlı farklılık gösterdiğini bulmuştur. Küçük çocukların bisiklet sürmeyi, büyük ve tek çocuklardan daha erken öğrendiği elde edilen veriler arasındadır. Coğrafi değişkenler açısından ise Güney Avrupa'da, küçük çocuklar büyük çocuklardan, Kuzey Avrupa'da daha küçük çocuklar tek çocuklardan önemli ölçüde bisiklet sürmeyi daha erken öğrendiği tespit edilirken; Latin Amerika'da ise anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Luo vd. (2022), kohort verilerini kullanarak doğum sırasının, 24 aylık çocukların erken bilişsel gelişiminin ve 4 yaşındaki çocukların okula hazırlık becerilerinin üzerindeki etkisini araştırmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda düşük riskli veya İngilizce konuşan ailelerin ilk doğan çocuklarının, yüksek riskli veya azınlık dilini kullanan ailelerin ilk doğan çocuklarına göre daha avantajlı olmasına rağmen daha sonra doğan çocukların, ilk doğan çocuklara göre eşdeğer veya daha iyi beceriler gösterdiği tespit edilmiştir. Yine çocukların evde öğrenme etkinliklerine katılımı, doğum sırası ve gelişim sonuçları arasındaki ilişkiye etki etmektedir. Erken bilişsel beceriler ve okula hazırlık becerileri sonuçlarında avantaj öncelikle düşük riskli veya İngilizce konuşan ailelerin ilk doğan çocuklarındadır.

Raza vd. (2022), Pakistan'da yaşayan bireyler ile yaptığı çalışmada doğum sırası ve sosyoekonomik faktörlerin eğitim başarısı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Eğitim düzeyinin; ilk doğan erkek çocuklar ile arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu, ilk doğan kız çocuklar ile arasında ise negatif anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. İlk doğan kız çocukların, ilk doğan erkek çocuk ve daha sonra doğan kız çocuklarına oranla dezavantajlı olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik Sağlamlık

“Genç bir ağaç yaralandığında o yaranın etrafında dolaşarak büyür.

Ağaç büyümeyi sürdürürken söz konusu yara ağacın gövdesine oranla nispeten küçülür.

Uzayan dallar ve büyüyen gövde yaralanma ve engellerin zamanla üstesinden geldiğini bize anlatır.

Ağacın geçmişin çevresinden dönüp dolaşarak büyüme biçimi,

onun o eşsiz karakterine katkıda bulunur .”

Prof. Dr. Peter Levine

Sağlamlık kavramı ilk kez 19.yy'da Amerika'da ortaya çıkmıştır. Horatio Alger'in edebi çalışmada yoksul kimselerin, zorlukların üstesinden sıkı çalışmayla gelebildikleri konusuna yer verilerek sağlamlığın temeli atılmıştır (Akt., Bindal, 2018) Doksanlı yıllardan sonra insanın güçlü ve olumlu yanlarına dikkat çeken, sağlığın korunmasında güçlü yönlerin etkili olduğunu öne süren “pozitif psikoloji” yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Güçlü yönlerin araştırılmasıyla birlikte

pozitif psikolojinin unsuru olan “psikolojik sağlamlık” kavramı oluşmaya başlamıştır (Çekceoglu, 2019).

Psikolojik sağlamlık kavramı ilk defa 1975-1986 yılında psikolog Suzanne Kobasa tarafından İllions Bell Telephone şirketi yöneticilerine yapılan bir çalışmada kullanılmıştır. Yöneticilere her yıl belirli psikolojik testler uygulanmış, yaşanılan problemler ve stresli yaşam koşulları karşısında başa çıkma becerisi göstermiş kişilerin ortak özelliklere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (İlmen, 2020).

Bireyler yaşamları boyunca çeşitli olumsuz durumlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Aynı yaşantıları deneyimleyen bireylerin bu durumlara verdikleri tepkiler birbirinden farklı olabilmektedir. Bu durumu şu şekilde açıklayabiliriz: Bazı bireyler bu zorlu yaşantılar karşısında kaygı ya da depresyon gibi sorunlar yaşayabilmekte ve uyum sağlamaları uzun sürebilmektedirler. Bazı bireyler ise bu tür olumsuz durumların sebep olduğu sıkıntılardan kısa sürede çıkabilmekte ve kolayca uyum sağlayarak eski hallerine geri dönebilmektedirler. Bu noktada ise psikolojik sağlamlık devreye girmektedir. Hayatın bir parçası olan değişiklikler ve bunlardan kaynaklanan krizlerle karşılaşma ihtimaliyle hayatına devam eden insanın kendini toparlama, belirsizlik içinden sıyrılıp yoluna devam edebilme becerileri psikolojik sağlamlık kavramı ile açıklanmaktadır (Doğan, 2015). Aynı zamanda beklenenden daha iyi gelişim gösteren ve zorlukları aşan yüksek risk altındaki bireyleri tanımlamak için de psikolojik sağlamlık kavramı kullanılmaktadır (Gizir, 2007).

Psikolojik sağlamlık üzerine yapılan araştırmaların artmasının sebeplerinden biri baş edilemez görünen olaylarla sağlıklı bir şekilde baş edebilen insanların katılımıyla yapılan çalışmalardır. Erken dönemde yapılan çalışmalarda;

- Bazı insanlar zorlu yaşam olaylarıyla nasıl kolay bir şekilde baş edebilmektedir?
- Bu insanların diğerlerinden ne gibi farklı özellikleri vardır?

şeklindeki sorulara cevap aranmıştır (Akar, 2018).

Bu alışmalar; risk ve öreleyici yaşam olaylarına maruz kalan ocuk ve gençlerin, gelişimlerini tehdit eden yaşantılara rağmen psikolojik olarak nasıl sağlam kalabildiklerinin anlaşılması ve benzer yaşantılar içinde olan diğer bireylere yönelik önleyici çalışmalar yapılabilmesi açısından önem arz etmektedir. Aynı zamanda artan zorlu yaşam şartlarıyla birlikte kişinin ruh sağlığını koruyabilmesi, olumsuzluklarla başa çıkabilmesi ve kaybedilen sağlığın geri kazanılması konusunda da önemli bir yere sahip olan psikolojik sağlamlık araştırmacıların dikkatini çekmektedir (Gizir, 2007; Bitmiş vd., 2013).

Psikolojik Sağlamlık Kavramı

Evrensel ortak bir tanımı olmamasına rağmen psikolojik sağlamlık, bireyin iyilik halini devam ettirebilmesi ve olumsuzlukla karşılaştığında bunlarla başa çıkabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Psikolojik sağlamlık ile ilgili tanımlara bakıldığında Garnezy psikolojik sağlamlığı “kişilerin karşılaştıkları olumsuz durumlardan kendisinde var olan yetenekler sayesinde davranışlarının sağlıklı olan eski haline dönebilmesi” şeklinde (Akt., Çekceoglu, 2019); Sameroff (2005) ise kişinin karşılaşmış olduğu bu zorluklara rağmen sağlıklı şekilde gelişim göstermesi veya bu risk durumları karşısında olumlu uyum sergileyebilmesi şeklinde; Gürgen (2006) ise “stresli ve zorlu yaşam koşullarına rağmen zorlukların üstesinden gelip beklenilenden daha iyi gelişim gösterebilen, bireyleri ayakta tutan, geliştirilebilen becerilere sahip olmak” şeklinde tanımlamaktadır. Başka bir tanımda ise “bireylerin zorluklara karşı uyum sağlamasına, stresten kurtulmasına yarayan yetenek” denilmiştir (Bulthuis, 2008; Kearney, 2010, Akt., Çekceoglu, 2019). Psikolojik sağlamlık “kişinin yeni bir denge bulmasını ve olumlu yönde gelişmesini sağlayan dinamik bir süreç” olarak da tanımlanabilir (Akt., Sisto vd., 2019). Amerikan Psikoloji Derneği tarafından “sıkıntı, travma, trajedi, tehditler veya aile ve ilişki sorunları, ciddi sağlık sorunları veya finansal sorunlar gibi diğer önemli stres kaynakları karşısında iyi bir uyum süreci” olarak tanımlanmıştır (Akt., Wu vd., 2020)

Psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan tanımlarda; psikolojik sağlamlığın aktif bir süreç olması, zorlu bir yaşam olayı karşısında gelişmesi ve kişilerin bu duruma sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmesi gibi ortak noktalar bulunmaktadır (Gizir, 2007). Stewart vd. psikolojik sağlamlık ile ilgili alanyazında yer alan tanımları inceleyerek tanımlardaki benzer noktaları maddeler şeklinde açıklamışlardır;

1. Güç durumlarda olumlu sonuç elde etme, onlara uyum sağlama olarak tanımlanabilir.
2. Mizaç, dayanıklılık, sosyal yeterlik, başa çıkma gibi kavramlardan farklılık göstermektedir.
3. Başa çıkma ile stres arasında bir dengedir.
4. Psikolojik sağlamlığın söylenebilmesi için riskli durumların olması gerekir.
5. Yaşam geçişlerinde önemli bir faktördür (Çekceoglu, 2019).
6. Çocuk ve gençlerin psikolojik sağlamlığı aile, yaşadığı çevre ve toplumdan etkilenmektedir.
7. Dinamik bir süreçtir.
8. Sadece doğuştan var olan ve belli kişilere özgü bir özellik değildir, sonradan da geliştirilebilir. Örneğin Akar'ın (2018) Mersin'de öğrenim gören lise öğrencilerine

uyguladığı 10 oturumluk psikolojik sağlamlık programı sonucunda psikolojik sağlamlık düzeyi artmıştır.

9. Koruyucu faktörler sayesinde psikolojik sağlamlık desteklenebilir ve geliştirilebilir (Akar, 2018).

Psikolojik sağlamlıktan bahsedebilmek için risk faktörlerinin olması gerekmektedir. Herhangi bir zorlu yaşam olayına maruz kalmayan ancak yaşamın çeşitli alanlarında başarılı olan bireyler için sağlam kavramı yerine başarılı ya da yeterli birey kavramlarını kullanmak daha doğru olmaktadır (Gizir, 2007). Psikolojik sağlamlık için 3 temel beceri gerekmektedir. Bunlar; “risk alma ve zorluklardan yılmama”, “uyum sağlayabilme” ve “iyilik halini koruma”dır (Masten vd., 2002, Akt., Başaran vd., 2020). Ancak psikolojik sağlamlığın, yaşanan olumsuz şeyleri göz ardı etmeyi değil olumsuz olaylarla baş edebilmeyi ifade ettiğine dikkat etmek gerekir.

Sağlıklı gelişim ve akademik başarı içinde psikolojik sağlamlık son derece önemlidir. Ayrıca olumlu sosyal ilişkiler, duygusal ve davranışsal problemler, psikososyal uyum bileşenleri ile psikolojik sağlamlık arasında ilişki olduğu yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir (Gizir, 2007). Psikolojik sağlamlık; stres ve başa çıkma becerilerinin ölçüsü olarak kabul edildiğinden kaygı, depresyon ve stres gibi durumların tedavi sürecinde önemli olabilmektedir (Özer, 2019). Ayrıca psikolojik sağlamlık, sorunlu davranışların ortaya çıkmasını önlemede önemli rol oynayabilir (Akt., Shen, 2020)

Psikolojik Sağlamlığı Yüksek Bireylerin Özellikleri

Değişen yaşam şartlarının birey üzerinde olumsuz izler bırakmasının yanı sıra bireyin bu durumları anlamlandırma, karşılama ve kabullenme biçimi de önem arz etmektedir. Çünkü bu olumsuzluklara verilen tepki, bireyin hayatı algılayışına dair bilgi vermektedir. Bu tarz yaşantılara karşı pes etmeyip onlarla başa çıkabilen, çözüm yolları arayan bireylerin psikolojik olarak güçlü olduğunu söylemek mümkündür (Bostan & Duru, 2019). Riskli durumlarla başa çıkabilen ve gelişim sürecine sağlıklı devam eden çocuklar “zarar görmez/sağlam çocuklar” olarak değerlendirilmiştir (Winders, 2014, Akt., Çekceoglu, 2019).

Genel olarak içten denetimli, problem çözme becerisine sahip, kişilerarası iletişimde güçlü, benlik saygısı yüksek, olumlu benlik algısına sahip, pes etmeyen, mücadeleci, içsel motivasyonu yüksek ve empati kurabilen bireylerdir. Psikolojik sağlamlığı yüksek bireyler; akademik başarıya sahip olmak, suç oluşturabilecek düşünce ve davranışlardan uzak durmak, kurallara aykırı davranış sergilememek, kendini mutlu hissetmek, okula devam edip ders dışı

faaliyetlere katılmak, kendini kabul etmek, uyumlu olmak, iyi olmak ve yaşamdan doyum almak gibi özelliklere sahiptir (Ülker-Tümlü & Receptoğlu, 2013).

Benard (1991) ise psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireyleri;

1. Diğer kişilerden olumlu karşılık alırlar, sosyal yeterliğe sahiptirler. Bu özelliği erken çocukluk döneminde de kullanmaktadırlar.
2. Yardım almasını ve kendini kontrol edebilmesini kolaylaştıran sorun çözme becerisine sahiptirler.
3. Bağımsız davranırlar, kendi kimliğini oluşturlar.
4. Belirli bir amaca ve geleceğe dair olumlu inanca sahiptirler şeklinde tanımlamıştır (Akt., Bindal, 2018).

Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik sağlamlık tanımlarında üç temel unsurun öne çıktığı görülmektedir. Bunlar; risk faktörleri, koruyucu faktörler, risklere rağmen elde edilen olumlu sonuçlardır. Psikolojik sağlamlık bu üç unsurun etkileşimi sonucunda meydana gelen bir süreçtir (Akar, 2018).

Psikolojik sağlamlığa etki eden risk faktörleri ve koruyucu faktörleri de ailesel, bireysel ve çevresel faktörler olarak 3 başlıkta incelenebilir.

Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Risk Faktörleri.

Psikolojik sağlamlıktan bahsedebilmek için riskin olması gerekmektedir. Risk faktörleri; çocuk ve gençlerin suç işleme, okulu bırakma vb. istenmeyen sonuçlarla karşılaşma ihtimalini artıran özellikler şeklinde tanımlanmaktadır (Masten, 1994, Akt., Gizir, 2007). Kısaca bireyin uyumunu tehdit eden unsurlar olarak da ifade edilebilir (Çekceoğlu, 2019). Riskle ilgili yapılan çalışmalarda psikolojik sağlamlık ile ilgili risk faktörleri tanımlanmış, bu faktörlerin bireyin davranışlarını nasıl etkilediği ve koruyucu faktörler ile ilişkilerine bakılmıştır (Gürkan, 2006). Birey; yas, göç, ekonomik yetersizlik, şiddet, olumsuz ebeveyn tutumlarını içeren ailesel ve çevresel risk faktörlerine maruz kalmasa da içinde bulunduğu gelişim dönemine ait risk unsurlarıyla karşılaşabilmektedir (Işık & Çelik, 2020).

Bireysel Risk Faktörleri.

Erken doğum ve kronik hastalıklar bireysel risk faktörleri arasında yer almaktadır. Bunun sebebi erken doğum ve kronik hastalıkların günlük aktiviteleri ve normal gelişimi engellemesi, sürekli tedavi gerektirmesinden dolayı birçok risk faktörünü beraberinde getirebilmesidir. Bireysel risk faktörleri arasında fetal alkol/ilaç kullanımı, olumsuz yaşam olayları, madde

kullanımı, düşük IQ, utangaç ya da geçimsiz mizaç, sinirli kişilik yapısı, kendini kontrol etme yeteneğinin az olması ve etnik bir gruba mensup olma sayılabilir (Gizir, 2007; Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009; Çekceoglu, 2019; İlmen, 2020).

Ailesel Risk Faktörleri.

Ailesel risk faktörleri ise ebeveynin hasta olması, ebeveynlerin boşanması ya da ölümü, ergenlik döneminde anne olma, ebeveynlerin psikolojik durumu, en az dört çocuklu kalabalık aileye sahip olmak, iki çocuk arasındaki yaştan iki yıldan az olması şeklinde sıralanabilir (Gizir, 2007; Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009; İlmen, 2020). Aile içinde birliğin olmaması, geçimsiz ya da ihmalkâr aile yapısı, aileye ait patolojik durumun varlığı, aile içi şiddet veya cinsel istismar, ebeveyn çocuk arasında sağlıklı ilişkinin olmaması da ailesel risk faktörleri arasında sayılabilmektedir (Bindal, 2018). Madde kullanan ya da suç işlemiş ebeveyne sahip olma, evlat edinilmiş olma durumları da risk oluşturmaktadır (İlmen, 2020).

Çevresel Risk Faktörleri.

Çevresel risk faktörleri arasında ekonomik yetersizlik, ihmal veya istismar, savaş vb. toplumsal travmalar, evsizlik, toplumsal şiddet, yetersiz beslenme, akran zorbalığı sayılabilir (Gizir, 2007; İlmen, 2020).

Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Koruyucu Faktörler.

Psikolojik sağlamlık bilimsel olarak ilk defa Werner'in Hawaii'nin Kauai adasındaki yerliler ile yaptığı boylamsal çalışmasında ele alınmıştır. Farklı risk gruplarında büyüyen çocukların 2/3'ünde davranış problemi vb. varken 1/3'ü normal bireyler olarak belirlenmiştir. Normal bireyler ileriki süreçte de kanunlar, düzenler ve iş konusunda sorun yaşamamıştır (Werner, 2005, Akt., Çekceoglu, 2019). İlk çalışma olmasının yanı sıra bir insanın yetiştirme şeklinin ömür boyu ona bir hapisane yaratmadığının ortaya konulması, koruyucu unsurların rolü üzerinde çarpıcı açıklamalar sunması açısından da önemli bir çalışmadır (Özer, 2013).

Psikolojik sağlamlık, yapılan ilk çalışmalarda doğuştan sahip olunan bir kişilik özelliği olarak kabul edilse de yapılan son araştırmalar psikolojik sağlamlık düzeyi düşük bireylere uygun yaşantılar sunulduğunda psikolojik sağlamlık düzeyinin yükselebildiğini ifade etmektedir. Bu da psikolojik sağlamlığın geliştirilebilen bir özellik olduğunu ortaya koymaktadır (Başaran vd., 2020). Ayrıca 11 Eylül saldırıları ardından APA (American Psychological Association), "Road to Resilience (Psikolojik Sağlamlığa Giden Yol)" isimli bir kampanya ile psikolojik sağlamlığın geliştirilebilir bir özellik olduğunu vurgulayarak psikolojik

sağlamlık programlarının önemini tekrar gündeme taşımıştır (Akar, 2018). Psikolojik sağlamlığın geliştirilebilmesi noktasında da koruyucu faktörler önem arz etmektedir.

Koruyucu faktörler; risk ya da zorluğun etkisini azaltabilen ya da ortadan kaldırabilen, uyumu sağlayan durumları ifade etmektedir (Oktan vd., 2014). Koruyucu faktörlerin incelenmesi, risk altındaki bazı bireylerin diğerlerine göre neden daha sağlıklı ve başarılı bir uyum gösterdiklerini açıklama konusunda da önemlidir (Gizir, 2007). Koruyucu faktörler, psikolojik sağlamlığı yüksek bireylerin yetişmesine yardımcı olur ve riskli durumlardan sonra ortaya çıkan olumsuz etkileri azaltarak uyumu kolaylaştırır (Oktan vd., 2014). Koruyucu faktörlerin kaynağı, bireyin kendisi, ailesi ya da çevresi olabilmektedir (Akt., Uz-Baş & Yurdabakan, 2017). Psikolojik sağlamlığı yüksek çocuklar, zorluklarla başa çıkabilmek için "içsel" ve "dışsal" kaynakları kullanır.

Bireysel (İçsel) Koruyucu Faktörler.

İçsel faktörler; kalıttan ve bireyden kaynaklı, içgüdüselidir. Biyolojik ve psikolojik faktörleri içeren içsel faktörler şu şekildedir:

Biyolojik Faktörler.

Fiziksel açıdan sağlıklı çocukların ve ailelerinde daha az kronik ya da kalıtsal hastalık bulunan bireylerin psikolojik sağlamlıkları yüksektir. Ayrıca cinsiyet açısından da erkekler risk faktörlerine karşı daha duyarlı ve dayanıksızdır (Gez, 2018). Zor mizaç, risk faktörü olarak ele alınırken olumlu mizaç ise koruyucu faktörler arasında yer almaktadır. Olumlu mizaca sahip bireyler stresli olaylara karşı daha az tepki vermeleri ve daha esnek çözüm bulabilmelerinden dolayı bu özellik önemli bir koruyucu faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Yoldaş & Demircioğlu, 2019).

Psikolojik Faktörler.

- a. Bilişsel yeterlik: Bireysel ya da içsel koruyucu faktörlerin başında zekâ seviyeleri gelmektedir. Yapılan birçok araştırmanın sonucunda psikolojik sağlamlığı yüksek bireylerin zihinsel ve akademik başarılarının akranlarına göre daha ileri düzeyde olduğu ortaya konulmuştur (Yoldaş & Demircioğlu, 2019). Bu özelliğe sahip kişiler ani tepkide bulunmak yerine dikkatli düşünmeyi içeren bilişsel stile sahiptirler (Gez, 2018).
- b. Başa çıkma becerileri: İçsel ve çevresel istekleri yönetmek için gerekli başa çıkma yeteneğine sahip olma durumudur (Gez, 2018).
- c. Kişilik özellikleri: Kendini ve kişiler arası ilişkileri olumlu tanımlama, psikolojik sağlamlık açısından önemli bir özelliktir (Gez, 2018).

Koruyucu faktörlerden biri de affedicilik kavramıdır. Yapılan araştırmalarda affedicilik ve psikolojik sağlık arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Yoldaş & Demircioğlu, 2019). Araştırmalar psikolojik sağlık ile; psikolojik iyi oluş (Başaran vd., 2020), başa çıkma becerileri (Bedel & Güler, 2019), öz-yeterlilik, benlik saygısı ve olumlu duygular (Arslan, 2015b), empati (Toplu, 2017) arasında pozitif anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Yine problem çözme becerisi, özgüven, özsaygı, iç denetim odağı, geleceğe olumlu bakış, amaç belirleme, sorumluluk duygusu, kişisel farkındalık ve kendini kabul de bireysel koruyucu faktörler arasındadır (Gizir, 2007; Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009).

Dışsal Koruyucu Faktörler.

1. Ailesel Koruyucu Faktörler.

Bireysel koruyucu faktörlerin yanı sıra kişinin hayatında önemli olan ailesel özellikler de psikolojik sağlık üzerinde etkili olmaktadır.

- a. Ev ortamı: Düzenlenmiş, nicelik olarak kalabalığın olmadığı ev ortamının sağlıkla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Gez, 2018).
- b. Ebeveyn tutumları: Ailesel koruyucu faktörlerden biri de destekleyici ebeveyn tutumudur. Ebeveynin destekleyici tutum sergilemesi çocuğun gelişimine katkı sağlamasının yanı sıra zorluklarla başa çıkması konusunda da bireye yardımcı olmaktadır. İyi eğitilmiş anne-babaya sahip olmak da psikolojik sağlamlığının artmasına yardımcı faktörler arasında yer almaktadır (Gizir, 2007; İlmen, 2020).
- c. Belirli aile üyeleri: Aile üyelerinden biri ile yakın ve olumlu bir ilişki içerisinde olmak ya da aile dışında ona destek olan, ilgi gösteren bir yetişkinin olması risk altındaki çocuk ve ergenler için koruyucu faktör olarak belirtilmektedir. Gerekli bakım ve desteğin verilmesi, gerçekçi beklentilerin olması, ailenin cesaretlendirmesi de ailesel koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Oktan vd., 2014). Çoğunlukla anne, sağlam çocuklar için en önemli üyedir (Gez, 2018).

2. Çevresel (Aile Dışındaki Ortam) Koruyucu Faktörler.

Bireyin içinde bulunduğu çevre de bireyin davranışını şekillendirmede ve psikolojik sağlık üzerinde etkili olmaktadır. Aile, çocuğun gelişimi üzerinde etkili olsa da ailesi olmayan çocuklar ya da ileriki yaşlarda aileden ziyade çevreyle daha fazla iletişimde olan bireylerin de bulunmasından dolayı araştırmacılar tarafından çevresel faktörler dikkat çekmiştir.

- a. Belirli bireylerle ilişkilerin doğası ve niteliği: Çocuğa arkadaşlık yapan ve rehberlik eden aile dışındaki öğretmen, akraba, aile dostları gibi destekleyici yetişkinlerin olması da çocuğun gelişimi açısından önemlidir (Gez, 2018). Yapılan çalışma sonucunda sokak çocuklarının psikolojik sağlamlığını artıran en önemli etkenin benzer yaşam tarzına sahip akranları ile kurduğu bağın etkili olduğu söylenmiştir (Yoldaş & Demircioğlu, 2019).
- b. Toplumsal kaynaklar: Kaliteli okullar, olumlu toplumsal destek, olumlu okul ilişkileri, bir yetişkinle olumlu ilişkiye sahip olma, akran desteği, etkili toplumsal kaynaklar (gençlik organizasyonu, mesleki eğitim olanakları vb.), olumlu rol model, destek hizmeti sağlayan kurumlar ve önleyici programlar da psikolojik sağlamlığı geliştirmede önemli role sahip faktörler arasında yer almaktadır (Gizir, 2007; Çekceoglu, 2019; İlmen, 2020).

Risk faktörlerinin baskın olduğu durumlarda psikolojik sağlamlık düşmekte, koruyucu faktörlerinin baskın olduğu durumlarda ise psikolojik sağlamlık yükselmektedir (İlmen, 2020).

Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Olumlu Sonuçlar.

Risk durumlarına karşı her bireyin koruma mekanizmaları birbirinden farklı olabilmektedir. Buna bağlı olarak sonuçların etkisi de farklı olabilir yani her koruyucu faktör bireysel farklılıklardan dolayı aynı etkiyi gösteremeyebilir. Bu bakımdan olumlu sonuçlara bakmak gerekir. Gürkan (2006) olumlu sonuçları şu şekilde açıklamıştır;

- Mutlu olma
- Olumlu sosyal yeterlik (diğerleriyle iyi geçinme, oyuna katılma/başlatma, anlaşmazlıkları çözmek vb.)
- Akademik yeterlik /sınav sonuçları, okula devam etme, liseden mezuniyet vb.)
- Gelişim görevlerinin yerine getirilmesi (istendik davranış varlığı)
- Eğitime devam etme
- Duygusal problemlerin azlığı
- Bireyin yaşına uygun spor yapma
- Suça yönelik davranışlardan uzak durma
- Psikolojik sağlık
- Sosyal yardım çalışmalarına katılma
- Olumlu davranış örüntüleri (Kurallara uygun davranışlar sergileme)
- İyilik hali
- Yaşam doyumu

- Psikososyal uyum
- Yakın arkadaşlık kurabilme ve başkaları tarafından kabul görme

Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında psikolojik sağlamlık ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar.

Öksüz ve Güven (2014), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 196 öğretmen adayı ile psikolojik sağlamlık ve erteleme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık ve erteleme düzeyleri arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Arslan (2015b), Isparta'da öğrenim gören yaşları 12-18 olan katılımcılardan aldığı veriler doğrultusunda psikolojik sağlamlık ile öz yeterlik, benlik saygısı ve olumlu duygular arasında ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca bu değişkenlerin psikolojik sağlamlığı pozitif ve anlamlı yordadığı tespit edilmiştir.

Arslan ve Balkıs (2016), Isparta'da lisede öğrenim gören 331 öğrenci ile yaptığı çalışmada psikolojik sağlamlığın ebeveynlerden algılanan duygusal istismar ve problem davranışlar ilişkisinde aracılık rolü oynadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca ebeveynlerden algılanan duygusal istismar ile problem davranışlar arası ilişkide öz yeterlik ve psikolojik sağlamlık kısmi aracılık rolü; ebeveynlerden algılanan duygusal istismar ve psikolojik sağlamlık arası ilişki de öz yeterlik kısmi aracılık rolü üstlenmektedir. Psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik ile problem davranışlar arasında; ebeveynlerden algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Kaya vd. (2016), ortaokul öğrencileriyle yaptıkları çalışmada eğitim stresinin psikolojik sağlamlık üzerindeki yordayıcılığını incelemiş ve psikolojik sağlamlığın; çalışma baskısı ve ders yükü tarafından negatif, başarı kaygısı tarafından pozitif yordandığını, beklentiye karşı umutsuzluğun ise psikolojik sağlamlığı yordamadığı belirtilmiştir.

Özkara vd. (2016), yaptıkları araştırmada fiziksel aktivite deneyimleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamaktadır. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören 331 son sınıf öğretmen adayından alınan verilerin incelenmesi sonucunda öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık ve fiziksel aktivite

deneyimleri arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan regresyon analizinde de fiziksel aktivite yapmanın psikolojik sağlamlığın önemli yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Toplu (2017), Kahramanmaraş merkez ilçelerinde okuyan 405 lise öğrencisinden aldığı verilerle yaptığı çalışmada şiddete maruz kalan gençlerin psikolojik sağlamlıkları, empatik eğilimleri ve öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda şiddete maruz kalan ergen öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları ile empatik eğilimleri ve öz-yeterlikleri arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Şiddet türlerine göre psikolojik sağlamlık arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Fiziksel ve psikolojik şiddet gören öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanları ekonomik şiddet gören öğrencilerden yüksektir. Şiddete maruz kalan öğrencilerde geçme notu, mazeretsiz devamsızlık, anne-babanın beraber ve hayatta olması değişkenleri ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bindal (2018), çalışmasında psikolojik sağlamlığın, çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Gaziantep'te öğrenim gören 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden toplanan veriler doğrultusunda psikolojik sağlamlık ile çocukluk çağı travması arasında negatif ilişki, bağlanma arasında pozitif ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı travmanın duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı yordadığı, fiziksel istismar alt boyutu psikolojik sağlamlığı yordamadığı tespit edilmiştir. Bağlanma ölçeğinde ise anneye güven, anneye yabancılaşma, babayla iletişim alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı yordadığı; anneye iletişim, babaya güven ve babaya yabancılaşma alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı yordamadığı bulunmuştur. Ayrıca çalışmada ele alınan anne-babanın çalışması, bireyin daha önce psikiyatrik veya psikolojik destek almış olması, ailesinde psikiyatrik veya psikolojik destek alanların bulunması gibi değişkenlerinde psikolojik sağlamlığı etkilediği belirlenmiştir.

Eryücel (2018), koruma altındaki çocuk ve gençlerle deney ve kontrol grubu oluşturarak dini rehberlik hizmetinin umut ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Koruma altındaki çocuk ve gençlerin deney grubuna verilen 24 haftalık manevi/dini rehberlik hizmeti sonunda öğrencilerin umut ve psikolojik sağlamlık puanlarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu ve kontrol grubu ile aralarındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Gez (2018), Suriyeli çocuk ve ergenlerle algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasının sonucunda psikolojik sağlamlık ile sosyal destek arasında ilişki olduğunu; dil değişkeninin (Türkçe bilgi düzeyi), fiziksel istismarın (ev ve okul) ve ev içi şiddete tanık olmanın algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık düzeylerini etkilediğini bulmuştur. Ayrıca algılanan aile desteğinin psikolojik sağlamlığı yordadığı,

yaşanılan olumsuzluklar sonrasında yardım alan çocuk ve ergenlerin psikolojik sağlık ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yüksek olduğu da Gez'in elde ettiği sonuçlar arasındadır.

Tepeli-Temiz ve Tarı-Cömert (2018) yaptıkları çalışmada Türkiye'de bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinden topladıkları verilerle yaşam doyumu, bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Edinilen sonuçlara göre bağlanma stillerinden kaçınılmalı ve kaygılı bağlanma alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı yordamadığı bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerine göre yaşamdan alınan doyum farklılaştığı, yaşam doyumu arttıkça psikolojik sağlamlığın arttığı gözlenmiştir. Aynı şekilde Uz-Baş ve Yurdabakan (2017) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada yaşam doyumu puanları ile psikolojik sağlık arasında pozitif ilişki bulmuştur. Ayrıca psikolojik sağlık ve okul ikliminin, yaşam doyumunun yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir.

Bedel ve Güler (2019) ortaokul öğrencileriyle yaptıkları araştırmada psikolojik sağlamlığı başa çıkma stratejileri açısından incelemiştir. Edinilen bilgiler ışığında psikolojik sağlık ile aktif başa çıkma boyutu arasında pozitif; olumsuz başa çıkma arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Başa çıkma alt boyutlarının psikolojik sağlık puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.

Bostan ve Duru (2019), algılanan psikolojik istismar ile öznel iyi oluş ilişkisinde psikolojik sağlık ve sosyal bağlılığın aracı rollerini incelemek için yaptıkları çalışmanın örneklemini Denizli'de lise öğrenimi görmekte de olan 1247 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında ise psikolojik istismarın psikolojik iyi oluş, sosyal bağlılık ve psikolojik sağlıkla negatif ilişkili olduğu; sosyal bağlılığın psikolojik istismar ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide kısmi aracılık yaptığı; psikolojik sağlamlığın ise psikolojik istismar ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide tam aracılık yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çekceoglu (2019), Karaman'da öğrenim gören 710 lise öğrencisinden aldığı veriler doğrultusunda spor yapmanın psikolojik sağlık ve hedef bağlılık düzeyleri arasından anlamlı farklılığın bulunmadığını tespit etmiştir.

Dursun ve Özkan (2019), lise öğrencileri ile yaptıkları araştırmada gelecek kaygıları ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracı rolünü incelemiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda gelecek kaygısı ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide yaşam doyumunun kısmi aracı rolü üstlendiği bulunmuştur. Ayrıca yaşam doyumunun psikolojik sağlık için koruyucu faktör olduğu ifade edilmiştir.

Özer (2019), ergenlik döneminde algılanan ebeveyn kabul reddi, duygu dışavurum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini İstanbul'un Silivri ilçesindeki liselerde eğitim gören 388 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda psikolojik sağlamlık ile ergenlerin algıladığı ebeveyn kabulü arasında pozitif anlamlı ilişki; ergenlerin dışa vurum düzeyleri arasında negatif anlamlı ilişki vardır. Yapılan analizler psikolojik sağlamlık ile ergenin anne ve babadan algıladığı sıcaklık düzeyi arasında pozitif; babadan algılanan düşmanlık, kayıtsızlık/ihmal ve ayrışmamış red düzeyleri arasında negatif ilişki olduğunu göstermiştir.

Başaran vd. (2020), İstanbul'un ilçelerinde eğitim gören 4. ve 5. Sınıf öğrencileri ile yaptıkları ilişkisel tarama araştırmasında psikolojik sağlamlık ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda psikolojik iyi oluş ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca psikolojik iyi oluşun psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcısı olduğu da araştırma bulgularındandır. Arkadaş sayısı ve kardeş sayısının psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

Işık ve Çelik (2020), İstanbul'da 7, 8, 9, 10 ve 11.sınıflarında eğitim gören 521 öğrenci ile yaptıkları çalışmada ergenlerin psikolojik sağlamlığını sosyal dışlanma, sosyal kaygı, cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelemiştir. Araştırmanın sonucunda görmezden gelinme ve dışlanma sosyal dışlanma alt boyutları ve sosyal kaygı ile psikolojik sağlamlık arasında negatif ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca görmezden gelinme, dışlanma ve sosyal kaygının psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olduğu da elde ettikleri bulgular arasındadır.

Tutar (2020), yüksek lisans tezinde üniversite öğrencilerinin bilişsel değerlendirme ve duygu düzenlemeleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışmada Aydın Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinden alınan veriler değerlendirilerek psikolojik sağlamlık ile yalnızca bilişsel değerlendirmenin alt boyutlarından olan faktör 3 alt ölçeği (kişinin kendine yönelik zarar verici bir durumun olması) ile negatif ilişkili bulunmuş, diğer faktörler faktör 1 [başkaları tarafından kişinin olumsuz algılanması), faktör 2 (sevilen bir insana zarar veren bir durumun olması) ve ikincil değerlendirme] ile aralarında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Psikolojik sağlamlık, duygu düzenleme alt boyutlarından bilişsel yeniden değerlendirme ile pozitif ilişkili iken baskılama ile aralarında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca bilişsel değerlendirme alt boyutları psikolojik sağlamlığı yordamazken; duygu düzenleme alt boyutlarından bilişsel yeniden değerlendirme psikolojik sağlamlığı yordamaktadır.

Uğur (2020), İstanbul'da eğitim gören 10-18 yaş aralığında bulunan 140 ergen ve Darüşşafaka Eğitim Kurumları'nda kalan 70 gönüllü öğrencinin bağlanma, psikolojik sağlık ve duygu düzenlemesini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda psikolojik sağlık ile ailesinin yanında olan, boşanmış ebeveynle yaşayan ve Darüşşafaka'da yaşayan bireyler arasında farklılık bulunamamıştır.

Boyacı ve Özhan (2021), pozitiflik, umut ve psikolojik sağlamlığın okul tükenmişliğini yordayıp yordamadığını bulmak için 358 üniversite öğrencisinden veri toplamıştır. Üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada okul tükenmişliği ile pozitiflik, umut ve psikolojik sağlık arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik sağlık, umut ve pozitifliğin okul tükenmişliğinin alt boyutlarından olan tükenme, duyarsızlaşma ve yetkinlik boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.

Gooding vd. (2012) yaptıkları araştırmada genç ve yaşlı yetişkinlerde psikolojik sağlık düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını, depresyon, umutsuzluk ve kötü sağlık algılarının psikolojik sağlamlığı farklı şekilde yordayıp yordamadığını incelemişlerdir. Genel sağlık, duygusal düzenleme ve problem çözme alt ölçeklerinin tamamının genç yetişkinlere kıyasla yaşlı yetişkinlerde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak sosyal desteğe ilişkin sağlamlığın gençlerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Umutsuzluğun sağlamlığı negatif yordadığı tespit edilmiştir.

Sagone ve De Caroli (2014) 20-26 yaşlarında ve Catania Üniversitesi'nde (İtalya) eğitim gören 183 üniversite öğrencisinden alınan veriler doğrultusunda üniversite öğrencilerinin eğilimsel sağlık, psikolojik iyi oluş ve başa çıkma becerileri üzerine korelasyonel çalışma yapmıştır. Yüksek düzeyde sağlık ile pozitif iyi oluş arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik sağlamlığın psikolojik iyi oluşu olumlu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Navrady vd. (2018) İskoçya'da yaptığı kohort çalışmasında genetik ve çevresel faktörlerin psikolojik sağlık ve başa çıkmaya etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre genetik etkilerin, psikolojik sağlık ve duygu yönelimli başa çıkma üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada olumsuz duygusallığı artıran genetik etkilerin, psikolojik sağlamlığı azalttığı da belirtilmektedir. Hem genetik hem de ortak çevresel etkiler, başa çıkma tarzını etkileyen faktörler olarak belirlense de psikolojik sağlık için bu faktörler büyük ölçüde açıklanamamıştır.

Vinayak ve Judge (2018) Hindistan'ın Jalandhar eyaletinde eğitim gören 13-15 yaş aralığındaki 150 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık ve empatinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmasında dayanıklılık ve empati ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif anlamlı ilişkili olduğu sonucunu bulmuştur.

Wu vd. (2020) Çin'de öğrenim gören üniversite öğrencileri ile psikolojik sağlık ve olumlu başa çıkma stillerinin incelenmesi üzerine kesitsel bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonuçlarına göre psikolojik sağlık ile olumlu başa çıkma stilleri arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Shen (2020) psikolojik sağlamlığın motivasyon ve aşırı telefon kullanımı açısından koruyucu bir faktör olup olmadığını incelemiştir. Psikolojik sağlık ve aşırı akıllı telefon kullanımı arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Psikolojik sağlamlığın aşırı akıllı telefon kullanımını yordamadığı belirtilmiştir. Gerçeklerden kaçma motivasyonu ve aşırı akıllı telefon kullanımı ile psikolojik sağlamlığı düşük olan bireyler arasında anlamlı ilişki bulunmuşken psikolojik sağlamlığı yüksek bireyler arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Gerçeklerden kaçma motivasyonu ve psikolojik dayanıklılığın aşırı akıllı telefon kullanımı ile arasında anlamlı ilişki varken sosyal etkileşim motivasyonu ile arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Psikolojik sağlık; motivasyon (gerçeklerden kaçma ve sosyal etkileşim motivasyonu) ve aşırı akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişkiyi yönetmektedir.

Chow (2021), yetişkin doğuştan kalp hastalarının yaşam kalitesi, psikolojik sağlık, kişilik özellikleri ve hastalık algısını incelemiştir. 208 hasta bireyin verileri 104 sağlıklı bireyle karşılaştırılmıştır. Çalışmada yaşam memnuniyeti ve sağlık durumu ile psikolojik sağlık arasında pozitif ilişkili bulunmuştur. Düşük psikolojik sağlık, olumsuz hastalık algısı ve daha fazla nevrozluğun düşük yaşamdan memnuniyetin yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir. Daha yüksek düzeyde sağlık ve daha olumlu hastalık algısı ise daha iyi yaşam kalitesi ile ilişkilendirilmiştir.

Paul vd. (2022) Covid-19 pandemisinde sosyal sanal dünyanın psikolojik sağlamlığı artırmadaki rolünü incelemiştir. Bu çalışmada bireylerin pandemiyle başa çıkma konusunda psikolojik sağlamlığını artırmak için avatarlar aracılığıyla sosyal sanal dünyaların üyesi olmak şeklinde yeni bir başa çıkma stratejisi geliştirdiğini ortaya koymuştur.

Sugawara vd. (2022) çalışmalarında COVID-19 pandemisi sırasındaki ruh sağlığı ve psikolojik sağlamlığı; Japonya, Malezya, Çin ve ABD kültürlerine göre karşılaştırmıştır. Psikolojik sağlık için dört farklı faktöre odaklanılmıştır. Bunlar kontrol duygusu, cesaret, ego-dayanıklılık ve öz şefkattir. Covid-19 korkusu, psikolojik sağlamlığın üç boyutu ile

(kontrol duygusu, cesaret ve öz şefkat) negatif ilişkili iken ego dayanıklılığı ile arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Dört ülkeden alınan veriler doğrultusunda kontrol duygusu, cesaret ve öz şefkat ile zihinsel sıkıntı arasında negatif ilişki bulunmuştur. Japonların kontrol duygusuna Batılılardan daha az önem verdikleri ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Malezya hariç diğer ülkelerde öz şefkat ile zihinsel sıkıntı arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Malezya, Çin ve ABD'de cesaret ile olumsuz zihinsel sağlık sonuçları arasında negatif ilişki; Malezya ve Çin'de ego dayanıklılığı ile zihinsel sıkıntı arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

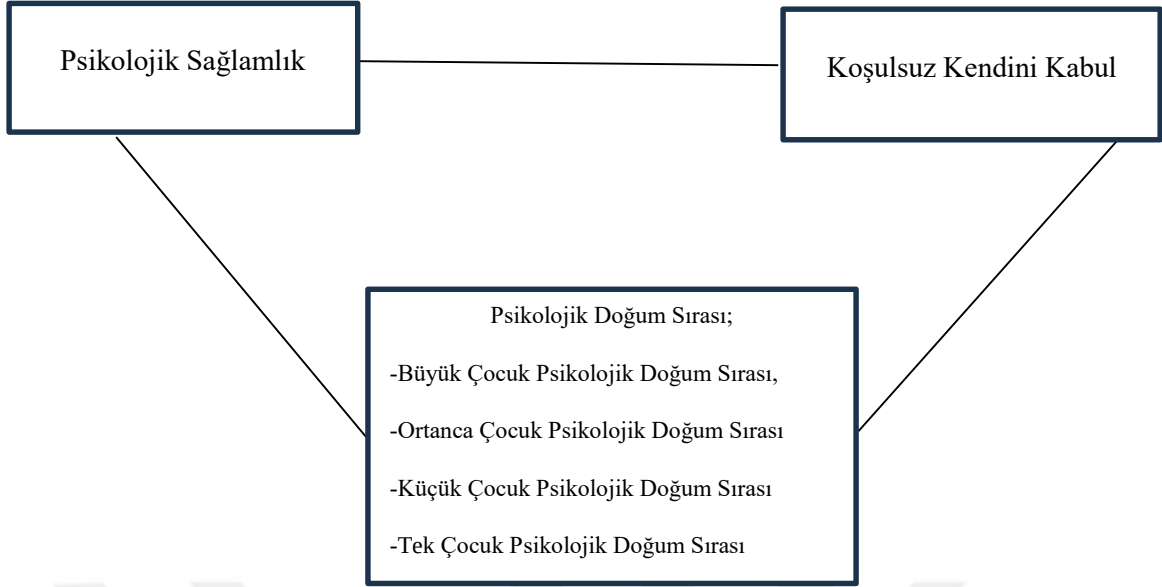
Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizine, geçerlik-güvenirlilik durumuna ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Araştırma Yöntemi

Üniversitede öğrenim gören bireylerin kendini kabul ve psikolojik sağlamlıklarının doğum sırası ile ilişkisini belirlemek amacıyla tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve kesitsel bir araştırma yapılmıştır. Kesitsel araştırma, çalışma grubunun tek bir zamanda seçilerek verilerin toplanması ile yapılan bir araştırma türüdür (Büyüköztürk vd., 2018). Farklı sınıf düzeylerinin karşılaştırılacak olması da kesitsel çalışma olduğunu göstermektedir. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri açıkladığı ve aynı zamanda sonuçları tahmin etme imkânı sağladığı için bu çalışmada ilişkisel tarama modelinin kullanımı tercih edilmiştir. Bu araştırmalarda değişkenler arası ilişkiye ve ilişkinin düzeyine önem verilmektedir. İlişkisel taramada araştırmacı, değişkenleri etkilemek ve kontrol etmek yerine istatistiksel karşılaştırmalara yer verir (Tekbıyık, 2016).

Araştırmanın deseni ise kullanılan veri toplama yöntemi ve modeli itibariyle nicel araştırma özelliği taşımaktadır. Nicel araştırmalarda ölçme araçlarından elde edilen veriler sayısal değerlerle ifade edilir ve sonuçların analizi istatistiksel olarak yapılır (Büyüköztürk vd., 2018).

Şekil 1. Değişkenler Arası İlişki

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Atatürk Üniversitesi bünyesinde yer alan çeşitli fakültelerde öğrenim gören 620 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Katılımcıların demografik verileri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıları Demografik Özellikleri (n=620)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	419	67.6
	Erkek	201	32.4
Fakülte	Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi	99	16.0
	İlahiyat Fakültesi	51	8.2
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	9.7
	Mühendislik Fakültesi	64	10.3
	Turizm Fakültesi	75	12.1
	Veteriner Fakültesi	68	11.0
	Hukuk Fakültesi	55	8.9
	Eczacılık Fakültesi	41	6.6
	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	6.0
	Edebiyat Fakültesi	70	11.3
Sınıf	Hazırlık	15	2.4
	1.Sınıf	197	31.8
	2.Sınıf	124	20.0
	3.Sınıf	175	28.2
	4.Sınıf ve üstü	109	17.6
Büyüdüğü Yer	Köy	106	17.1
	İlçe	126	20.3
	İl	388	62.6
Yaşadığı Yer	Yurt	256	41.3
	Özel Ev	55	8.9
	Ailemle	309	49.8
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	51	8.2
	İlkokul	263	42.4
	Ortaokul	101	16.3
	Lise	122	19.7
	Üniversite	76	12.3
	Lisansüstü	7	1.1
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	11	1.8
	İlkokul	147	23.7
	Ortaokul	128	20.6
	Lise	158	25.5
	Üniversite	161	26.0
	Lisansüstü	15	2.4
Doğum Sırası	En büyük çocuk	214	34.5
	Ortanca çocuk	214	34.5
	En küçük çocuk	181	29.2
	Tek çocuk	11	1.8

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin % 67.6'sının kadın, % 34.4'ünün erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Katılımcıların fakülte dağılımları ise % 16'sı Eğitim Fakültesi, % 8.2'si İlahiyat Fakültesi, % 9.7'si İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, % 10.3'ü Mühendislik Fakültesi, % 12.1'i Turizm Fakültesi, % 11'i Veteriner Fakültesi, % 8.9'u Hukuk Fakültesi, % 6.6'sı Eczacılık Fakültesi, % 6'sı Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, % 11.3'ü Edebiyat Fakültesi şeklindedir.

Katılımcıların % 2.4'ünün hazırlık sınıfı, % 31.8'inin 1.Sınıf, % 20'sinin 2. Sınıf, % 28.2'sinin 3.Sınıf, % 17.6'sının 4.sınıf ve üstünde okuduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin % 17.1'inin köyde, % 20.3'ünün ilçede, % 62.6'sının ilde büyümüş olduğu; % 41.3'ünün yurttan, % 8.9'unun özel evde, % 49.8'inin ailesiyle yaşadığı görülmektedir.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde % 8.2'sinin annelerinin okuryazar olmadığı, diğer katılımcıların annelerinin ise % 42.4'ünün ilköğretim mezunu, % 16.3'ünün ortaokul mezunu, % 19.7'sinin lise mezunu, % 12.3'ünün üniversite mezunu olduğu ve % 1.1'inin lisansüstü eğitim aldığı belirlenmiştir. Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde % 1.8'inin babalarının okuryazar olmadığı, % 23.7'sinin ilköğretim mezunu, % 20.6'sının ortaokul mezunu, % 25.5'inin lise mezunu, % 26'sının üniversite mezunu olduğu ve % 2.4'ünün lisansüstü eğitim aldığı belirlenmiştir.

Katılımcıların % 34.5'inin en büyük çocuk grubunda, %34.5'inin ortanca çocuk grubunda, % 29.2'sinin en küçük çocuk grubunda ve % 1.8'inin tek çocuk grubunda olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmek için “Kişisel Bilgi Formu”, psikolojik doğum sırasını belirlemek için “White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri (PSDE)”, koşulsuz kendini kabulü ölçmek için “Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği” ve psikolojik sağlamlığı ölçmek için “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” kullanılmıştır.

White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri (PSDE):

Campbell, White ve Stewart tarafından 1991 yılında geliştirilen ölçek, 2005 yılında Kalkan tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bireylerin kendi kendine uygulayabilecekleri 42 sorudan oluşan ölçeğin cevaplanması ise “evet” ve “hayır” şeklinde yapılmaktadır.

Ölçek, Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası(Memnun Edici\Düzenleyici), Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası(Dışlanmış\İhmal Edilmiş), Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası(Sevimli\İkna edici) ve Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası(Dikkatle bakılan) olmak üzere dört alt boyut içermektedir.

Her alt boyutun madde sayısı birbirinden farklıdır. Her bir alt ölçek için verilen “evet” yanıtları sayılarak puanlanmaktadır. Puanlama erkekler ve kadınlar için farklılık göstermektedir. Kadınlar için; büyük çocuk (1, 5, 11, 15, 17, 20, 24, 29, 36, 39, 41), ortanca çocuk (4, 7, 10, 19, 22, 30, 34, 38, 40, 42), küçük çocuk (2, 8, 12, 16, 25, 27, 37), tek çocuk (9, 21, 28, 31, 35) maddelerinden oluşmaktadır. Erkekler için ise; büyük çocuk (1, 11, 15, 29, 32, 36), ortanca çocuk (4, 7, 10, 13, 26, 30, 38), küçük çocuk (2, 12, 16, 25, 27, 33), tek çocuk (3, 6, 9, 14, 18, 21, 23, 28, 31) maddelerinden oluşmaktadır. Ölçekte karşılaştırmanın kolay olması için ham puanlar (z puanı ve t puanı) standart puanlara dönüştürülmektedir.

Ölçeğin kapsam ve yapı geçerliği de incelenmiştir. Uzman görüşü ile kapsam geçerliğine, faktör analizi ile yapı geçerliğine bakılmıştır. Buna göre kadınlar için varyansın %49.85’ini açıklayan dört faktör, erkekler için varyansın %50.27’sini açıklayan dört faktör belirlenmiştir.

Test-tekrar test ve iç tutarlılık yöntemleriyle envanterin güvenilirliği hesaplanmıştır. 52 katılımcıya 4 hafta ara ile tekrar uygulanan envanter sonucunda test-tekrar test güvenilirliği kadınlar için .78 ile .89 arasında değer alırken sırasıyla büyük çocuk .89, ortanca çocuk .84, küçük çocuk .78 ve tek çocuk .83; erkekler için ise .77 ile .89 arasında değer alırken sırasıyla, büyük çocuk .77, ortanca çocuk .79, küçük çocuk .88 ve tek çocuk .89 olarak bulunmuştur. iç tutarlık güvenilirliği ise kadınlar için .74 ile .86 arasında değişerek sırasıyla büyük çocuk .79, ortanca çocuk .86, küçük çocuk .82 ve tek çocuk .74; erkekler için ise 65 ile 82 arasında değişerek sırasıyla büyük çocuk .65, ortanca çocuk .75, küçük çocuk .68 ve tek çocuk .82 olarak hesaplanmıştır (Kalkan, 2005).

Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği (KKKÖ):

Chamberlain ve Haaga (2001) tarafından geliştirilen Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği, 2010 yılında Acun-Kapıkıran ve Kapıkıran tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Albert Ellis’in Akılcı Duygusal Davranış Kuramı baz alınarak geliştirilen ölçek toplam 20 maddeden oluşmaktadır. “Benim için doğru” ile “benim için doğru değil” şeklinde 7’li likert tipinde yapılanmıştır. Koşullu kendini kabul ve koşulsuz kendini kabul şeklinde iki alt boyut içermektedir. Bazı maddeler ters puanlanmıştır ve ölçek sonunda ise tek bir puan elde edilmektedir.

Güvenirliğinin test edilmesi için kullanılan Cronbach alpha değerinin .76 olması bu ölçeğin iç tutarlılığı için yeterli kabul edilmektedir. Ayrıca üç hafta arayla uygulanan test-tekrar test korelasyonu ile de güvenilirliği test edilmiştir ve korelasyon değeri .62 olarak belirlenmiştir.

Yapı geçerliliği için faktör analizi; ayırt edici geçerliliğini tespit etmek için sosyotropi, fonksiyonel olmayan tutumlar ölçeği, kısa semptom envanteri ile aralarında ilişkiye bakılmış ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilmektedir (Acun-Kapıkıran & Kapıkıran, 2010)

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28):

Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver (2012) tarafından on bir farklı ülkeden toplanan veriler doğrultusunda geliştirilen ölçeğin 28 maddelik orijinal formu ve üç alt ölçek ve sekiz alt boyutu bulunmaktadır.

Ölçeğin faktör yük değerleri .39 ile .88 arasında değer almaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise .84 olarak bulunmuştur. “Beni tamamen tanımlıyor(5)” ile “Hiç tanımlamıyor(1)” şeklinde beşli likert yapıya sahiptir. Ölçekte ters maddeye yer verilmemiştir. Ölçekten yüksek puan alınması psikolojik sağlık düzeyinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin kısa formu 2015 yılında Arslan tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte yer alan 12 madde tek faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin madde faktör yüklerinin .54 ile .81 arasında değiştiği ve 12 maddenin toplam varyansın %51.28 olduğu belirlenmiştir (Arslan, 2015a).

Kişisel Bilgi Formu:

Cinsiyet, sınıf düzeyi, fakülte, gerçek doğum sırası, büyüyen yer, yaşanan yer, anne-baba öğrenim durumuna dair bilgi edinmeyi amaçlayarak araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur.

Süreç/Uygulama

Araştırmanın uygulanabilmesi için gerekli etik kurul izni, araştırma izni, gerekli resmî izinler alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada kullanılmak üzere belirlenen ölçeklerin geliştiricilerinden e-posta aracılığı ile ölçeklerin kullanım izni alınmıştır. Veri toplama süreci fakültelere gidilerek yüz yüze uygulama ve Google form hazırlanarak online uygulama şeklinde yürütülmüştür. Verilerin toplanmasının ardından kayıp veri ve uç değerler tespit edilerek veri setinden çıkarılmıştır. Elde edilen veriler analiz edilerek üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık, koşulsuz kendini kabul düzeyleri ve psikolojik doğum sıraları arasındaki ilişki saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, araştırma örnekleminde yer alan 620 üniversite öğrencisine “White-Campbel Psiskolojik Doğum Sırası Envanteri”, “Genç ve Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği” uygulanarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında, SPSS 26.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi, Regresyon Analizi, Bağımsız Örneklemeler için t Testi, ANOVA, Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır.

Normallik şartının sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek için Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilk testlerine bakılmış; aynı zamanda aritmetik ortalama, medyan, mod, çarpıklık ve basıklık değerleri belirlenmiştir (Kilmen, 2015).

Tablo 4. *Normallik Testine İlişkin Bulguları*

	Skewness	Kurtosis
Koşulsuz Kendini Kabul	.202	-.006
Psikolojik Sağlamlık	-.348	-.533
Psikolojik Doğum Sırası	-.013	-1.262
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	-.321	-.792
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1.123	.393
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.233	-.638
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.535	-.851

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucu Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerinin istatistiksel olarak kritik değer aralığı olan -1.96 ile +1.96 aralığında olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulguların normal dağılıma uygun olmasından dolayı parametrik analizler uygulanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Güvenirlik; verilerin tutarlı, tesadüfi hatalardan arındırılmış ve tekrarlanabilir olmasıdır. Geçerlik ise hedeflenen özelliğin ölçülebilme derecesidir. Yapılan çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla yapılan işlemler aktarılmıştır.

Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak için araştırma evreni farklı değişkenlere göre analiz edilmiş ve farklı fakültelerde öğrenim göre öğrencilere ulaşılmıştır. İç geçerlik için veri toplama işlemi araştırmacı tarafından yapılmış ve gönüllülük esas alınmıştır. Normallik analizi, uç değer ve kayıp veri bulma işlemleri yapılarak nitelikli verilere ulaşılmıştır (Özalp-Bayram,

2019). Ayrıca geçerliği sağlamak adına yapılacak analiz ve sonuçlar psikolojik danışmanlık ve eğitim alanındaki uzman kişiler tarafından değerlendirilmiştir.

Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak amacıyla alanyazın tarama ve derleme çalışması yapılmıştır (Çetin, 2022). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için uygulamanın tamamı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulama yönergesi açık bir şekilde yazılmış ve yüz yüze gerçekleştirilen uygulama esnasında araştırmacı tarafından sesli bir şekilde okunmuştur. Deneklerin önyargılarını ortadan kaldırmak için isimlerin yazılmaması istenmiştir. Çalışma grubunun birçok değişken açısından farklılık göstermesi ile grup heterojen özellik göstermiş, bu da çalışmanın güvenilirliğini artırmıştır (Çetin, 2022).

Toplanan verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması sürecinde tesadüfi hataların en aza indirilmesi için ilk olarak çalışmanın amacına uygun analiz yöntemi belirlenmiştir. Boş bırakılan ve birden fazla madde işaretlenen ölçekler analize dâhil edilmemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. İlk önce psikolojik sağlamlık, koşulsuz kendini kabul ve psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Daha sonra psikolojik sağlamlık ve koşulsuz kendini kabul düzeylerinin psikolojik doğum sırasının alt boyutlarının yordayıcıları olup olmadığı incelenmiştir. Son olarak psikolojik doğum sırası alt boyutları, psikolojik sağlamlık ve koşulsuz kendini kabul düzeylerinin cinsiyet, fakülte, sınıf, büyüyen yer, şu anda yaşadığı yer, gerçek doğum sırası ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaştığı farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 5. *Değişkenlere İlişkin Minimum, Maximum, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

	Minimum	Maximum	Aritmetik Ortalama	S.s.
Psikolojik Sağlamlık	67.00	140.00	110.97	5.50
Koşulsuz Kendini Kabul	54.00	125.00	90.43	12.69
Psikolojik Doğum Sırası	1.00	4.00	2.39	1.06
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	26.38	63.68	50.14	9.95
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	40.89	77.06	49.93	9.99
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	33.94	73.57	50.08	10.02
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	37.19	71.71	49.92	9.95

Bu veriler doğrultusunda çalışmada yer alan katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek (56) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin orta düzeyde koşulsuz kendini kabul (57) düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri, psikolojik sağlamlıkları, psikolojik doğum sırası alt boyutları arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu analizi uygulanmıştır. Ulaşılan bilgiler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık, Koşulsuz Kendini Kabul ve Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlar Arasındaki İlişki

		1	2	3	4	5	6
1-Koşulsuz Kendini Kabul	r	1					
	p						
2-Psikolojik Sağlamlık	r	.355	1				
	p	.000					
3-Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	r	.191	.164	1			
	p	.000	.000				
4-Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	r	.078	-.449	-.012	1		
	p	.051	.000	.762			
5-Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	r	.079	.279	.160	-.343	1	
	p	.049	.000	.000	.000		
6-Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	r	-.057	-.350	.028	.565	-.213	1
	p	.159	.000	.480	.000	.000	

Tablo 6 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık ($r=.355$, $p<.01$) puanları arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri arttıkça psikolojik sağlamlıklarının da artacağı söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ile büyük çocuk psikolojik doğum sırası ($r=.191$, $p<.01$) ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ($r=.079$, $p<.05$) arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri arttıkça psikolojik sağlamlık, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası algılarının da artacağı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile büyük çocuk psikolojik doğum sırası ($r=.164$, $p<.01$) ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ($r=.279$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ($r=-.449$, $p<.01$) ve tek çocuk doğum sırası ($r=-.350$, $p<.01$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Bu bulgulara göre üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları arttıkça büyük çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası algılarının da artacağı, ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası algısının azalacağı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıklarının psikolojik doğum sırası alt boyutlarını yordama gücünü saptamak amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıklarının Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlarını Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	127.473	5.397		23.621	.000
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.227	.055	.146	4.124	.000
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	-.506	.068	-.326	-7.412	.000
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.174	.058	.113	2.994	.003
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	-.228	.066	-.146	-3.458	.001
R=.503 ^a	R ² =.253				
F _(4,615) =52.039	p=.000				

a. Bağımlı Değişken: Psikolojik Sağlamlık

Büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası, küçük çocuk psikolojik doğum sırası, tek çocuk psikolojik doğum sırası ile psikolojik sağlamlık anlamlı ilişkiler vermektedir ($R=.503$, $R^2=.253$, $p<0.05$). Psikolojik Doğum Sırası alt boyutları psikolojik sağlamlık puanlarının toplam varyansının %25'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde psikolojik doğum sırası alt boyutları değişkeninin psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Psikolojik sağlamlık ile ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırası arasında negatif yönlü, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanların psikolojik sağlamlıklarının, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanlara göre daha düşük olduğu da elde edilen sonuçlar arasındadır.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin psikolojik doğum sırası alt boyutlarını yordama gücünü saptamak amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlarını Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	70.691	4.943		14.302	.000
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.235	.050	.184	4.661	.000
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.251	.062	.197	4.014	.000
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	.106	.053	.084	1.996	.046
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	-.198	.060	-.156	-3.288	.001
R=.257 ^a		R ² =.066			
F _(4,615) =10.889		p=.000			

a. Bağımlı Değişken: Koşulsuz Kendini Kabul

Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası, Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası, Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası, Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile Koşulsuz Kendini Kabul düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler vermektedir ($R=.257$, $R^2=.066$, $p<0.05$). Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları koşulsuz kendini kabul puanlarının toplam varyansının %7'sini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Psikolojik doğum sırası alt boyutları değişkeninin koşulsuz kendini kabul üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Koşulsuz kendini kabul ile tek çocuk psikolojik doğum sırası negatif yönlü; Büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası pozitif yönlü ilişkiye sahiptir. Tek çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanların koşulsuz kendini kabul düzeylerinin; büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanlara göre daha düşük olduğu da elde edilen sonuçlar arasındadır.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin psikolojik sağlamlığı yordama gücünü saptamak amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeyini Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	58.116	3.451		16.838	.000
Psikolojik sağlamlık	.291	.031	.355	9.454	.000
R=.355 ^a		R ² =.126			
F _(1,618) =89.386		p=.000			

a. Bağımlı Değişken: Koşulsuz Kendini Kabul

Koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık anlamlı ilişki vermektedir ($R=.355$, $R^2=.126$, $p<0.05$). Koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık puanlarının toplam varyansının %12'sini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde koşulsuz kendini kabul değişkeninin psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Koşulsuz kendini kabul düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyi artmaktadır.

Psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla ki-kare analizi yapılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Psikolojik Doğum Sırası İle Gerçek Doğum Sırası Arasındaki Farka İlişkin Ki-Kare Analizi

Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası				χ^2	p
		Büyük Çocuk	Ortanca Çocuk	Küçük Çocuk		
		Psikolojik Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası	
En Büyük Çocuk	n	72	34	71	37	31.775 .000
	%	33.6	15.9	33.2	17.3	
Ortanca Çocuk	n	69	56	56	33	
	%	32.2	26.2	26.2	15.4	
En Küçük Çocuk	n	29	41	82	29	
	%	16.0	22.7	45.3	16.0	
Tek Çocuk	n	2	1	5	3	
	%	18.2	9.1	45.5	27.3	

Gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasındaki farka ait ki-kare değeri $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasında fark olduğunu göstermektedir. Tablo 10 incelendiğinde gerçek doğum sırası en küçük ve tek çocuk olanların kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranı, en büyük ve ortanca çocuğa göre daha düşüktür. Gerçek doğum sırası en küçük ve tek çocuk olanların kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları en büyük ve ortanca çocuğa göre daha yüksektir.

Gerçek Doğum Sırası değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Gerçek Doğum Sırasına Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Kruskal Wallis H Testi Analiz Sonuçları

	Gerçek Doğum Sırası	n	Sıra Ortalaması	KW	p	Fark
Koşulsuz Kendini Kabul	1-En Büyük Çocuk	214	314.00	.486	.922	-
	2-Ortanca Çocuk	214	313.58			
	3-En Küçük Çocuk	181	303.59			
	4-Tek Çocuk	11	296.14			
Psikolojik Sağlamlık	1-En Büyük Çocuk	214	335.08	10.305	.016	1>2
	2-Ortanca Çocuk	214	286.54			
	3-En Küçük Çocuk	181	304.84			
	4-Tek Çocuk	11	391.68			

Tablo 11 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin gerçek doğum sırası açısından aralarındaki fark $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının gerçek doğum sırasına göre farklılaşması $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, psikolojik sağlamlığın gerçek doğum sırasına göre anlamlı farklılığa sahip olduğunu göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde en büyük çocuk psikolojik sağlamlık sıra ortalamasının, ortanca çocuk psikolojik sağlamlık sıra ortalamasına göre daha büyük olduğu görülmüştür. Sonuç olarak en büyük çocuk olan öğrencilerin, ortanca çocuk olan öğrencilere göre psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Cinsiyet değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası alt boyutları arasında fark olup olmadığını tespit etmek Bağımsız Örneklemeler için t Testi uygulanmıştır (Tablo 12).

Tablo 12. *Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık ve Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
Koşulsuz Kendini Kabul	Kadın	419	90.06	12.67	-1.039	.299
	Erkek	201	91.19	12.74		
Psikolojik Sağlamlık	Kadın	419	111.45	15.59	1.104	.270
	Erkek	201	109.98	15.29		
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Kadın	419	50.78	9.98	2.330	.020
	Erkek	201	48.80	9.78		
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Kadın	419	50.16	10.08	.802	.423
	Erkek	201	49.47	9.79		
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Kadın	419	50.14	10.08	.235	.815
	Erkek	201	49.94	9.91		
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Kadın	419	50.29	10.17	1.399	.163
	Erkek	201	49.13	9.45		

Yapılan analizler sonucunda cinsiyet değişkenine göre koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası (ortanca çocuk psikolojik doğum sırası, küçük çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırası) arasında anlamlı bir fark bulunamamış ($p>0.05$). Ancak cinsiyet ile büyük çocuk psikolojik doğum sırası arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Tablonun incelenmesine devam edildiğinde kızların büyük çocuk psikolojik doğum sırası aritmetik ortalamasının 50.78 olarak erkeklerin büyük çocuk psikolojik doğum sırası aritmetik ortalaması olan 48.80'den büyük olduğu görülmektedir. Sonuç olarak kızların erkeklere göre kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılarının yüksek olduğu söylenebilir.

Fakülte değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülteye Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

	Fakülte	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Koşulsuz Kendini Kabul	1-Eğitim Fakültesi	99	92.92	10.81	3.067	.001
	2-İlahiyat Fakültesi	51	91.23	15.98		
	3-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	92.73	13.56		
	4-Mühendislik Fakültesi	64	90.53	12.35		
	5-Turizm Fakültesi	75	88.69	13.26		
	6-Veteriner Fakültesi	68	84.94	10.91		
	7-Hukuk Fakültesi	55	89.52	10.72		
	8-Eczacılık Fakültesi	41	88.12	11.15		
	9- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	89.89	11.17		
	10-Edebiyat Fakültesi	70	93.81	14.30		
Psikolojik Sağlık	1-Eğitim Fakültesi	99	114.35	14.87	2.519	.008
	2-İlahiyat Fakültesi	51	108.70	17.18		
	3-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	114.40	16.64		
	4-Mühendislik Fakültesi	64	110.87	15.97		
	5-Turizm Fakültesi	75	110.82	13.00		
	6-Veteriner Fakültesi	68	108.16	13.59		
	7-Hukuk Fakültesi	55	108.36	15.55		
	8-Eczacılık Fakültesi	41	105.65	14.92		
	9- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	108.24	17.29		
	10-Edebiyat Fakültesi	70	114.52	15.65		

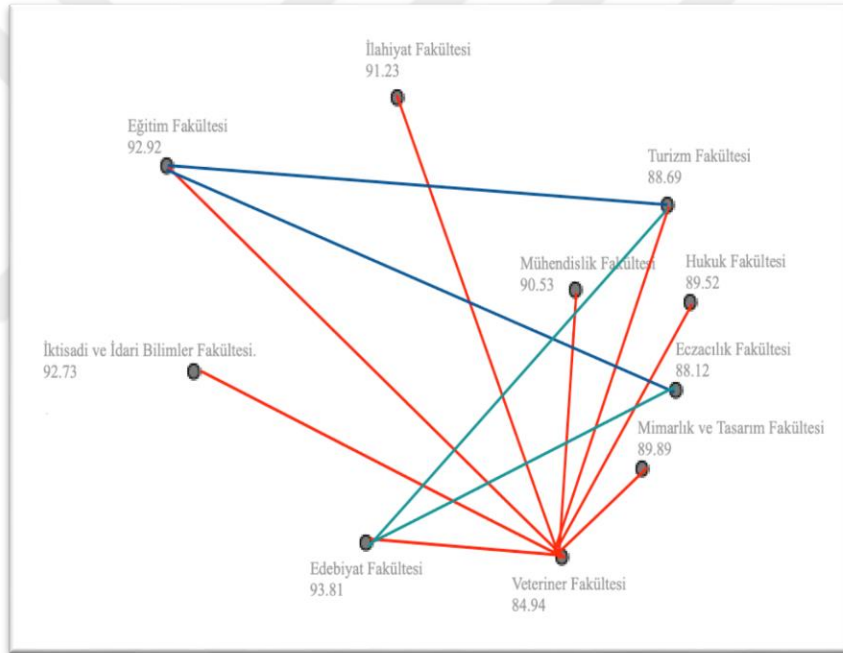
Tablo 13 incelendiğinde koşulsuz kendini kabul düzeylerinin fakülte açısından aralarındaki farka ait F değeri 3.067 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi fakülteden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. Buna göre Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Turizm Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarının Veteriner Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Eğitim Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarının Turizm Fakültesi ve

Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

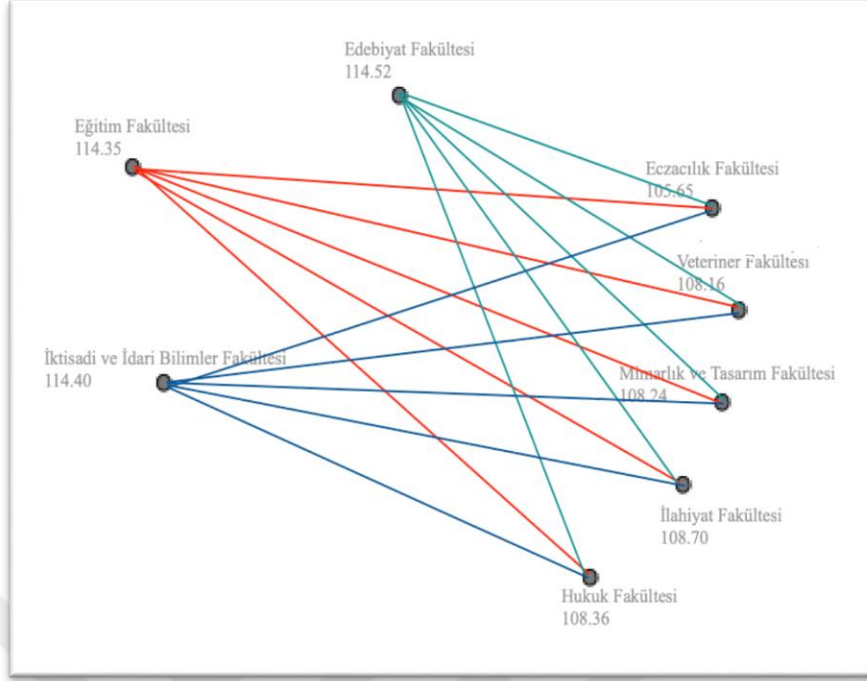
Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin fakülte açısından aralarındaki farka ait F değeri 2.519 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi fakülteden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin; Eczacılık Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Hukuk Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Şekildeki her bir çizgi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir.

Şekil 2. Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Fakülteye Göre Farklılaşması

Şekil 3. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıklarının Fakülteye Göre Farklılaşması

Fakülte değişkeni ile psikolojik doğum sırası (alt boyutlar) arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Fakülteye Göre Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

	Fakülte	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1-Eğitim Fakültesi	99	51.31	10.33	2.035	.034
	2-İlahiyat Fakültesi	51	49.66	10.24		
	3-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	51.35	9.81		
	4-Mühendislik Fakültesi	64	50.17	9.94		
	5-Turizm Fakültesi	75	49.25	9.96		
	6-Veteriner Fakültesi	68	46.31	9.27		
	7-Hukuk Fakültesi	55	50.79	9.85		
	8-Eczacılık Fakültesi	41	51.24	10.58		
	9- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	53.43	8.31		
	10-Edebiyat Fakültesi	70	49.55	9.81		
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1-Eğitim Fakültesi	99	50.07	10.05	2.722	.004
	2-İlahiyat Fakültesi	51	54.06	11.28		
	3-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	49.32	9.74		
	4-Mühendislik Fakültesi	64	50.33	9.18		
	5-Turizm Fakültesi	75	47.84	9.36		
	6-Veteriner Fakültesi	68	46.43	7.04		
	7-Hukuk Fakültesi	55	49.62	9.83		
	8-Eczacılık Fakültesi	41	52.10	10.89		
	9- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	51.36	10.08		
	10-Edebiyat Fakültesi	70	50.78	11.25		
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1-Eğitim Fakültesi	99	51.08	10.06	1.502	.144
	2-İlahiyat Fakültesi	51	47.54	10.35		
	3-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	52.21	10.48		
	4-Mühendislik Fakültesi	64	52.10	9.19		
	5-Turizm Fakültesi	75	49.79	9.46		
	6-Veteriner Fakültesi	68	48.90	9.85		
	7-Hukuk Fakültesi	55	48.47	9.62		
	8-Eczacılık Fakültesi	41	51.34	10.20		
	9- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	49.29	10.44		
	10-Edebiyat Fakültesi	70	49.22	10.39		
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1-Eğitim Fakültesi	99	49.58	9.64	3.363	.000
	2-İlahiyat Fakültesi	51	52.98	9.99		
	3-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	60	48.63	8.43		
	4-Mühendislik Fakültesi	64	48.81	10.20		
	5-Turizm Fakültesi	75	47.82	10.10		
	6-Veteriner Fakültesi	68	47.17	8.09		
	7-Hukuk Fakültesi	55	51.06	10.83		
	8-Eczacılık Fakültesi	41	54.68	11.15		
	9- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	37	53.15	9.37		
	10-Edebiyat Fakültesi	70	49.79	10.18		

ANOVA sonucuna göre; küçük çocuk psikolojik doğum sırası algılarının fakülte değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$); büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırası algılarının öğrenim görülen fakülteye göre farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi fakülteden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

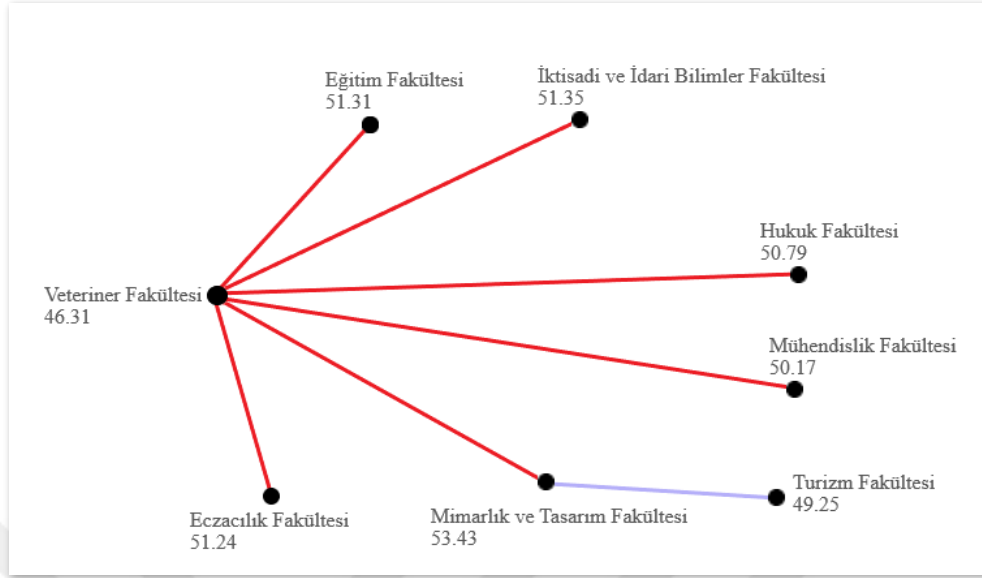
Veteriner Fakültesi öğrenim gören öğrencilerin kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi öğrencilerine göre düşüktür. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi öğrencilerinin kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Turizm Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksektir.

İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Turizm Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksektir. Veteriner Fakültesi öğrencilerinin kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Edebiyat Fakültesi ve Eczacılık Fakültesi öğrencilerinden daha düşüktür. Ayrıca Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Turizm Fakültesi öğrencilerine göre yüksektir.

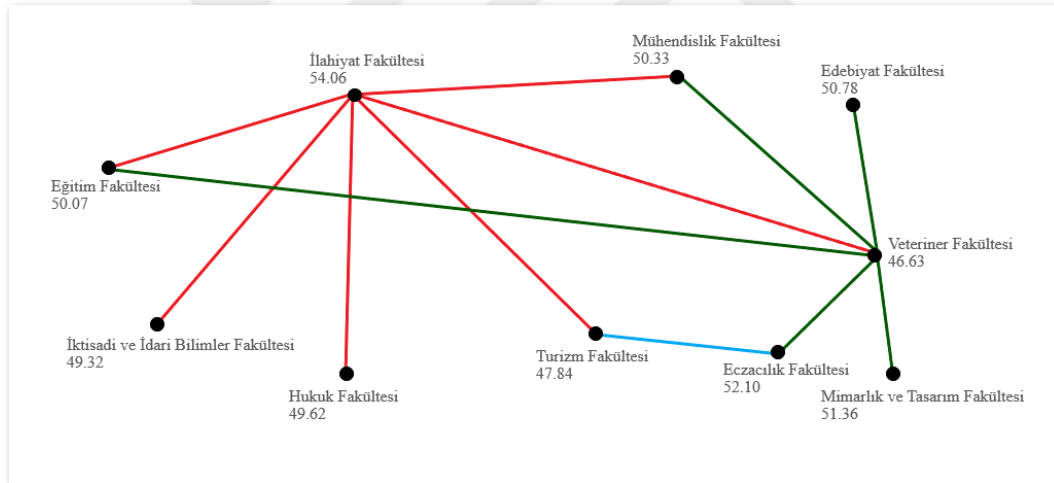
İlahiyat Fakültesi, Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Turizm Fakültesi, Veteriner Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Veteriner Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Hukuk Fakültesi öğrencilerine göre daha düşüktür. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılamaları Mühendislik Fakültesi, Turizm Fakültesi, Veteriner Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şekildeki her bir çizgi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir.

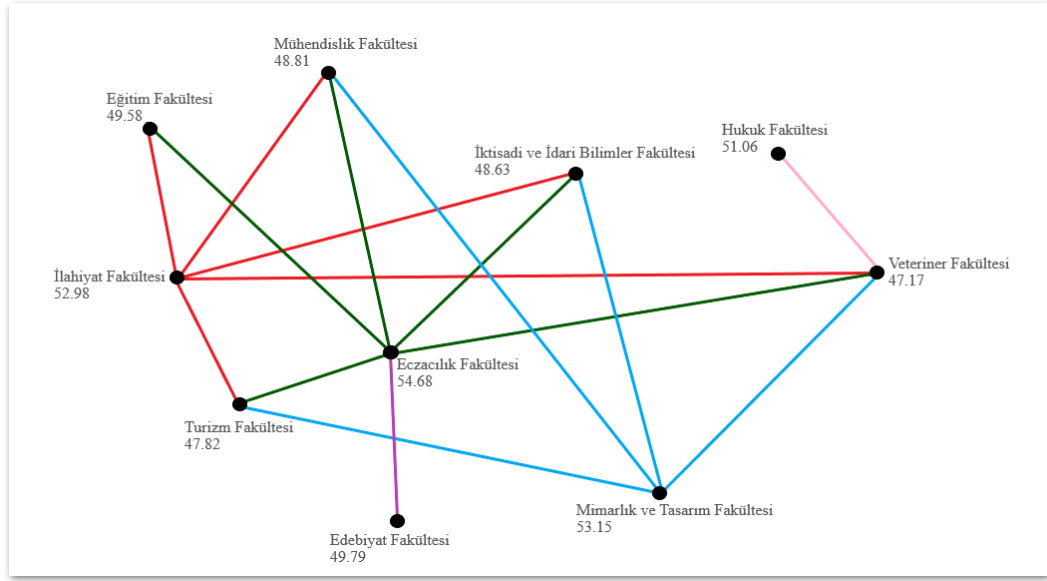
Şekil 4. *Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırasının Fakülteye Göre Farklılaşması*

Şekil 5. *Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırasının Fakülteye Göre Farklılaşması*

Şekil 6. Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırasının Fakülteye Göre Farklılaşması

Sınıf seviyesi değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası (alt boyutlar) arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır (Tablo 15).

Tablo 15. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlık ve Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

	Sınıf	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Koşulsuz Kendini Kabul	1.Sınıf	197	90.67	11.00	.216	.929
	2.Sınıf	124	90.45	14.25		
	3.Sınıf	175	90.48	13.34		
	4.Sınıf ve üstü	109	90.29	12.22		
	Hazırlık	15	87.53	16.48		
Psikolojik Sağlık	1.Sınıf	197	111.00	15.45	1.795	.128
	2.Sınıf	124	108.87	16.37		
	3.Sınıf	175	112.43	14.13		
	4.Sınıf ve üstü	109	111.91	16.22		
	Hazırlık	15	104.13	16.88		
Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1.Sınıf	197	49.82	9.85	1.950	.101
	2.Sınıf	124	51.04	10.21		
	3.Sınıf	175	49.29	9.60		
	4.Sınıf ve üstü	109	51.64	10.33		
	Hazırlık	15	45.85	9.05		
Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1.Sınıf	197	49.70	9.61	2.223	.065
	2.Sınıf	124	51.84	11.42		
	3.Sınıf	175	49.12	9.28		
	4.Sınıf ve üstü	109	48.99	9.57		
	Hazırlık	15	53.63	11.36		
Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1.Sınıf	197	50.00	9.55	.167	.955
	2.Sınıf	124	49.55	10.72		
	3.Sınıf	175	50.47	10.06		
	4.Sınıf ve üstü	109	50.24	10.23		
	Hazırlık	15	49.79	8.93		
Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	1.Sınıf	197	49.41	9.60	.908	.459
	2.Sınıf	124	50.42	10.26		
	3.Sınıf	175	49.44	9.99		
	4.Sınıf ve üstü	109	50.52	10.02		
	Hazırlık	15	53.55	10.99		

Tablo 15 incelendiğinde koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık ve psikolojik doğum sırası alt boyutları ile sınıf düzeyi arasındaki fark $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık ve psikolojik doğum sırası alt boyutlarının sınıf düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediğini belirtmektedir.

Büyüdüğü yer değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. Üniversite Öğrencilerinin Büyüdüğü Yere Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Büyüdüğü Yer	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Koşulsuz Kendini Kabul	Köy	106	89.61	1.32	1.421	.242
	İlçe	126	92.09	1.15		
	İl	388	90.11	.626		
Psikolojik Sağlamlık	Köy	106	110.51	1.62	.129	.879
	İlçe	126	111.53	1.38		
	İl	388	110.92	.770		

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeyinin büyüdüğü yer açısından aralarındaki farka ait F değeri 1.421 ve psikolojik sağlamlık düzeyinin büyüdüğü yer açısından aralarındaki farka ait F değeri .129 olarak $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yere göre koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri açısından farkın olmadığını göstermektedir.

Yaşadığı yer değişkeni ile koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır (Tablo 17).

Tablo 17. Üniversite Öğrencilerinin Yaşadığı Yere Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaşadığı Yer	n	$\bar{X}$	Ss	F	p
Koşulsuz Kendini Kabul	Yurt	256	90.25	12.80	1.058	.348
	Özel Ev	55	88.30	13.32		
	Ailemle	309	90.95	12.49		
Psikolojik Sağlamlık	Yurt	256	110.07	14.91	.748	.474
	Özel Ev	55	111.74	14.90		
	Ailemle	309	111.59	16.07		

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeyinin şu anda yaşadığı yer açısından aralarındaki farka ait F değeri 1.058 ve psikolojik sağlamlık düzeyinin şu anda yaşadığı yer açısından aralarındaki farka ait F değeri .748 olarak $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu üniversite öğrencilerinin şu anda yaşadığı yer ile koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında farkın olmadığını göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü ve şu anda yaşadığı yere göre psikolojik doğum sırası alt boyutları açısından farkın olup olmadığını anlamak amacıyla Ki-kare analizi yapılmıştır (Tablo 18).

Tablo 18. Üniversite Öğrencilerinin Büyüdüğü ve Şu Anda Yaşadığı Yere Göre Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi

Büyünen Yer	Psikolojik Doğum Sırası		Şu An Yaşadığı Yer			χ^2	p
			Yurt	Özel Ev	Aile		
Köy	Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	22	5	11	5.981	.425
		%	57.9	13.2	28.9		
	Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	16	2	6		
		%	66.7	6.3	25.0		
	Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	22	1	6		
		%	75.9	3.4	20.7		
İlçe	Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	7	1	7	6.066	.416
		%	46.7	6.7	46.7		
	Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	21	5	19		
		%	46.7	11.1	42.2		
	Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	12	3	11		
		%	46.2	11.5	42.3		
İl	Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	21	6	7	20.217	.003
		%	61.8	17.6	20.6		
	Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	12	1	8		
		%	57.1	4.8	38.1		
	Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	28	4	57		
		%	31.5	4.5	64.0		
İl	Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	16	4	62	20.217	.003
		%	19.5	4.9	75.5		
	Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	59	19	73		
		%	39.1	12.6	48.3		
	Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	n	20	4	42		
		%	30.3	6.1	63.6		

Psikolojik doğum sırası alt boyutlarının öğrencilerin büyüdüğü ve şu anda yaşadığı yer açısından aralarındaki farka ilişkin değerlere bakıldığında köy ve ilçede büyüyen bireylerin Ki-kare değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Ancak ilde büyüyen bireylerin şu anda yaşadığı yer ve psikolojik doğum sırası açısından aralarındaki farka ilişkin ki-kare değeri 20.217 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak ilde büyüyen ve yurttan yaşayan bireylerin kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında, küçük çocuk psikolojik doğum sırası veya tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının, ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama

oranlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlde büyüyen ve özel evde yaşayan öğrencilerin kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranının, büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlde büyüyen ve ailesiyle yaşayan bireylerin kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranının, ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranına göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

Anne eğitim düzeyi değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır (Tablo 19)

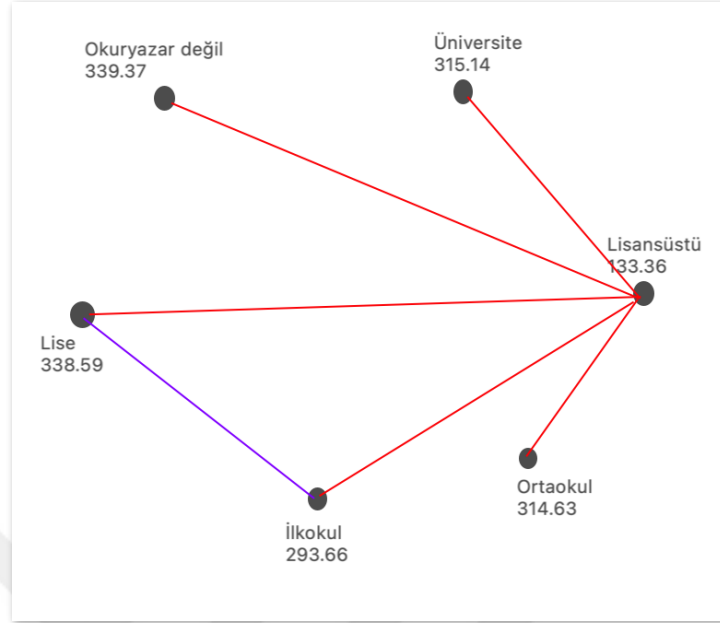
Tablo 19. Üniversite Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Kruskal Wallis H Testi Analiz Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	KW	p	FARK
Koşulsuz Kendini Kabul	1-Okuryazar Değil	51	339.37	13.612	.018	1-2-3-4-5>6, 4>2
	2-İlkokul	263	293.66			
	3-Ortaokul	101	314.63			
	4-Lise	122	338.59			
	5-Üniversite	76	315.14			
	6-Lisansüstü	7	133.36			
Psikolojik Sağlamlık	1-Okuryazar Değil	51	310.35	2.366	.797	-
	2-İlkokul	263	310.69			
	3-Ortaokul	101	312.63			
	4-Lise	122	321.81			
	5-Üniversite	76	296.30			
	6-Lisansüstü	7	230.79			

Tablo 19 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının anne eğitim düzeyine göre farklılaşması $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız; koşulsuz kendini kabul düzeyinin anne eğitim düzeyine göre farklılaşması $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Pairwise Comparisons uygulanmıştır. Buna göre anneleri okuryazar olmayan, ilkokul mezunu, ortaokul mezun, lise mezunu ve üniversite mezunu olan bireylerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin; anneleri lisansüstü eğitime sahip bireylerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca anneleri lise mezunu olan bireylerin koşulsuz kendi kabul düzeyleri anneleri ilkokul mezunu olan bireylerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Şekildeki her bir çizgi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir.

Şekil 7. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Koşulsuz Kendini Kabul Düzeylerinin Karşılaştırılması

Anne eğitim düzeyinin psikolojik doğum sırası alt boyutları açısından benzer olup olmadığını anlamak amacıyla ki-kare analizi yapılmıştır (Tablo 20).

Tablo 20. Anne Eğitim Düzeyinin Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi

Anne Eğitim Düzeyi	Psikolojik Doğum Sırası				χ^2	p
	Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası	Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası		
	n	n	n	n		
Okuryazar değil	20	16	8	7	25.552	.043
	% 39.2	31.4	15.7	13.7		
İlkokul	75	60	87	41		
	% 28.5	22.8	33.1	15.6		
Ortaokul	28	19	34	20		
	% 27.7	18.8	33.7	19.8		
Lise	34	21	52	15		
	% 27.9	17.2	42.6	12.3		
Üniversite	15	14	31	16		
	% 19.7	18.4	40.8	21.1		
Lisansüstü	0	2	2	3		
	% 0.0	28.6	28.6	42.9		

Annesi okuryazar olmayan bireylerin kendilerini daha çok büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algıladıkları, annesi lisansüstü eğitime sahip bireylerin ise kendilerini daha çok tek çocuk psikolojik doğum sırasında algıladıkları tespit

edilmiştir. Annesi ilköğretim, ortaokul, lise veya üniversite mezunu olanlar bireylerin ise kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının diğer psikolojik doğum sırası alt boyutlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Baba eğitim düzeyi değişkeni ile koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır (Tablo 21).

Tablo 21. Üniversite Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Koşulsuz Kendini Kabul, Psikolojik Sağlamlık Açısından Aralarındaki Farka İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Analiz Sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	KW	p
Koşulsuz Kendini Kabul	1-Okuryazar Değil	11	343.91	1.718	.887
	2-İlkokul	147	309.88		
	3-Ortaokul	128	323.10		
	4-Lise	158	308.40		
	5-Üniversite	161	303.70		
	6-Lisansüstü	15	279.63		
Psikolojik Sağlamlık	1-Okuryazar Değil	11	255.45	6.466	.263
	2-İlkokul	147	306.24		
	3-Ortaokul	128	297.79		
	4-Lise	158	332.06		
	5-Üniversite	161	313.72		
	6-Lisansüstü	15	239.50		

Tablo 21 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile baba eğitim düzeyleri arasındaki fark $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığını göstermektedir.

Baba eğitim düzeyinin psikolojik doğum sırası alt boyutları açısından benzer olup olmadığını anlamak amacıyla ki-kare analizi yapılmıştır (Tablo 22).

Tablo 22. *Baba Eğitim Düzeyinin Psikolojik Doğum Sırası Alt Boyutları Açısından Aralarındaki Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi*

Baba Eğitim Düzeyi	Psikolojik Doğum Sırası				χ^2	p
		Büyük Çocuk	Ortanca Çocuk	Küçük Çocuk		
		Psikolojik Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası	Psikolojik Doğum Sırası	
Okuryazar değil	n	5	1	4	1	16.160
	%	45.5	9.1	36.4	9.1	
İlkokul	n	46	36	45	20	
	%	31.3	24.5	30.6	13.6	
Ortaokul	n	36	33	35	24	
	%	28.1	25.8	27.3	18.8	
Lise	n	44	24	66	24	
	%	27.8	15.2	41.8	15.2	
Üniversite	n	38	35	58	30	
	%	23.6	21.7	36.0	18.6	
Lisansüstü	n	3	3	6	3	
	%	20.0	20.0	40.0	20.0	

Babanın eğitim düzeyi ile psikolojik doğum sırası arasındaki fark ilişkin ki-kare değeri 16.160 olarak $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu da psikolojik doğum sırası alt boyutları ile baba eğitim düzeyi açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyinin doğum sırasına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin kendini kabul düzeyi, psikolojik sağlamlık düzeyi ve doğum sırasının cinsiyet, fakülte, sınıf, büyüdüğü yer, yaşadığı yer, anne-baba eğitim düzeyi değişkenleri ile ilişkisi incelenerek ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, koşulsuz kendini kabul düzeyleri, psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki sonuçlarının tartışılması

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeyleri ile büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri arttıkça büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası algılarının da artacağı söylenebilir. Bu durum Adler'in kuramında yer alan doğum sırasının, bireylerin yaşamlarında farklılık oluşturmaya yönünden destekler niteliktedir. Büyük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin kendilerini mükemmelliyetçi olarak görmeleri, küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin ise ilgiyi her zaman üzerinde hissetmeleri ve rahat özelliklere sahip olmalarından dolayı bu doğum sırasına sahip bireylerin kendilerini koşulsuz kabul etme düzeylerinin diğer doğum sıralarına göre daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde koşulsuz kendini kabul ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiye ait araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan yapılan çalışma bulgularının alanyazına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif yönlü; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk doğum sırası arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Bu bulgulara göre üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları arttıkça büyük çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası algılarının da artacağı, ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası algılarının ise azalacağı söylenebilir. Büyük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin liderlik, kontrolcü ve girişimci özelliklere sahip olmaları, küçük

çocuk psikolojik doğum sırasına sahip bireylerin ise ısrarlı ve dirençli kişilik özelliklerine sahip olmalarından dolayı psikolojik sağlamlıklarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda ortanca çocukların çok fazla çaba göstermelerinin yanı sıra pes etme, yenilgiyi kabul etme gibi özelliklere sahip olmalarından; tek çocukların ise ebeveynlerinin tutumlarından dolayı bağımlı olabilmelerinden, zorluklarla baş etme de yetersiz kalmalarından dolayı psikolojik sağlamlıklarının düşük olabileceği söylenebilir.

Araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren araştırmalara bakıldığında Kayacı ve Özbay'ın (2016) çalışmasında büyük ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal ilgi arasında pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit edilmiştir. Oktan vd.nin (2014) psikolojik sağlamlık ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışma, bu araştırmayı ilişkiyi anlamlı bulması açısından desteklese de ilişkinin yönü açısından farklı olduğu görülmektedir. İlgili araştırmada psikolojik sağlamlık düzeyi ile büyük ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında negatif yönde, ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucunu tespit etmiştir. Yine İlmen (2020) evli bireylerin psikolojik sağlamlıkları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelediği yüksek lisans çalışmasında psikolojik sağlamlığın; büyük, ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutlarını negatif, küçük çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutunu ise pozitif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık puanları arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri arttıkça psikolojik sağlamlıklarının da artacağı söylenebilir. Koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlığın birbiri üzerinde etkili olduğu, birbirlerini destekleyici nitelikte özellikler olduğu düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde Sarıkadıoğlu (2016), yüksek lisans tezinde psikolojik dayanıklılık ile koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında pozitif yönde ilişkili olduğu sonucunu bulmuştur. Dolayısıyla koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlığın yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte yurtdışı alanyazınında ise koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye ait araştırma bulgularını destekleyici nitelikte çalışmalar mevcuttur (Sudarsiwi vd., 2023; Putri vd., 2022; Kaplánová & Gregor, 2021; Huang vd., 2020; Plexico vd., 2019; Hamzah & Kumalasari, 2018).

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası alt boyutlarının regresyon analiz değerlendirilmesi

Psikolojik doğum sırası alt boyutlarının koşulsuz kendini kabulü yordayıp yordamadığı ile ilgili yapılan analizler sonucunda psikolojik doğum sırası alt boyutlarının koşulsuz kendini

kabul üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Koşulsuz kendini kabul ile tek çocuk psikolojik doğum sırası negatif yönlü; büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tek çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanların koşulsuz kendini kabul düzeylerinin; büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanlara göre daha düşük olduğu da elde edilen sonuçlar arasındadır. Diğer doğum sıralarına kıyasla tek çocukların koşulsuz kendini kabul düzeylerinin daha düşük olmasına ailelerin yüksek beklentilerinin sebep olduğu düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde psikolojik doğum sırası alt boyutlarının, koşulsuz kendini kabul düzeyinin anlamlı yordayıcısı olup olmadığının incelenmesine dönük mevcut araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Buna göre yapılan çalışmanın alanyazında yer alan eksikliğin giderilmesi konusunda etkili olacağı düşünülmektedir.

Psikolojik doğum sırası alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı yordayıp yordamadığı konusunda yapılan analiz sonucunda psikolojik doğum sırası alt boyutlarının psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlık ile ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırası arasında negatif yönlü, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanların psikolojik sağlamlıklarının, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olanlara göre daha düşük olduğu da elde edilen sonuçlar arasındadır.

Mevcut bulgularla benzerlik gösteren araştırmalara bakıldığında Oktan vd. (2014) psikolojik sağlamlığın yordanmasında psikolojik doğum sırasının rolünü inceleyen çalışmalarında psikolojik doğum sırasının, psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcısı olduğu tespit etmiştir. Başka bir çalışmada evli bireylerin psikolojik doğum sırasının, psikolojik sağlamlığı yordamasını araştıran İlmen (2020) psikolojik doğum sırasının tüm alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Koşulsuz kendini kabulün psikolojik sağlamlığı yordayıp yordamadığı konusunda yapılan analiz sonucunda koşulsuz kendini kabulün psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Koşulsuz kendini kabul ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Bu sonuç koşulsuz kendini kabulün psikolojik sağlamlık için koruyucu bir faktör olduğu araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Sudarsiwi vd., 2023;

Putri vd., 2022; Kaplánová & Gregor, 2021; Huang vd., 2020; Plexico vd., 2019; Hamzah & Kumalasari, 2018; Gizir, 2007).

Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile gerçek doğum sırası arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

Araştırmanın değişkenlerinden olan gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasındaki farkın incelenmesine yönelik yapılan analizler sonucunda fark anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasında fark olduğunu göstermektedir. Gerçek doğum sırası en küçük ve tek çocuk olanların kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranı, en büyük ve ortanca çocuğa göre daha düşüktür. Gerçek doğum sırası en küçük ve tek çocuk olanların kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları, en büyük ve ortanca çocuğa göre daha yüksektir. Bu bulgu sonucunda ortanca ve büyük çocukların ailedeki sorumluluk alma düzeyleri, kendilerinden sonra bir kardeşlerinin olması gibi durumlardan ötürü kendilerini büyük çocuk olarak; küçük ve tek çocuklar ise ailenin bütün ilgisini üzerlerinde toplamaları, ailelerin bu çocukları şımarık olarak ifade etmeleri gibi özelliklerinden dolayı kendilerini küçük çocuk olarak algıladıkları söylenebilir.

Alanyazına bakıldığında da araştırma bulgularını destekleyen çalışmalar mevcuttur. Gürbüz'ün (2022) çalışmasında 299 katılımcının 107'sinin en küçük çocuk, 91'inin ortanca çocuk, 87'sinin en büyük çocuk, 14'ünün ise tek çocuk olduğu görülmektedir. Gerçek doğum sırası ve psikolojik doğum sırası arasındaki farklılaşma incelendiğinde ise küçük çocuk psikolojik doğum sırasının, gerçek doğum sırasına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Uz'un (2018) öz anlayış ve doğum sırası arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında gerçek ve psikolojik doğum sırası arasındaki uyum incelenmiştir. Bu kavramlar arasında büyük ve küçük çocuk kategorilerinde uyumluluk bulunurken diğer kategorilerde uyum bulunamamıştır.

Başka bir çalışmada Yılmaz (2019) yaptığı Ki-kare analizi sonucunda ilk çocukların çoğunluğunun kendini ilk, ortanca ve tek çocuk olarak algıladığını; ortanca çocukların çoğunluğunun kendilerini ilk çocuk olarak algıladığını; son çocukların çoğunluğunun ise kendilerini son çocuk olarak algıladıkları; tek çocukların çoğunluğunun ise kendilerini son çocuk ve tek çocuk olarak algıladıkları görülmektedir. ANOVA sonuçlarında ise yapılan çalışma sonuçlarına göre farklılıkların bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmaya göre büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutunun doğum sırasına göre anlamlı farklılık göstermediği; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutunun doğum sırasına göre anlamlı farklılık gösterdiği

belirlenmiştir. İlk çocuk olan bireylerin tek çocuklara göre kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının daha yüksek olduğu; ortanca çocukların ise tek ve son çocuklara göre kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranının yüksek olduğu; ilk çocuk, son çocuk ve tek çocukların ortanca çocuklara kıyasla kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılamalarının daha yüksek olduğu; son çocukların ise ilk çocuklara göre kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada koşulsuz kendini kabul ile gerçek doğum sırası arasındaki fark incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre koşulsuz kendini kabul ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bu da kişinin dünyaya gelme sırası ile koşulsuz kendini kabul düzeyi arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Alanyazında kendini kabul ile doğum sırası arasındaki ilişkinin anlamsız bulunduğu, araştırma bulgularını destekleyici çalışmalar mevcuttur (Karataş, 2017; Öz, 1999; Mangır & Kandemir, 1993). Ancak Karahan'ın (1996) yaptığı çalışmada doğum sırası ile kendini kabul arasında anlamlı fark bulunmuştur. Güneysu'nun (1986) çalışmasında, ilk çocukların ortanca ve küçük çocuklara göre kendini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Güneysu ve Bilir'in (1988) çalışmasında da ilk ve son çocukların kendini kabul düzeylerinin, ortanca çocukların kendini kabul düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak Kanwal vd. (2020) çalışmasında 6. çocuk doğum sırasına sahip bireylerin kendini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının gerçek doğum sırasına göre farklılaşması anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, psikolojik sağlamlığın gerçek doğum sırasına göre anlamlı farklılığa sahip olduğunu göstermektedir. En büyük çocuk olan öğrencilerin, ortanca çocuk olan öğrencilere göre psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Büyük çocukların sorumluluk alması, problem çözme becerilerinin gelişmiş olması gibi özelliklere sahip olmalarının psikolojik sağlamlıklarının yüksek olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında araştırma sonuçlarını destekleyici çalışmalar mevcuttur. Bindal (2018) doğum sırasının psikolojik sağlamlığı etkilediğini ve ilk çocuk olduğunu söyleyen bireylerin psikolojik sağlamlığının, ilk çocuk olmadığını söyleyen bireylere göre daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bu durumun aksine Fukuya vd. (2021) çalışmasında ise son doğan çocukların psikolojik sağlamlığının daha yüksek olduğu; onları ilk çocuk, ortanca çocuk ve tek çocuğun takip ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca Özer'in (2019) çalışmasında doğum sırasına göre bireylerin psikolojik sağlamlıklarının farklılık göstermediği sonucu bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde koşulsuz kendini kabul ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu da kızlar ve erkeklerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında bir fark olmadığını göstermektedir. Günümüzde kız ve erkeklerin benzer tutumlarla yetiştirilmelerinin bu sonucun nedeni olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında mevcut bulguları destekleyici çalışmalar bulunmaktadır (Akınca, 2020; Yılmaz-Bingöl & Vural-Batık, 2018; Vasile, 2013; Başer, 2006; İşmen & Aydın, 1996; Karahan, 1996; Gençdoğan, 1993; Mangır & Kandemir, 1993). Alanyazında koşulsuz kendini kabul ile cinsiyet arasında anlamlı farklılığın bulunduğu çalışmalarda mevcuttur. Karataş'ın (2017) yetişkin bireylerin kendini kabul düzeyleri ve yeme tutumları ile ilgili yaptığı çalışmada sadece kendi davranışlarının sorumluluğunu kabullenme alt ölçeği açısından erkekler lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Benzer bir şekilde Yıldız vd. (2004) üniversite öğrencilerinin kendini kabul düzeylerini değişkenlere göre incelediği çalışmada da kendini kabul ile cinsiyet arasındaki farkın erkekler lehine anlamlı olduğu saptanmıştır. Buna karşın alanyazında kendini kabul ile cinsiyet arasındaki farkın kadınlar lehine anlamlı bulunduğu çalışmalar da mevcuttur (Kişi, 2019; Sarıkadıoğlu, 2016; Negovan vd., 2011; Gökçakan, 1992; Önen, 1989; Güneysu, 1986). İşmen ve Aydın'ın (1996) liseli ergenlerle yaptığı çalışmada Sağlıklı Toplam Kendini Kabul ile cinsiyet arasında anlamlı fark bulunmazken; kendini kabulün kendini başkalarının kabul ettiğine inanma (sekizinci kriter) ve olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönleri de kişiliğinin parçası sayma (onuncu kriter) boyutlarında ise kızların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik sağlık ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre kız ve erkeklerin psikolojik sağlık düzeyleri arasında fark yoktur denilebilir. Bu sonucun kız ve erkeklerin aynı sosyal ortamlarda bulunmaları ve benzer sorunlarla karşılaşıyor olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Alanyazında bu araştırma sonucunu destekleyici çalışmalar mevcuttur (Işık & Çelik, 2020; Wu vd., 2020; Çekceoglu, 2019; Dursun & Özkan, 2019; Özer, 2019; Aydın & Egemberdiyeva, 2018; Bindal, 2018; Gez, 2018; Toplu, 2017; Sagone & De Caroli, 2014; Özer, 2013; Terzi, 2008). Aydın (2022) da öğretmenler ile yaptığı çalışmada psikolojik dayanıklılık ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulamamıştır. Buna karşın alanyazında psikolojik sağlık ile cinsiyet arasındaki farkın kızlar lehine (Bedel & Güler, 2019; Vinayak & Judge, 2018; Oktan vd., 2014) veya erkekler lehine olduğu çalışmalar (Başaran vd., 2020; Tutar, 2020) da mevcuttur.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde cinsiyet ile sadece büyük çocuk psikolojik doğum sırası alt boyutu arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Kızların erkeklere göre kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında olarak algılama oranlarının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgu, kızlara toplum tarafından atfedilen sorumlulukların fazla olması ve aile bireylerini memnun etme eğilimlerinin daha yüksek olmasıyla ilişkili olabilir.

Alanyazında mevcut bulgularla benzerlik gösteren çalışmalar mevcuttur. Psikolojik doğum sırası ile cinsiyet arasındaki farklılığı inceleyen Gürbüz'ün (2022) çalışmasında ölçek genel algıları ve alt boyut algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasında farkın kadınlar lehine; ölçek genel algısı ve tek çocuk psikolojik doğum sırasında ise farkın erkekler lehine olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde Başaranoğlu (2011) psikolojik doğum sırası ile ilgili yaptığı çalışmada büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulurken; tek çocuk psikolojik doğum sırasında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulamamıştır. Farklılığın ise büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasında erkekler lehine, ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında ise kızlar lehine olduğu görülmüştür. Buna karşın Yılmaz (2019), yaptığı çalışmada psikolojik doğum sırasının alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediğini bulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının sınıf değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Koşulsuz kendini kabul ile sınıf düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda ise koşulsuz kendini kabul ile sınıf düzeyi arasındaki anlamlı fark bulunamamıştır. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılık göstermediğini belirtmektedir. Üniversite ortamı göz önünde bulundurulduğunda farklı yaş gruplarının birarada olmasından dolayı bir farklılık oluşmadığı düşünülmektedir.

Alanyazında koşulsuz kendini kabul ve sınıf değişkeninin incelendiği araştırmaların yeterli olmadığı görülmektedir. Bu araştırmalar arasında koşulsuz kendini kabul ile sınıf düzeyi arasındaki farkın anlamsız olduğu sonucunu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Karahana, 2020; Gökçakan, 1992) Ancak Yılmaz-Bingöl ve Vurak-Batık'ın (2018) psikolojik danışman adayları ile yaptığı çalışmada 2.sınıf öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, 1.sınıf öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik sağlık ile sınıf düzeyi arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu, psikolojik sağlık düzeyinin sınıf düzeyine

göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediğini belirtmektedir. Üniversite sınıflarının farklı yaş gruplarını içermesinden dolayı herhangi bir farklılığın oluşmadığı düşünülmektedir.

Psikolojik sağlamlığın sınıf değişkenine göre incelendiği çalışmalara bakıldığında ise Tutar (2020), Wu vd. (2020), Toplu (2017) ve Özer'in (2013) çalışmalarında sınıf değişkenine göre psikolojik sağlamlık ortalamalarında anlamlı farklılık bulunmaması mevcut bulguları desteklemektedir. Sınıf değişkeni ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki açısından araştırma bulgularını destekleyen çalışmalar olsa da destekleyici olmayan çalışmalar da mevcuttur. Bu durumun, farklı gruplardan seçilen örneklemden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Mevcut bulguların aksine sonuçların bulunduğu Bindal'ın (2018) çalışmasında 9. sınıf ve 10.sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları karşılaştırılmış, 9.sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Gez'in (2018) çalışmasında ise 9. ve 10.sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının; 5-6.sınıf, 7-8.sınıf ve 11-12.sınıf gruplarına göre daha yüksek olduğu ve bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Işık ve Çelik'in (2020) çalışmasında ise 7.sınıf öğrencilerinin en yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olduğu, 9.sınıf öğrencilerinin ise en düşük psikolojik sağlamlığa sahip olduğu tespit edilmiştir. 7.sınıftan 9.sınıfa doğru psikolojik sağlamlık düzeyinin düşmesine rağmen 9.sınıftan 11.sınıfa doğru tekrar yükseldiği ve sadece 7.sınıf ve 9.sınıf arasındaki farkın anlamlı farklılık gösterdiği, diğer gruplar arasındaki karşılaştırmalarda anlamlı farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik doğum sırası alt boyutları ile sınıf düzeyi arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu, psikolojik doğum sırası alt boyutları ile sınıf düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde psikolojik doğum sırası alt boyutlarının, sınıf değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine dair mevcut araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının fakülte değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin fakülteye göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Turizm Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarının; Veteriner Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eğitim Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz

kendini kabul puanlarının ise Turizm Fakültesi ve Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Lisans eğitiminde alınan dersler ve çalışma ortamlarından kaynaklanan insanlarla çalışma, insanlarla işbirliği içinde olma gibi durumlarla daha sık karşılaşmanın koşulsuz kendini kabul düzeyinin artmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde koşulsuz kendini kabul düzeyinin fakülteye göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine dönük mevcut araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Ancak kendini kabulün öğrenim görülen bölüme göre farklılaşmasını inceleyen çalışmalar mevcuttur (Yıldız vd., 2004; Gökçakan, 1992). Yıldız vd. (2004) bireylerin kendini kabul düzeylerinin beden eğitimi bölümü, spor yöneticiliği ve antrenörlük bölümlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Gökçakan (1992) ise Eğitim Bilimleri Eğitim Bölümü öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin; Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile fakülteler arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin; Eczacılık Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Hukuk Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Fakültesi'nde öğrenim gören bireylerin psikolojik sağlık durumlarının yüksek olması; lisans döneminde aldıkları ders içeriklerinin insanlarla iletişim, insan duygularını analiz etme, toplumsal sorunlarla karşılaştıklarında çözüm üretebilme gibi konularda yoğunlaşmasıyla ilişkili olabilir. Aynı zamanda psikolojik sağlık düzeyi yüksek olan bireylerin üniversite yaşamına uyum sağlamalarının daha kolay olacağı düşünülmektedir.

Akdeniz vd. (2021) psikolojik sağlamlığın fakülteye göre farklılaşmasını inceleyen çalışmada İletişim Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri, Spor Bilimleri Fakültesi ve Eğitim Fakültesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Alanyazında psikolojik sağlamlığın fakülteye göre farklılaşmasını inceleyen yeterli çalışma mevcut değildir. Ancak bölüm bazında yapılan incelemeler mevcuttur. Aydın ve Egemberdiyeva (2018) PDR ve diğer bölümlerin psikolojik sağlık düzeylerinin farklılaşmasını inceleyen çalışmada PDR öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyi diğer bölüm öğrencilerine kıyasla daha düşük bulunmuştur. Oktan vd. (2014) çalışmada Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları, Özel

Eğitim, İlk Öğretim, Türkçe, Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları incelenmiş ve aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Wu vd. (2020) Tıp ve Tıp dışı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarını karşılaştırdığı çalışmada; Sagone ve Caroli'nin (2014) Tıp, Hukuk ve Mühendislik Fakültelerindeki öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini incelediği çalışmada da anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde küçük çocuk psikolojik doğum sırası algılarının fakülte değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği; büyük çocuk psikolojik doğum sırası, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırası algılarının öğrenim görülen fakülteye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Veteriner Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları; Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi öğrencilerine göre düşüktür. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi öğrencilerinin kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları Turizm Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksektir. Bu bulgunun, büyük çocuklardaki statü sahibi olmak isteme, yönlendirmeyi sevmeye, liderlik ve işbirliğine yatkın olma gibi özellikler ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte ilk çocukların büyük kısmının liderliğin, hırslı ve dürüstlüğü ön planda olduğu hukuk, maliye, mühendislik, yönetim gibi alanlara yöneldiklerini belirten araştırmalar da bu sonucu desteklemektedir (Yeşilyaprak, 2016; Leman, 2015).

İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları; Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Turizm Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksektir. Veteriner Fakültesi öğrencilerinin kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları; Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Edebiyat Fakültesi ve Eczacılık Fakültesi öğrencilerinden daha düşüktür. Ayrıca Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin kendilerini ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları, Turizm Fakültesi öğrencilerine göre yüksektir. Bu bulgunun; ortanca çocukların uzlaşmacı, diplomatik gibi kişilik özellikleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu bulgu, ortanca çocukların daha sosyal ve yaratıcı meslekleri tercih edeceklerini belirten araştırma sonuçlarını da desteklemektedir (Akt., Yeşilyaprak, 2016).

İlahiyat Fakültesi, Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının; Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Turizm

Fakültesi, Veteriner Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının; Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Veteriner Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranları; Hukuk Fakültesi öğrencilerine göre daha düşüktür. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi öğrencilerinin kendilerini tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının; Mühendislik Fakültesi, Turizm Fakültesi, Veteriner Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgunun; tek çocukların hırslı olma, kendi düşüncesine güvenme, araştırmacı ruhuna sahip olma, yetişkinlerle başa çıkma yöntemlerini bilme gibi özelliklere sahip olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu durum; tek çocukların yüksek başarı gerektiren, entelektüel meslekleri seçebileceklerini belirten araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Akt., Yeşilyaprak, 2016).

Psikolojik doğum sırasının fakülte değişkenine göre farklılaşmasının incelenmesine dair mevcut araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Psikolojik doğum sırasının bölüme göre incelendiği çalışmalar da sayıca yeterli değildir (Collins, 2006). Collins'in 2006'da yaptığı çalışmada doğum sırası ile seçilen bölüm arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Negovan vd. (2011) ise kişilerin okudukları okul standartlarının da kendini kabul düzeylerini önemli ölçüde etkilediği sonucunu bulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlamlık düzeylerinin büyüdüğü yer değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yer ile koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Bu bulgu, bireyin farklı bir yerde büyümesinin koşulsuz kendini kabul düzeyinde bir farklılaşma oluşturmadığını göstermektedir.

Alanyazında büyünülen yer ile koşulsuz kendini kabul arasındaki ilişkiyi inceleyen yeterli sayıda çalışma olmadığı görülmektedir. Varolan araştırmalarda ise mevcut çalışma sonuçlarından farklı sonuçlar elde edilmiştir. Kendini kabul düzeyinin büyüyen yer açısından farklılık gösterip göstermediğini inceleyen Kılıççı (1981), 482 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada dar ve kısıtlı çevrede yetişmenin ve sınırlı sosyoekonomik düzeyin, gençlerin kendini kabul düzeylerini olumsuz etkilediğini tespit etmiştir (Akt., Mangır & Kandemir, 1993). Benzer bir sonuca ulaşan Güneysu'nun (1986) çalışmasında yetişilen çevreye göre kendini kabul düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, köyden büyükşehir merkezlerine gidildikçe bireylerin kendini kabul düzeylerinin yükseldiği belirtilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik sağlık düzeyi ile büyüyen yer arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yere göre psikolojik sağlık düzeyleri açısından farkın olmadığını göstermektedir.

Alanyazında bireylerin büyüdüğü yere göre psikolojik sağlıklarının incelendiği tek bir çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada köy, ilçe ve ilde büyüyen öğrencilerin psikolojik sağlıkları incelenmiş ve aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Toplu, 2017).

Alanyazındaki çalışmaların daha önceki yıllarda yapılmış olması, teknolojinin gelişmesiyle birlikte köy-ilçe-il yaşam standartları arasındaki farkın azalması sebebiyle bu çalışmadaki bulguların alanyazındaki bulgulara göre farklılık gösterdiği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin yaşadığı yer değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin şu anda yaşadığı yer ile koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu da bireyin yaşadığı yerin koşulsuz kendini kabul düzeyi açısından bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

Alanyazında kendini kabul ile bireyin şu anda yaşadığı yer arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışma sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. Akınca'nın (2020) yaptığı çalışmada Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği Toplam Puanı ve Koşullu Kendini Kabul Alt Boyutu ile bireyin yaşadığı yer arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ancak Koşulsuz Kendini Kabul Alt Boyutu ile bireyin yaşadığı yer arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ailesiyle ve özel evde yaşayan bireylerin koşulsuz kendini kabul puan ortalaması, yurttan kalan kişilerin koşulsuz kendini kabul puan ortalamasından yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik sağlık düzeyi ile bireyin yaşadığı yer arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin şu anda yaşadığı yere göre psikolojik sağlık düzeyleri açısından farkın olmadığını göstermektedir.

Alanyazında bireylerin şu anda yaşadığı yer ile psikolojik sağlık düzeylerinin incelendiği çalışma sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. Bindal (2018) çalışmasında anne babasıyla yaşadığını ifade eden bireylerin psikolojik sağlıklarının, diğerleriyle yaşadığını ifade eden bireylere göre daha yüksek olduğunu tespit ederken; Başaran vd. (2020) öğrencilerin psikolojik sağlıkları ile eğitim sürecinde kaldıkları yer arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırasının büyüdüğü ve yaşadığı yer değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik doğum sırası alt boyutlarının öğrencilerin büyüdüğü ve şu anda yaşadığı yer ile arasındaki farka bakıldığında köy ve ilçede büyüyen bireyler arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Ancak ilde büyüyen bireylerin şu anda yaşadığı yer ve psikolojik doğum sırası açısından aralarındaki fark anlamlı bulunmuştur. İlde büyüyen ve yurttan yaşayan bireylerin kendilerini büyük çocuk psikolojik doğum sırasında, küçük çocuk psikolojik doğum sırası veya tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının; ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlde büyüyen ve özel evde yaşayan öğrencilerin kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranının; büyük çocuk psikolojik doğum sırasında, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ve tek çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlde büyüyen ve ailesiyle yaşayan bireylerin kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranının, ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranına göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Yaşam şartlarının değişmesiyle birlikte bireylerin algılarında, sorumluluklarında, kişilik özelliklerinde ve bakış açılarında farklılıklar ortaya çıkmakta bu durumda bireyin psikolojik doğum sırasını şekillendirdiği düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde psikolojik doğum sırasının büyüdüğü yere ve yaşadığı yere göre farklılaşmasına dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu araştırmanın yapılacak yeni araştırmalara basamak olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde koşulsuz kendini kabul düzeyinin anne eğitim düzeyine göre farklılaşması anlamlı bulunmuştur. Anneleri okuryazar olmayan, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu ve üniversite mezunu olan bireylerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin; anneleri lisansüstü eğitime sahip bireylerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca anneleri lise mezunu olan bireylerin koşulsuz kendi kabul düzeylerinin, anneleri ilkokul mezunu olan bireylerin koşulsuz kendini kabul düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgunun, lisansüstü eğitim görmüş olan annelerin çocuklarından beklentilerinin yüksek olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında anne eğitim düzeyine göre kendini kabul düzeyinin anlamlı farklılaştığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Kişi'nin (2019) çalışmasında anne eğitim düzeyi ile

koşulsuz kendini kabul arasında anlamlı bir farkın olduğu ve annesi ilkököl mezunu olan bireylerin, annesi lise mezunu olan bireylere göre koşulsuz kendini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Güneysu (1986) ve Öz'ün (1999) çalışmalarında ise anne eğitim düzeyi arttıkça kendini kabul düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada ise fakülte-yükseköğretim ve ortaokul-lise mezunu anneye sahip öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, anneleri okuryazar olmayan ve ilkököl mezunu anneye sahip bireylerin kendini kabul düzeylerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul-liseden itibaren anne eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin kendini kabul düzeylerinin arttığı saptanmıştır (Karahan, 1996).

Başka bir çalışmada ise Karataş (2017), kendini kabulün anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Annesi lise mezunu ve üzeri bireyler ile annesi ilkököl mezunu olan bireylerin kendi cinsiyetini kabul etme düzeylerinin, annesi okuryazar ve altı bireylerin kendi cinsiyetini kabul etme düzeyine göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ayrıca annesi ilkököl mezunu olan bireylerin bazı olumlu ve değerli yanların bulunduğu inanma düzeylerinin; annesi ortaokul mezunu, lise mezunu ve üzeri olan bireylerin bazı olumlu ve değerli yanların bulunduğu inanma düzeylerine göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Mangır ve Kandemir'in (1993) çalışmasında anne eğitim düzeyine göre kendini kabul düzeyinin anlamlı farklılık göstermediği sonucu tespit edilse de alanyazında anne eğitim düzeyi ile kendini kabul düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiğini belirten çalışmaların sayısı fazla oluşu dikkat çekicidir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile anne eğitim düzeyi arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin annenin eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Anne eğitim düzeyi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda Özer (2019) ve Toplu (2017) anlamlı farklılık bulamazken; Bindal'ın (2018) çalışmasında annesi ilkököl mezunu olan öğrencilerin psikolojik sağlık puanları, annesi ortaokul-lise ya da üniversite mezunu olan bireylerin psikolojik sağlık puanlarına göre düşüktür. Psikolojik sağlık açısından annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık olmadığı çalışmada elde edilen başka bir sonuçtur.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde anne eğitim düzeyi ile psikolojik doğum sırası alt boyutları açısından; annesi okuryazar olmayan bireylerin kendilerini daha çok büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında algıladıkları, annesi lisansüstü eğitime sahip bireylerin ise kendilerini daha çok tek çocuk psikolojik doğum

sırasında algıladıkları tespit edilmiştir. Annesi ilkokul, ortaokul, lise veya üniversite mezunu olanlar bireylerin ise kendilerini küçük çocuk psikolojik doğum sırasında algılama oranlarının; diğer psikolojik doğum sırası alt boyutlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin; annesi lisansüstü eğitim görmüş olan çocukların daha yüksek yaşam standartlarına sahip olması nedeniyle özgüvenlerinin gelişmesi, üzerindeki beklentiyi karşılamak için hırs yapmaları gibi özelliklerden dolayı kendilerini daha çok tek çocuk olarak algılamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Annesi okuryazar olmayan çocukların ise bazı konularda daha çok sorumluluk almak durumunda kalmaları nedeniyle kendilerini büyük veya ortanca çocuk olarak algıladıkları düşünülmektedir.

Alanyazında psikolojik doğum sırasının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmasını inceleyen yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Yılmaz'ın (2019) çalışmasında psikolojik doğum sırası alt boyutlarının tamamının anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeylerinin, psikolojik sağlık düzeylerinin ve psikolojik doğum sırasının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma bulguları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul düzeyleri ile babalarının eğitim düzeyleri arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu; koşulsuz kendini kabulün, öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Alanyazında baba eğitim düzeyine göre kendini kabul düzeyinin anlamlı farklılaştığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Güneysu (1986) ve Öz'ün (1999) yaptığı çalışmalarda baba eğitim düzeyi arttıkça kendini kabul düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Benzer bir sonuçta Karahan'ın (1996) çalışmasında bulunmuştur. Babası fakülte-yüksekokul mezunu olan öğrencilerin kendini kabul düzeyleri; babaları okuryazar olmayan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin kendini kabul düzeylerinden daha yüksektir. Karataş (2017), yüksek lisans tezinde kendini kabul düzeyleri ve yeme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada kendini kabulün kendi cinsiyetini kabullenme alt ölçeği ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Babası üniversite mezunu ve üzeri bireylerin, babası lise mezunu olan bireylerin ve babası ilkokul mezunu olan bireylerin kendi cinsiyetini kabul etme düzeylerinin; babası okuryazar ve altı gruba göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca babası üniversite mezunu ve üzeri olan bireylerin kendi cinsiyetini kabullenme düzeylerinin; babası ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu ve üzeri olan bireylerin kendi cinsiyetini kabullenme düzeylerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mangır ve Kandemir'in (1993)

alışmasında baba eğitim düzeyine göre kendini kabul düzeyinin anlamlı farklılık göstermediğı sonucu bulunmuştur.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin babanın eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediğı tespit edilmiştir.

Baba eğitim düzeyi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelendiğı çalışmalarda Özer (2019) ve Toplu (2017) anlamlı farklılık bulamazken; Bindal'ın (2018) çalışmasında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin psikolojik sağlık puanlarının; babası ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olan bireylerin psikolojik sağlık puanlarına göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Psikolojik sağlık açısından babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık olmadığı çalışmadan elde edilen başka bir sonuçtur.

Araştırma bulgularına göre babanın eğitim düzeyi ile psikolojik doğum sırası arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu da psikolojik doğum sırası alt boyutları ile baba eğitim düzeyi arasında fark olmadığını göstermektedir. Alanyazında psikolojik doğum sırasının baba eğitimine göre farklılaşmasını inceleyen az sayıda çalışma vardır. Yılmaz'ın (2019) çalışmasında psikolojik doğum sırası alt boyutlarının tamamının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediğı bulunmuştur.

Baba eğitim düzeyinin koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık ve psikolojik doğum sırası açısından anlamlı farklılık göstermemesine, genellikle baba ile geçirilen vaktin daha az olmasının sebep olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

Elde edilen bulgulara göre daha önce yapılan çalışmalar ve günümüz dünyasının koşulları ve gelişimi göz önünde bulundurularak bazı önerilerde bulunmuştur.

1. Bu araştırma sadece üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Sonuçların genellebilirliğini artırmak amacıyla çalışma farklı örneklem gruplarıyla yapıp sonuçlar karşılaştırılabilir.
2. Yapılacak boylamsal bir çalışma sonucunda bireylerin koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlık, psikolojik doğum sırası algılarının gelişimsel olarak değişimi gözlemlenebilir ve bu kavramların kazandırılması gereken dönemlerde psikolojik danışma ve rehberlik etkinlikleri artırılabilir.

3. Bu araştırmada koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası algıları yalnızca nicel araştırma kapsamında analiz edilmiştir. Koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası algıları nitel veya karma araştırma yöntemiyle de incelenebilir.
4. Üniversitelerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Uygulama Merkezlerinde öğrencilerin psikolojik sağlamlık, koşulsuz kendini kabul düzeylerini artırabilecek farklı çalışmalar düzenlenebilir.
5. Ailelerin bu süreçte önemli rol oynadıkları göz önünde bulundurularak öğrencilerin psikolojik sağlamlık ve koşulsuz kendini kabul düzeylerini arttırmalarını sağlayacak ebeveyn bilgilendirme seminerleri ve eğitimleri düzenlenebilir.
6. Farklı örneklem gruplarıyla koşulsuz kendini kabul, psikolojik sağlamlık ve psikolojik doğum sırası algılarını içeren psikoeğitim programı geliştirilebilir.
7. Psikolojik sağlamlık psikoeğitim programlarına koşulsuz kendini kabul kavramı ile ilgili etkinlikler eklenebilir.

Tablo 23. Yapılan Analiz Sonuçları

Alt Problemler	Kabul Durumu	Red Durumu
1.Psikolojik doğum sırası ile kendini kabul arasında ilişki var mıdır?	✓	
2.Psikolojik doğum sırası ile psikolojik sağlamlık arasında ilişki var mıdır?	✓	
3.Kendini kabul ile psikolojik sağlamlık arasında ilişki var mıdır?	✓	
4.Psikolojik doğum sırası psikolojik sağlamlığı yordamakta mıdır?	✓	
5.Psikolojik doğum sırası koşulsuz kendini kabulü yordamakta mıdır?	✓	
6.Psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası ile arasında fark var mıdır?	✓	
7.Gerçek doğum sırası ile öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasında ilişki var mıdır?		✓
8.Gerçek doğum sırası ile öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?	✓	
9.Kız ve erkek öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?		✓
10.Kız ve erkek öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?		✓
11.Kız ve erkek öğrencilerin psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı fark var mıdır?	✓	
12.Öğrenim görülen fakültelere göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeylerine göre anlamlı fark var mıdır?	✓	
13.Öğrenim görülen fakültelere göre öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri açısından anlamlı fark var mıdır?	✓	
14.Öğrenim görülen fakültelere göre öğrencilerin psikolojik doğum sıraları açısından anlamlı fark var mıdır?	✓	
15.Sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin koşulsuz kendini kabul düzeyleri anlamlı fark var mıdır?		✓
16.Sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı fark var mıdır?		✓
17.Sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı fark var mıdır?		✓
18.Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yere göre koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓
19.Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yer değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓

Tablo 23 (Devamı)

20.Üniversite öğrencilerinin yaşadığı yer değişkenine göre koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓
21.Üniversite öğrencilerinin yaşadığı yer değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓
22.Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü ve yaşadığı yer değişkenine göre psikolojik doğum sıraları arasında fark var mıdır?	✓	
23.Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında fark var mıdır?	✓	
24.Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓
25.Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre psikolojik doğum sıraları arasında fark var mıdır?	✓	
26.Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre koşulsuz kendini kabul düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓
27.Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında fark var mıdır?		✓
28.Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre psikolojik doğum sıraları arasında fark var mıdır?		✓

KAYNAKÇA

- Acun-Kapıkıran, N. & Kapıkıran, Ş. (2010) Koşulsuz kendini kabul ölçeğinin Türk üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenirliği. *Kriz Dergisi*, 18(1), 33-44.
- Akar, A. (2018). *Psikolojik sağlık programının eğerlerin psikolojik sağlık düzeyine etkisi* (Tez No. 495589) [Doktora tezi, Maltepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akdeniz, H., Savtekin, G., & Köylü, İ. K.(2021). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarının, psikolojik sağlık düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-52. <https://doi.org/10.52272/srad.927472>.
- Akın, Y. D., & Ceyhan, E. (2005). Resmi ve özel genel lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 69-87.
- Akınca, S. (2020). *Duygusal yeme eğilimi ile bilinçli farkındalık (mindfulness) ve koşulsuz kendini kabul arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 628344) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Altınay, B. (2015). *Lise öğrencilerinde psikolojik doğum sırası ile kariyer kararı yetkinlik beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 412361) [Yüksek lisans tezi, Mevlana Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aras, M. (2021). *Savunma mekanizmalarının kardeş sayısı ve doğum sırasına göre incelenmesi*. (Tez No. 684615) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, G. (2015a). Çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeğinin (ÇGPSÖ-12) psikometrik özellikleri: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 1-12.
- Arslan, G. (2015b). Ergenlerde psikolojik sağlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 149-158.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz yeterlik ve psikolojik sağlık arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 6(1), 8-22. <https://doi.org/10.19126/suje.35977>
- Ay, M. (2014). *Doğum sırası ile başarı arasındaki ilişki: Bir alan araştırması*. (Tez No. 361871) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.
- Aydın, S. (2022). *Covid-19 salgını sürecinde öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarının belirsizliğe tahammülsüzlük ve bilişsel esneklik düzeylerine göre incelenmesi*. (Tez No.706512) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bagger, J., Birchenall, J. A., Mansour, H., & Urzúa, S. (2021). Education, birth order and family size. *The Economic Journal*, 131(633), 33-69. <https://doi.org/10.1093/ej/ueaa089>

- Başaran, M., Erol, M., & Yılmaz, D. (2020). 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*, 290-303. <https://doi.org/10.21733/ibad.798643>.
- Başaranoğlu, Y. (2011). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre psikolojik doğum sırası ile karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No.300338) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Başarı, A. (2016). *Doğum sırasının evlilik çatışma ve problem çözme becerisi üzerine etkisinin incelenmesi* (Tez No.441630) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Başer, Z. (2006). *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No.186572) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bedel, A., & Güler, G. (2019). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlıklarının başa çıkma stratejileri açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 71, 157-169.
- Bindal, G. (2018). *Ergenlerin psikolojik sağlamlığın (resilience), çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Tez No. 498780) [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bitmiş, M. G., Sökmen, A., & Turgut, H. (2013). Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: örgütsel özdeşlemenin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 27-40.
- Bostan, B. C., & Duru, E. (2019). Ergenlerde algılanan psikolojik istismar ile öznel iyi oluş ilişkisinde psikolojik sağlamlık ve sosyal bağlılığın rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 205-224. <https://doi.org/10.9779/pauefd.568123>.
- Boyacı, M., & Özhan, M. B. (2021). Üniversite öğrencilerinde okul tükenmişliği: Psikolojik sağlamlık, umut ve pozitifliğin rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1178-1198. <https://doi.org/10.37217/tebd.896692>
- Bozdemir, E. (2022). *Evli kadınların psikolojik doğum sırasının ve bağlanma stillerinin aile yılmazlık üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi*. (Tez No. 713057) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi-Kırıkkale]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25.baskı). Pegem Akademi.
- Canel-Çınarbaş, D., & Nilüfer, G. (2019). Adler ve Sulloway'ın doğum sırası kuramları ve görgül bulgular ile ilgili bir derleme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), 125-151.
- Cho, E., Lee, D., Lee, J., Bae, B. H., & Jeong, S. M. (2014). Meaning in life and school adjustment: testing the mediating effects of problem-focused coping and self acceptance. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 114, 777-781. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.784>.
- Chow, P.C. (2021). Quality of life, psychological resilience, personality traits and illness perception in grown-up congenital heart patients in Hong Kong. *International Journal of Cardiology Congenital Heart Disease*, 6, 100279. <https://doi.org/10.1016/j.ijcchd.2021.100279>.
- Collins, C. (2006). The relationship between birth order and personality and career choices. *Social Work Theses*, 13. https://digitalcommons.providence.edu/socialwrk_students/13

- Çağlar, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ile affetme arasındaki ilişkide koşulsuz kendini kabulün aracı rolü*. (Tez No. 650029) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çakır, K., & Şen, E. (2012). Psikolojik doğum sırasına göre adil dünya inancı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 57-69.
- Çakır, S. (2019). *Gerçek ve psikolojik doğum sırasına göre genel aidiyet, öz-anlayış, kendini affetme, başa çıkma tutumları ve problem alanlarının incelenmesi*. (Tez No. 583889) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çakır, S. & Yavuz-Güler, Ç. (2020). Genel aidiyet, öz-anlayış, affetme ve problem alanları Gerçek ve psikolojik doğum sırasına göre farklılaşır mı? *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1332-1352.
- Çekceoğlu, H. (2019). *Spor yapan ve spor yapmayan lise öğrencilerinin psikolojik sağlık ve hedef bağlılık düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 558397) [Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi-Karaman]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin, Ç. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin iletişim becerilerine sinema/video destekli psikolojik danışmanın etkisi* (Tez No. 726835) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, S. (1995). Akılcı-Duygusal Terapi: Kuramsal bir inceleme. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 29-36. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199975>
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Dursun, A., & Özkan, M. S. (2019). Ergenlerin gelecek kaygıları ile psikolojik sağlıkları arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracı rolü. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 23-37. <https://doi.org/10.31461/ybpd.508996>
- Ekşi, H., Sevim, E., & Kurt, B. (2016). Psikolojik doğum sırası ile yetersizlik duygusunun yetişkin bağlanma stillerini yordama düzeyinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(3), 1054-1065.
- Emiroğlu, M. (2020). *Psikolojik ve gerçek doğum sırası farklı üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi, yaşam stili ve psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesi: Mersin ili örneği*. (Tez No. 657555) [Doktora tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erdem, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, toplumsal ilgi ve akılcı olmayan inançlarının bilişsel duygu düzenleme ile ilişkisinin incelenmesi* (Tez No. 580517) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Eryücel, S. (2018). Koruma altındaki çocuklara yönelik dini manevi rehberlik uygulamaları ile umut ve psikolojik sağlık ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(80), 367-385.
- Faustino, B., Vasco, A. B., Silva, A. N., & Marques, T. (2020). Relationships between emotional schemas, mindfulness, self-compassion and unconditional self-acceptance on the regulation of psychological needs. *Research in Psychotherapy: Psychopathology, Process and Outcome*, 23(2), 145-156. <https://doi.org/10.4081/ripppo.2020.442>.
- Fukuya, Y., Fujiwara, T., Isumi, A., Doi, S., & Ochi, M. (2021). Association of birth order with mental health problems, self-esteem, resilience and happiness among children: Results

- from a-child study. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 1-15.
<https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.638088>.
- Gençdoğan, B. (1993). *Depresyon ile kendini kabul arasındaki ilişkiler*. (Tez No. 367363) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gez, A. (2018). *Suriyeli çocuk ve ergenlerde algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki* (Tez No. 488539) [Yüksek lisans tezi, Çığ Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gilmore, G. (2016). Understanding birth order: a within-family analysis of birth order effects. *Undergraduate Journal of Humanistic Studies*, 3, 1-8.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk PDR Dergisi*, 28, 119-128.
- Gooding, P. A., Hurst, A., Johnson, J., & Tarrier, N. (2012). Psychological resilience in young and older adults. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 27(3), 262-270.
- Gökçakan, N. (1992). *Fatih Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Tez No. 21504) [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güneysu, S. (1986). *Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeyine anababa tutumlarının etkisi* (Tez No. 176589) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güneysu, S. & Bilir, Ş. (1988). Üniversite gençlerinin kendini-kabul düzeyine göre algılanan anababa tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 127-138.
- Gürbüz, S. (2022). *Yetişkinlerde ego kimlik statülerinin psikolojik doğum sırası açısından incelenmesi*. (Tez No. 722642) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*. (Tez No. 205194) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ha, T. S., & Tam, C. L. (2011). A study of birth order, academic performance, and personality. *In International Conference on Social Science and Humanity, IPEDR*, 5(1), 28-32.
- Hamzah, I., & Kumalasari, F. H. (2018). Self-acceptance and significant others as a factor of the resilience of female prisoners with life sentences. *Journal of Correctional Issues*, 1(2), 90-99.
- Huang, Y., Wu, R., Wu, J., Yang, Q., Zheng, S., & Wu, K. (2020). Psychological resilience, self-acceptance, perceived social support and their associations with mental health of incarcerated offenders in China. *Asian Journal of Psychiatry*, 52, 102166.
- Işık, Y., & Çelik, E. (2020). Ergenlerde psikolojik sağlamlığın sosyal dışlanma, sosyal kaygı, cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırması Dergisi*, 16(27), 174-209. <https://doi.org/10.26466/opus.642037>.
- İlmen, Z. (2020). *Evli bireylerin psikolojik doğum sırası, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Tez No.623618) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- İslam, A. Ş. (1987). *Bireysel psikolojik danışmanın yaşlılarda kendini kabule etkisi*. (Tez No. 2013) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- İşmen, A. E., & Aydın, B. (1996). Duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 127-134.
- Kalkan, M. (2005). White-Campbell psikolojik doğum sırası envanterinin geçerlik ve güvenilirliği. *3P Dergisi*, 13(3), 169-174.
- Kalkan, M., & Epli-Koç, H. (2008). Psikolojik doğum sırası bireylerin stresle başa çıkma stratejilerinin yordayıcısı mıdır?. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 45-59.
- Kam, S., & Prihadi, K. D. (2021). Why students tend to compare themselves with each other? The role of mattering and unconditional self-acceptance. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(2), 441-447. <https://doi.org/10.11591/ijere.v10i2.21238>.
- Kanwal, W., Aziz, T., & Saqib, M. U. (2020). Impact of self esteem in the context of higher education. *Global Social Sciences Review*, 5(2), 439-446.
- Kaplánová, A., & Gregor, A. (2021). Self-acceptance, shame withdrawal tendencies and resilience as predictors of locus of control of behavior. *Psychological Studies*, 66, 85-91.
- Karadeniz, S. (2008). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki* (Tez No. 226649) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karahan, C. (2020). *The relationship between psychotherapists' theoretical orientation, family functioning, birth order and communication apprehension*. (Tez No. 651793) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karahan, T. F. (1996). *Lise ve dengi okul öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi* (Tez No. 54058) [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kararımak, Ö. (2007). *Investigation of personal qualities contributing to psychological resilience among earthquake survivors: A model testing study*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Karataş, S. (2017). *Yetişkin bireylerin kendini kabul düzeyleri ile yeme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 460418) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, F., Peker, A., & Gündüz, B. (2016). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının eğitim stresi açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 586-599.
- Kayacı, Ü., & Özbay, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordaması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 128-142.
- Keleş, A., & Tagay, Ö. (2023). Psikolojik danışman koşulsuz kendini kabul eğilimi ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 131-150. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1106540>.
- Kılınç, F. E. (2017). Yatılı Kız Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kendini Kabul Düzeyleri ile Okul Yaşantılarına Dayalı Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Researcher: Social Science Studies Dergisi*, 5(10), 126-135.
- Kırdök, O., & Alibekiroğlu, P. B. (2016). Üniversite öğrencilerinde psikolojik doğum sırası ve yaşam doyumunun kariyer kararı yetkinlik beklentisini yordama gücünün incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 497-503.

- Kilmen, S. (2015). *Eğitim araştırmaları için SPSS uygulamalı istatistik* (ss. 127-128). Edge Akademi.
- Kiş, F. A. (2019). *Üniversite öğrencilerinde koşulsuz kendini kabulün algılanan stres ile ilişkisi ve anne kabul/reddinin bu ilişkideki aracı rolü*. (Tez No. 579414) [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Leman, K. (2011). *Kazanmak için doğanlar* (1. Baskı). Final Kültür Sanat Yayınları.
- Leman, K. (2015). *Kaçıncı çocuksunuz?* (1. Baskı). Tara Kitap.
- Luo, R., Song, L., & Chiu, I-M. (2022). A closer look at the birth order effect on early cognitive and school readiness development in diverse contexts. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.871837>
- Ma, Y., & Siu, A. F. Y. (2020). Dispositional mindfulness and mental health in Hong Kong college students: The mediating roles of decentering and self-acceptance. *Australian Journal of Psychology*, 72(2), 156-164. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12269>.
- Mangır, M., & Kandemir, F. (1993). Onyediy yaş grubu gençlerin kendini kabul düzeyini etkileyen bazı faktörler. *Aile ve Toplum*, 1(3), 50-57.
- Memet, N. (2010). *Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin sosyalleştirme hedeflerinin, kültürel değer yönelimleri ve eğitim düzeyleri ile çocuğun cinsiyeti ve doğum sırası açısından incelenmesi*. (Tez No. 287738) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Mercê, C., Branco, M., Catela, D., Lopes, F., Rodrigues, L.P., & Cordovil, R. (2021). Learning to cycle: are physical activity and birth order related to the age of learning how to ride a bicycle?. *Children*, 8, 487. <https://doi.org/10.3390/children8060487>
- Mualifah, A., Barida, M. & Farhana, L. (2019). The effect of self-acceptance and social adjustment on senior high school student's self-concept. *International Journal of Educational Research Review, Special Issue*, 719-724.
- Navrady, L. B., Zeng, Y., Clarke, T. K., Adams, M. J., Howard, D. M., Deary, I. J., & McIntosh, A. M. (2018). Genetic and environmental contributions to psychological resilience and coping. *Wellcome Open Research*, 3. <https://doi.org/10.12688/wellcomeopenres.13854.1>
- Negovan, V., Bagana, E., & Dinca, S. (2011). Gender, age and academic standards of school differences in adolescents' self acceptance. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12, 40-48. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.02.008>.
- Ng, R., Allore, H. G., & Levy, B. R. (2020). Self-acceptance and interdependence promote longevity: Evidence from a 20-year prospective cohort study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16), 5980. <https://doi.org/10.3390/ijerph17165980>
- Nilüfer, G. (2016). *The relationship between birth order, perceived parenting styles and early maladaptive schemas*. (Tez No. 439063) [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Oktan, V., Odacı, H., & Berber-Çelik, Ç. (2014). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 140-152.
- Öksüz, Y., & Güven, E. (2014). The relationship between psychological resilience and procrastination levels of teacher candidates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3189-3193.

- Önen, F. (1989). *Kişinin kendini kabulü ile başkaları tarafından kabulü arasındaki ilişki*. (Tez No. 10796) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öz, F., & Bahadır-Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Öz, F. S. (1999). *Bir grup lise öğrencilerinin kendini açma davranışı ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişki*. (Tez No. 89447) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özalp-Bayram, B. (2019). *Lise öğrencilerinde depresyon, obsesif kompulsif bozukluk ve kişilik yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 585329) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması*. (Tez No. 204978) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. (Tez No. 347489) [Doktora tezi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özer, R. (2019). *Ergenlik döneminde algılanan ebeveyn kabul reddi, duygu dışavurum ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 614782) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özkara, A. B., Kalkavan, A., Alemdağ, S., & Alemdağ, C. (2016). The role of physical activity in psychological resilience. *Baltic Journal of Sport & Health Sciences*, 2(102), 24-29.
- Paul, I., Mohanty, S., & Sengupta, R. (2022). The role of social virtual world in increasing psychological resilience during the on-going COVID-19 pandemic. *Computers in Human Behavior*, 127, 107036. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107036>
- Plexico, L. W., Erath, S., Shores, H., & Burrus, E. (2019). Self-acceptance, resilience, coping and satisfaction of life in people who stutter. *Journal of fluency disorders*, 59, 52-63.
- Putri, R. K., Sugiharto, D. Y. P., & Awalya, A. (2022). The effect of forgiveness and self-acceptance on students resilience through social support as the mediator. *Jurnal Bimbingan Konseling*, 11(1), 46-52.
- Qiu-Qian, Z., Wen-Jun, L., Wen-Jun, F., & Qi-Zhe, Z. (2021). College students' self acceptance: a paint therapy group counseling intervention. *Scientific Programming*, 2021. <https://doi.org/10.1155/2021/5180607>
- Raza, S.H., Shah, Z. A., & Haq, W. (2022). Role of birth order, gender, and region in educational attainment in Pakistan. *Scientific Reports*, 12(1), 1-10. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-15700-x>
- Rohrer, J. M., Egloff, B., & Schmukle, S. C. (2015). Examining the effects of birth order on personality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(46), 14224-14229.
- Sameroff, A. (2005). Early resilience and its developmental consequences. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 1(6).
- Sagone, E., & De Caroli, M. E. (2014). A correlational study on dispositional resilience, psychological well-being, and coping strategies in university students. *American Journal of Educational Research*, 2(7), 463-471.

- Sarı, T., & Tunç, E. (2016). Üniversite öğrencilerinde umudun yordayıcısı olarak psikolojik iyi olma. *International Journal of Social Science*, 45, 291-302.
- Sarıkadioğlu, H. (2016). *Yetişkinlerde vücut algısı ve kendini kabul düzeyi ile yaşam doyumu ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 441680) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Shen, X. (2020). Is psychological resilience a protective factor between motivations and excessive smartphone use?. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 14.
- Sim, Ş. (2019). *Üniversite öğrencilerinin anne baba tutumları ile benlik saygısı ve kişilerarası bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkilerde psikolojik doğum sırasının aracı rolü* (Tez No. 593717) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sisto, A., Vicinanza, F., Campanozzi, L. L., Ricci, G., Tartaglino, D., & Tambone, V. (2019). Towards a transversal definition of psychological resilience: A literature review. *Medicina*, 55(11), 745. <https://doi.org/10.3390/medicina55110745>
- Sudarsiwi, N. P., Indarwati, R., & Sari, D. W. (2023). Resilience Model to Increase Self Acceptance of the Elderly in Nursing Homes: A Systematic Review. *Malaysian Journal of Medicine & Health Sciences*, 19, 117-124.
- Sugawara, D., Chishima, Y., Kubo, T., Reza, R. I. A. B. R., Phoo, E. Y. M., Ng, S. L., Masuyama, A., Gu, Y., & Tee, E. Y. J. (2022). Mental health and psychological resilience during the COVID-19 pandemic: A cross-cultural comparison of Japan, Malaysia, China, and the US. *Journal of Affective Disorders*, 311, 500-507.
- Sürücü, M., & Bacanlı, F. (2010). Üniversiteye uyumun psikolojik dayanıklılık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 375-396.
- Şimşek, A. (2006). *Duyusal zekanın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi*. (Tez No. 191267) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tekbıyık, A. (2016). İlişkisel araştırma yöntemi, M. Metin (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (2. Baskı, ss. 100-114). Pegem Akademi.
- Tepeli-Temiz, Z., & Tarı-Cömert, I. (2018). The relationship between life satisfaction, attachment styles and psychological resilience in university students. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 31(3), 274-283. <https://dx.doi.org/10.5350/DAJPN2018310305>
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toplama gücü'nün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 297-306.
- Toplu, A. (2017). *Şiddete maruz kalan ergen öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları ile empati ve öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin demografik değişkenlerle birlikte incelenmesi (Kahramanmaraş ili örneği)* (Tez No. 478828) [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Topses, G. (2013). Psikolojik danışma sürecinde “Kendini Kabul” ve “Savunucu Davranış” kavramlarının felsefi ve psikolojik boyutları. *folklor/edebiyat*, 19(74), 61-72.
- Tutar, T. N. (2020). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel değerlendirme ve duygu düzenlemeleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No. 648987) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Uğur, E. (2020). *Farklı sosyal çevrede yaşayan ergen gruplarının bağlanma, psikolojik sağlık ve duyu düzenlemesi açısından incelenmesi*. (Tez No. 647214) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uz, İ. (2018). *(Psikolojik) doğum sırası, kuşak farkı ve öz-anlayış arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Tez No. 519314) [Yüksek lisans tezi, Arel Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uz-Baş, A., & Yurdabakan, İ. (2017). Psikolojik sağlık ve okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumunu yordama gücü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 202-214. <https://doi.org/10.21764/efd.32175>
- Ülker-Tümlü, G., & Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumları arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213. <https://doi.org/10.5961/jhes.2013.078>.
- Vasile, C. (2013). An evaluation of self-acceptance in adults. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 78, 605-609. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.360>.
- Vinayak, S., & Judge, J. (2018). Resilience and empathy as predictors of psychological wellbeing among adolescents. *International Journal of Health Sciences and Research*, 8(4), 192-200.
- Wu, Y., Yu, W., Wu, X., Wan, H., Wang, Y., & Lu, G. (2020). Psychological resilience and positive coping styles among Chinese undergraduate students: a cross-sectional study. *BMC Psychology*, 8(1), 1-11. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00444-y>
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı:Kuramdan uygulamaya* (8.baskı). Pegem Akademi
- Yıldız, Y., Gökçe, Z., & Mutlutürk, N. (2004). Üniversite öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin bazı değişkenlere göre karşılaştırılması. *Performans Dergisi*, 10(4), 7-13.
- Yılmaz, B. (2019). *Psikolojik doğum sırasının bireylerin stresle başa çıkma tarzları ve benlik saygısı üzerindeki etkisi* (Tez No.546671) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz-Bingöl, T., & Vural-Batık, M. (2018). Psikolojik danışman adaylarının koşulsuz kendini kabul düzeyleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 2438-2453. <http://www.itobiad.com/issue/39481/444355>.
- Yoldaş, C., & Demircioğlu, H. (2019). Çocukluk ve ergenlik döneminde psikososyal risk faktörleri ve koruyucu unsurlar. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 18(1), 40-48.

EKLER

Ek 1.White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri

Açıklama:

Lütfen her bir maddeyi okuduktan sonra, yetişmiş olduğunuz aile içinde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin görüşlerinizi EVET veya HAYIR seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz. Eğer birkaç ailede yetişmişseniz, en fazla zaman geçirdiğiniz aileyi düşünerek yanıtlarınızı veriniz. Kardeşiniz yoksa kardeşlerle yaşanan deneyimleri içeren maddeleri cevaplamayınız.

EVET HAYIR 1. Ana-babamın benimle ilgili beklentilerinin çok yüksek olduğuna inanırdım.

EVET HAYIR 2. Aile bireylerim bana bebekmişim gibi davranırlardı.

EVET HAYIR 3. Ailem benim yaşamıma istemediğim kadar çok karışırdı.

EVET HAYIR 4. Sürekli bir yarış içinde gibiydim.

EVET HAYIR 5. Benim için, büyükleri mutlu etmek önemliydi.

EVET HAYIR 6. Ailem benim özel yaşamıma saygı göstermezdi.

EVET HAYIR 7. Kendimi başkalarından soyutlanmış hissederdim.

EVET HAYIR 8. Kız ve erkek kardeşlerimden bir şeyler istemem kolaydı.

EVET HAYIR 9. Anne-babamın benimle ilgili endişeleri vardı.

EVET HAYIR 10. Ailemdeki herhangi birinden daha az ciddiye alınırdım.

EVET HAYIR 11. Kız ve erkek kardeşlerime doğru ve yanlışlar hakkında öğüt vermek benim için önemliydi.

EVET HAYIR 12. Aile içinde en sevimli kişi ben gibiydim.

EVET HAYIR 13. Anne-babamın tam ilgisini asla görememiş gibiydim.

EVET HAYIR 14. Anne-babam beni kontrol etmeye çalışırlardı.

EVET HAYIR 15. Ailemdeki diğer bireylerden daha düzenli ve planlı durumdaydım.

EVET HAYIR 16. Aile üyelerim üzerime titrerlerdi.

EVET HAYIR 17. Başkalarının yaptıkları şeyleri doğru yapmaları benim için önemliydi.

- EVET HAYIR 18. Anne-babam hayatımı yönetmeye çalışırlardı.
- EVET HAYIR 19. Ailemin diğer üyelerinden daha az önemliymişim gibi gelirdi.
- EVET HAYIR 20. Anne-babamı memnun etmeyi isterdim.
- EVET HAYIR 21. Anne-babam, yaşamımda olup biten her şeyi bilmek isterlerdi.
- EVET HAYIR 22. Ailemdeki diğer bireylere göre daha az sevildiğimi sıkça hissederdim.
- EVET HAYIR 23. Anne-babam tarafından engellendiğimi hissederdim.
- EVET HAYIR 24. Benim için yaptığım işleri doğru yapmak önemliydi.
- EVET HAYIR 25. İstediğim her zaman ailemin yöneticisi olabildim.
- EVET HAYIR 26. Ailemdeki diğer bireylerle karşılaştırıldığımda bana daha nezaketsiz davranıldığını sıkça hissederdim.
- EVET HAYIR 27. Ailemden istediğim şeyi elde etme konusunda başarılıyım.
- EVET HAYIR 28. Sanki bir fanus (akvaryum) içinde yaşıyor gibi hissederdim.
- EVET HAYIR 29. Okulda en iyi olmak benim için önemliydi.
- EVET HAYIR 30. Ailemdeki diğer kişilerden kopmuş olduğumu hissederdim.
- EVET HAYIR 31. Anne-babam, benim yapmam gereken her şeyi kendi işleri gibi görürlerdi.
- EVET HAYIR 32. Benim için en iyi olmak önemliydi.
- EVET HAYIR 33. İstediğim zaman ailenin patronu olabilirdim.
- EVET HAYIR 34. Kendimi erkek ve kız kardeşlerim tarafından ezilmiş hissederdim.
- EVET HAYIR 35. Anne-babam, başkalarının işleriyle fazlaca ilgilenirlerdi.
- EVET HAYIR 36. Düzenli olmayı, ailemdeki diğer bireylerden daha çok severdim.
- EVET HAYIR 37. Ailemdeki en çekici, en sevilen kişi ben gibi görünürdüm.
- EVET HAYIR 38. Ailemdeki diğer kişilere göre, bana daha az adil davranılırdı.

EVET HAYIR 39. Ailemdeki diğerk kişilerin yaptıkları şeyleri düzgün yapmalarını isterdim.

EVET HAYIR 40. Ailemdeki diğerk kişilere göre daha az değerkli olduğumu hissederdim.

EVET HAYIR 41. Her şeyi usulünce, olması gerektiğiki gibi yapmaktan hoşlanırdım.

EVET HAYIR 42. Erkek ve kız kardeşlerim tarafından dışlanmış gibi hissederdim.

Ek 2. Koşulsuz Kendini Kabul Ölçeği

AÇIKLAMA: Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz.Sizin için ne derece geçerli olduğunu uygun şekilde işaretleyiniz.							
1. <i>Hemen hemen her zaman geçersiz</i>							
2. <i>Genellikle geçersiz</i>							
3. <i>Geçersizliği geçerliğinden daha fazla</i>							
4. <i>Geçerliği geçersizliğine eşit</i>							
5. <i>Geçerliği geçersizliğinde daha fazla</i>							
6. <i>Genellikle geçerli</i>							
7. <i>Hemen hemen her zaman geçerli</i>	1	2	3	4	5	6	7
1. Takdir edilmek bir birey olarak kendimi daha değerli hissetmemi sağlar.							
2. Çok önemli hedeflerimi yerine getiremesem bile, kendimi değerli hissederim.							
3. Olumsuz geri bildirim aldığımda, bunu davranışlarımı veya performansımı geliştirmek için bir fırsat olarak görürüm.							
4. Bazı insanların diğerlerinden daha değerli olduğunu düşünürüm.							
5. Büyük bir hata yapmak hayal kırıklığı yaratabilir, fakat genel olarak kendimi nasıl hissettiğimi tamamen değiştirmez.							
6. Bazen kendimi iyi bir insan mı yoksa, kötü bir insan mı olduğumu düşünürken bulurum.							
7. Kendimi değerli bir insan olarak hissedebilmem, benim için önemli olan insanlar tarafından sevilmemeye bağlıdır.							
8. Beni mutlu (ya da daha mutlu) edecekleri ümidiyle kendime hedefler belirlerim.							
9. Bir çok şeyde başarılı olmanın, genel olarak birisini iyi bir insan yaptığını düşünürüm							
10. Kendime verdiğim değer, diğer insanlarla yaptığım karşılaştırmalara (kıyaslamalara) çok bağlıdır.							
11. Sadece insan olduğum için değerli olduğuma inanırım.							
12. Olumsuz geri bildirim aldığımda, çoğu kez kişinin benim hakkımda söylediklerine açık olmakta zorlanırım (duymak istemem).							
13. Benim değerimi kanıtlayacağını umduğum hedefler oluşturmayı ümit ediyorum.							
14. Belli bazı şeylerde (konularda, işlerde) başarısız olmak, benim kendime ilişkin değerimi azaltır.							
15. Yaptıkları şeylerde başarılı olan insanların, özellikle değerli insanlar olduklarını düşünürüm							
16. Ödüllendirilmenin en iyi yönünün kendi güçlü yanlarımdan neler olduğunu bilmeme yardım etmesi olduğunu düşünürüm.							
17. Diğer insanlar beni onaylamadıkları zaman bile kendimi değerli bir insan olarak görürüm.							
18. Değerli bir insan olup olmadığımı karar vermek için, kendimi diğer insanlarla karşılaştırarak karar vermek istemem.							
19. Bir birey olarak eleştirildiğimde ya da bazı şeylerde başarısız olduğumda kendimi daha kötü hissederim.							

Ek 3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)

		Beni hiç tanımlamıyor	Çok az tanımlıyor	Biraz tanımlıyor	Oldukça tanımlıyor	Beni tamamen tanımlıyor
1.	Hayatımda saygı duyabileceğim insanlar var.	1	2	3	4	5
2.	Çevremdeki insanlar ile işbirliği içerisindeyimdir.	1	2	3	4	5
3.	Eğitim almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
4.	Farklı sosyal ortamlarda nasıl davranacağımı bilirim (örneğin, okul, cami veya diğer sosyal ortamlar).	1	2	3	4	5
5.	Anne-babam beni yakından takip eder, nerede olduğumu ve çoğu zaman ne yaptığımı bilir.	1	2	3	4	5
6.	Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (örneğin, arkadaşlarımla kim olduğumu, nelerden hoşlandığımı) .	1	2	3	4	5
7.	Acıkırsam, evde yemek için yeteri kadar yiyecek bulabilirim.	1	2	3	4	5
8.	Başladığım faaliyetleri/işleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
9.	Dini inançlar benim için bir güç kaynağıdır.	1	2	3	4	5
10.	Sahip olduğum etnik yapıdan gurur duyuyorum (örneğin ailemin gelmiş oldukları yerden veya ailemin geçmişi hakkında birçok şeyi bilmekten gurur duyuyorum)	1	2	3	4	5
11.	İnsanlar, onlar ile birlikte olmaktan mutlu olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5
12.	Nasıl hissettiğimi konusunda anne-babamla konuşurum (örneğin üzgün veya endişeli olduğumda).	1	2	3	4	5
13.	Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim.	1	2	3	4	5
14.	Arkadaşlarım tarafından desteklendiğimi düşünüyorum/hissediyorum.	1	2	3	4	5
15.	Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
16.	Kendimi okuluma ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
17.	Ailem zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
18.	Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
19.	Yaşadığım toplumda bana adil bir şekilde davranılır.	1	2	3	4	5
20.	Çevremde büyüdüğümü ve sorumluluk alabileceğimi diğer insanlara gösterebileceğim fırsatlara sahibim.	1	2	3	4	5
21.	Güçlü yönlerimin farkındayım.	1	2	3	4	5
22.	Dini aktivitelere katılırım (camiye gitmek gibi).	1	2	3	4	5
23.	Yaşadığım toplumda hizmet etmenin önemli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
24.	Ailemle olduğumda kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5
25.	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim (mesleki beceriler gibi)	1	2	3	4	5
26.	Ailemin aile geleneklerini ve kültürünü seviyorum.	1	2	3	4	5
27.	Yaşadığım toplumun kültürünü ve geleneklerini seviyorum.	1	2	3	4	5
28.	Bu ülkenin vatandaşı olduğum için gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5

Ek 4.Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Araştırma yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin koşulsuz kendini kabul ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın uygulanması için gerekli izinler alınmıştır.

Bu kapsamda aşağıda verilen soruları okuyup sizin için uygun olan seçeneği işaretleyerek araştırmaya katkı sağlayabilirsiniz. Verilen ifadeler içerisinde doğru ya da yanlış cevap bulunmamaktadır. Bu nedenle boş seçenek bırakmamaya özen göstermeniz sağlıklı veri toplanması açısından önemlidir.

Vereceğiniz içten cevaplarınız sadece bu araştırmada kullanılacak olup, kesinlikle başkaları ile paylaşılmayacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Fakülteniz:	Bölümünüz:
Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek	
Sınıfınız: () Hazırlık () 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3.Sınıf () 4.sınıf ve üstü	
Büyüdüğünüz yer: () Köy () İlçe () İl	
Kaldığınız Yer: () Yurt () Özel Ev () Ailemle	
Kaçıncı Çocuksunuz: () En büyük Çocuk () Ortanca Çocuk () En küçük çocuk () Tek çocuk	
Annenizin Öğrenim Durumu: (.....) Okuryazar değil (.....) İlkokul (.....) Ortaokul (.....) Lise (.....) Üniversite (.....) Lisansüstü	Babanızın Öğrenim Durumu: (.....) Okuryazar değil (.....) İlkokul (.....) Ortaokul (.....) Lise (.....) Üniversite (.....) Lisansüstü

Ek 5. Araştırma İzinleri

White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri

1 ✓

MD Melek Demir
8.11.2021 Pzt 11:35
Kime: ELIF KURAN

PBOI - Türkçe Form.doc
39 KB

Merhaba,
Ölçek ektedir. İyi çalışmalar dilerim.
Prof. Dr. Melek Kalkan Demir

Yüksek Lisans Tezi

GA Gökmen Arslan
7.11.2021 Paz 18:56
Kime: ELIF KURAN

Merhaba

Ölçeklere kişisel web adresimden erisebilirsiniz

Selamlar

Re: YÜKSEK LİSANS TEZİ

😊 ↩️ ⏪ ⏩

NA NECLA ACUN KAPIKIRAN <nkkira...
24 Kasım 2021 Çarşamba 11:23
Kime: ELIF KURAN

unconditoanal self a...
68 KB

İndir • Önizleme

Merhaba Elif,
Ölçek ekte.
İyi çalışmalar

Ek 6. Etik Kurul İzinleri

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı
PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Doç.Dr. Arzu GÜLBAHÇE'nin yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Elif KURAN'ın "Lise Öğrencilerinin Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk onay belgesi talep edilmesi.

Gönderildiği Tarih: 10.12.2021

Teslim Tarihi: 10.12.2021

Değerlendirenin Adı Soyadı: **Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına**

Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Etik Kurul Başkanı

İmza :

Bu Tez uygundur: ☐

Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bu Tez uygun değildir: ☐

Gerekçe/Açıklama

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :10.12.2021
Toplantının Sayısı :13

Karar-20: Danışmanlığını Doç.Dr. Arzu GÜLBAHÇE'nin yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Elif KURAN'ın "Lise Öğrencilerinin Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili etik kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenin "Lise Öğrencilerinin Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

(İMZA)
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Birim Etik Kurul Başkanı

(İMZA)
Prof.Dr. Yavuz TAŞKESENİGİL
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

(İMZA)
Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Barış DEMİRCİ
Raportör

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 13 Karar No: 20	Toplantı Tarihi: 10.12.2021
	Aşağıda bilgileri verilen yüksek lisans tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu yüksek lisans tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	Proje Yürütücüsü: Elif KURAN Çalışma Konusu: Lise Öğrencilerinin Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ	Etik Kurul Başkanı	
Prof.Dr. Yavuz TAŞKESENLİGİL	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Betül ASLAN	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. Mücahit DİLEKMEN	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. Barış DEMİRCİ	Etik Kurul Raportörü	

Ek 7. Tez Adı Değişikliği İzni

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-56785782-300-2100357311
Konu : Yönetim Kurul Kararı (Elif
KURAN)

23.12.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Enstitümüz Yönetim Kurulunun 23.12.2021 tarih ve 39/01 sayılı kararı ile, 22.12.2021 tarih ve E-29202147-101.02.02-2100355640 sayılı Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığından alınan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Elif KURAN'ın tez adı/konusu değişikliği teklifi görüşüldü.

Buna göre, Danışmanlığını Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE'nin yürüttüğü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Elif KURAN'ın **"Lise Öğrencilerinin Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki"** isimli tez adının **"Üniversite Öğrencilerinin Koşulsuz Kendini Kabul ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Doğum Sırası Arasındaki İlişki"** şeklinde değiştirilmesinin uygun olduğuna ve Ana Bilim Dalı Başkanlığına bildirilmesine oy birliğiyle karar verildi.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Müdür

Dağıtım:
Bilgi:
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına
Sayın Doç.Dr. Arzu GÜLBAHÇE

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 8EEAD1E046B
Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
25240 Erzurum
Tel: +90 442 231 5630
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/#/birim=egitim-bilimleri-enstitusu>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ata Turk-Universitesi-ebys>

Bilgi: Mahmut ADIGÜZEL
Faks: +90 442 231 5883
E-Posta: egitbil@atauni.edu.tr

Ek 8. Araştırma İzni

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-56785782-302.08.01-2200013817
Konu : Uygulama İzni (Elif KURAN)

14.01.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 13.01.2022 tarihli ve E-14086439678-2200013269 sayılı belge.

Danışmanlığını Doç.Dr.Arzu GÜLBAHÇE'nin yürüttüğü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Elif KURAN**'ın tez çalışması kapsamında 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde "**Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Fen Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi, Tıp Fakültesi, Turizm Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi**'nde yüz yüze, üniversitelerde eğitime ara verilmesi durumunda ise online olarak uygulama yapılabilmesi için gerekli izinlerin alınması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Müdür

Ek : 13.1.2022 tarihli E-14086439678-2200013269 sayılı belge

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 945408B2412

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys>

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Bilgi: Ayşe Demet BİNDESEN TOKSOY

25240 Erzurum

Faks: +90 442 2315883

Tel: +90 442 2315630

E-Posta: egitbil@atauni.edu.tr

Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/#!birim=egitim-bilimleri-enstitusu>

Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

ÖZ GEÇMİŞ

İlk, orta ve lise eğitimini Erzurum’da tamamladı. 2019 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünü tamamladı. 2020 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında yüksek lisans programına başladı. Aynı yıl Horasan Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde göreve başladı ve hâlen görevine devam etmektedir.

